

**Katedra:** dějepis  
**Studijní program:** 2. stupeň  
**Kombinace:** Dějepis – Český jazyk a literatura

Střední průmyslová škola sochařská a kamenická  
v Hořicích v letech 1918 – 1945

High School of Technical Stone Outputting and  
Sculpture in Hořice in years 1918 - 1945

Die Mittlere Bildhauer- und Steinmetzschule  
in Hořice in Jahren 1918 - 1945

**Diplomová práce:** 2008-FP-KAD-164

**Autor:**

Dana Mamiňáková

**Podpis:**

---

**Adresa:**

Haklova 1175  
508 01, Hořice

**Vedoucí práce:** Prof. PhDr. Robert Kvaček, CSc.

**Konzultant:**

**Počet**

stran	slov	příloh
106	28 074	22

## **Prohlášení**

Byl(a) jsem seznámen(a) s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé diplomové práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li diplomovou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědom povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Diplomovou práci jsem vypracoval(a) samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím diplomové práce a konzultantem.

V Liberci dne: 3. 1. 2008

Dana Mamiňáková

---

## **Poděkování**

Na tomto místě bych velmi ráda poděkovala všem, díky kterým jsem mohla tuto práci dokončit. Především děkuji Prof. PhDr. Robertu Kvačkovi, CSc., vedoucímu mé práce, zejména za velkou dávku trpělivosti, za cenné a podnětné rady a jeho čas, který této práci věnoval. Dále děkuji Ing. Eriku Tichému ze Střední průmyslové školy sochařské a kamenické v Hořicích, za pomoc při hledání a výběru materiálů, týkajících se průmyslové sochařsko-kamenické školy i jeho odborné poradenství v historických dosud nezpracovaných souvislostech. Můj dík také patří PhDr. Oldřišce Tomíčkové z Městského muzea v Hořicích za její pomoc a ochotu.

## **Střední průmyslová škola sochařská a kamenická v Hořicích v letech 1918 - 1945**

### **Resumé**

Diplomová práce se věnuje tématu Střední průmyslová škola sochařská a kamenická v Hořicích v letech 1918 – 1945. Charakterizuje vývoj českého školství před založením školy, popisuje založení školy a sleduje její rozvoj do roku 1945 ve čtyřech kapitolách. Na obrazu ústavu je znázorněna historie města, v němž působí. Dále se práce zabývá osobnostmi, které se na škole vzdělávaly nebo na ní učily. Nejvýznamnější sochaři a kameníci jsou charakterizováni v mikroportrétech. Jedna kapitola je věnována dílům, která jsou v Hořicích díky působení ústavu umístěna. V přílohách jsou fotografie jednotlivých sochařských prací a tabulky s časovou dotací předmětů, kterým se žáci učili.

## **High School of Technical Outputting and Sculpture in Hořice in years 1918 – 1945**

### **Summary**

The diploma work devotes to the theme The High School of Technical Outputting and Sculpture in Hořice from 1918 till 1945. It defines the development of the Czech education before the establishment of the schools. It describes the establishing process of the schools and in 4 chapters watches its progress till 1945. The history of the town is represented in the picture of the institution. Furthermore the work deals with the list of the personalities who studied or taught at this school. The microportraits are devoted to the most significant sculptors and stonemasons. One chapter is devoted to the works which are - thanks to the activity of the institution - placed in Hořice. In enclosures you can see the photos of the particular sculptural works and the tables of the time dotation for the subjects the pupils were taught.

# **Die Mittlere Bildhauer- und Steinmetzschule in Hořice** **in Jahren 1918 - 1945**

## **Zusammenfassung**

Die Diplomarbeit widmet sich dem Thema Die Mittlere Bildhauer- und Steinmetzschule in Hořice in den Jahren 1918 – 1945. Sie charakterisiert die Entwicklung des tschechischen Schulwesens vor der Entstehung der Schule, beschreibt die Gründung der Schule und folgt ihre Entfaltung bis das Jahr 1945 in vier Kapiteln. Im Bild der Schule wird die Geschichte von Stadt, in der die Schule funktioniert, dargestellt. Weiter beschäftigt sich die Arbeit mit der Aufzählung der Persönlichkeiten, die sich in der Schule bildeten oder lehrten. Den bedeutendsten Bildhauern und Steinmetzen werden die Mikroporträte geschenkt. Ein Kapitel stellt die Werke dar, die in Hořice wegen der Wirkung der Schule gestellt werden. In den Beilagen sind die Photos der einzelnen Arbeiten der Bildhauer und die Tabellen mit der Zeitdotation der Fächer, die die Schüler lernten.

## **Klíčová slova:**

Školství

Sochařství

Kamenictví

Hořice

Sochaři

Kameníci

## **Obsah**

1	Úvod. Prameny a literatura.....	7
2	Před vznikem školy .....	10
3	Škola do roku 1918 .....	18
	3.1 – Vyučované předměty a chod výuky.....	22
	3.2 – Skladba učitelského sboru.....	26
	3.3 – Studenti – původ, úroveň.....	34
	3.4 – Škola a město.....	47
4	Škola v československém státě.....	50
	4.1 – Vyučované předměty a chod výuky.....	55
	4.2 – Skladba učitelského sboru.....	57
	4.3 - Studenti – původ, úroveň .....	60
	4.4 – Škola a město .....	64
5	Hořice z hlediska kulturního.....	66
6	Škola za protektorátu .....	75
	6.1 – Skladba učitelského sboru.....	77
	6.2 – Studenti – původ, úroveň .....	78
7	Závěr.....	81
8	Seznam pramenů a literatury.....	82
	8.1 - Prameny.....	82
	8.2 - Literatura.....	84
9	Seznam příloh.....	86
10	Přílohy.....	87

## 1. Úvod. Prameny a literatura

Ve své diplomové práci se zabývám historií Střední průmyslové školy sochařské a kamenické v Hořicích v letech 1918 – 1945. Sochařsko-kamenický ústav byl založen v době rozvíjejícího se průmyslového školství v Čechách, v roce 1884. Vznikl v místě, v jehož okolí se lámal pískovec výborné kvality a kamenická tradice zde sahala až k počátkům města.

V rámci celé práce se pokouším především o naplnění hlavního cíle této studie: o vytvoření uceleného obrazu působení školy v Československém státu. Pro vyobrazení chodu ústavu po roce 1918 bylo zapotřebí nejprve popsat celkovou historii školy. Práce se nejprve snaží sledovat úvodní okruh výzkumu, tedy přírodní i společenské podmínky pro založení vzdělávacího ústavu.

Dalším úkolem bylo přiblížit chod školy v jejích počátcích, byť to není nejdůležitějším předmětem zájmu. Hlavním cílem práce je zobratit, jak se na výuce odrazila skutečnost vzniku samostatného Československa a následně i nacistická okupace. Dějiny školy jsou uvedeny na pozadí vývoje českého a později československého školství.

Vlastním jádrem diplomové práce je potom analýza mnohých dobových dokumentací, která nabízí podrobný popis fungování školy. Tato deskripce pak v součinnosti se studiem vyučovacích předmětů, poplatků za studium i dnů volna poskytuje poznatky pro obecné závěry a přispívá k obrazu užitku průmyslové školy.

Práce přináší i přehled učitelů, kteří se podíleli na vzdělávání zájemců o studium sochařství nebo kamenictví, i žáků. Pedagogický sbor i studenti jsou zpracováni v samostatných podkapitolách v příslušném časovém období, v němž se na škole nacházeli.

V závěru je vylíčena situace sochařsko-kamenické školy po 2. světové válce. Z pohledu místního tisku se nastíněn boj o přesunutí ústavu do Brna.

Literaturu, kterou jsem použila ve své práci, bych chtěla rozdělit tematicky. Důležitým kritériem se mi jeví, zda se literatura váže k všeobecné charakteristice vývoje školství, zda se spíše pojí k historii města Hořice nebo jestli se týká přímo sochařsko-kamenické školy.

Pro charakteristiku rozvoje průmyslového školství v habsburské monarchii mi posloužila část B 5. dílu spisu Česká politika, Školství průmyslové, z roku 1913, kterou

sepsal Josef Gruber. Celkový obraz fungování československých středních škol v období první republiky nastínil J. Bezdíček ve své publikaci Čs. střední škola v předpisech, tradici i praxi (1934). Pro shrnující uvedení do základní problematiky vývoje českého školství mi posloužily publikace Vývoj českého školství (1988), Stručný průvodce dějinami pedagogiky (1997), Nástin dějin pedagogiky (2003) a zejména Výchova a vzdělávání v českých dějinách, 4. díl (1992).

Podklady pro historii Střední průmyslové školy sochařské a kamenické v Hořicích jsou knihy místního historika Aloise Jilemnického. Všechny jeho práce se zabývají kamenickou tradicí. Kraj slavný kamenem (1961), Kámen jako událost (1984) i O krajině, lidech a věcech (1999) jmenují díla, která škola vyprodukovala, jejich autory, kteří z hořického ústavu vzešli. Autor se ale zabývá především záležitostmi v kamenickém oboru. Popisuje hlavně práci na sochách a v lomech. Publikace jsou však částečně ovlivněny socialismem, v němž vznikly.

Cennější se mi jeví materiál, vydaný u příležitosti výročí 120 let působení školy. Erik Tichý se v knize 120 let hořické školy pro sochaře a kameníky (2004) věnuje dějinám ústavu, které sám zažil. Autor vylíčil také ve stručnosti dřívější chod školy. Statě své práce podává bez ideologických zabarvení. Na konci své knihy uvádí přehledný výčet žáků a učitelů.

Mezi užitečné zdroje pro zmapování kamenické tradice na Hořicku patří článek Řehákova hořická kronika (1930), popisující souhrnnou historii řemesel v okolí města. Novodobá kniha, která se také zabývá živnostmi, je Historie a současnost podnikání na Jičínsku, Hořicku, Novopacku a Sobotecku (2002).

O původu města Hořice, v němž sochařsko-kamenický ústav vznikl, a jeho nejstarším osídlení najdeme oddíl v publikaci Augusta Sedláčka Hradu, zámky a tvrze království českého, 5.díl (1887). Sborník Hořice v Podkrkonoší, vydaný v roce 1934, se už podle názvu zabývá městem a jeho dějinami.

Nejvýznamnějšími prameny pro jakékoli období školy jsou výroční zprávy. Prvních deset je svázáno ve dvou provedeních – v německém a českém jazyce. Je to obsáhlá kniha, kde jsou podrobně popsány veškeré nesnáze při zakládání ústavu, následný chod školy, vyučované předměty, jejich učitelé i časová dotace. Vyjmenovává také celý pedagogický sbor, včetně životopisu vyučujících i ředitele a uvádí první žáky sochařského i kamenického oddělení. Studenti jsou detailně vyobrazeni: nechybí zde jejich bydliště,



přechodné bydliště po dobu studia, z jakých rodinných poměrů pocházeli, apod. Sepsán je tady i popis budovy, kde se výuka sochařství a kamenictví udílela.

Jubilejní školní zpráva za rok 1908 – 1909 na paměť 25tiletého trvání ústavu charakterizuje první čtvrtstoletí fungování školy. Jsou zde shrnuti všichni učitelé, kteří do této doby vyučovali, žáci i s jejich působením po absolutoriu. Je znázorněna historie kurzů, k čemu sloužily, kdy byly otevřeny, kolik se na ně zapsalo žadatelů, jaké poplatky museli platit a jak prospívali.

Souhrnná výroční zpráva za roky 1914 – 1915 až 1919 – 1920 přibližuje chod ústavu za 1. světové války. Jmenuje opatření, která ztěžovala výuku, studenty a profesory, kteří museli narukovat. Uvádí místa, kde bojovali a kde padli.

Jubilejní výroční zpráva za rok 1933 – 34 na paměť 50tiletého trvání ústavu je posledním shrnujícím pramenem. Výroční zprávy byly psány ředitelem a tištěny na konci každého školního roku.

Obsahem těchto zdrojů je vyjmenování jednotlivých programů ústavu s jejich základní charakteristikou, následuje statistika žáků – kolik žáků navštěvuje denní školu, kolik jednotlivé kurzy, počet postoupivších do dalšího ročníku, přesné číslo absolventů. Ve zprávách z období protektorátu jsou popsány také slavnosti, které se konaly u příležitosti výročí jednotlivých říšských funkcionářů a vítězství Němců nad nepřáteli.

Mimo této dokumentace jsem v kapitole věnující se studentským pracím využila dva katalogy výstav, které se v Hořicích konaly v letech 1903 – Výstava českého severovýchodu – a 1934 – Podkrkonošská výstava. Situace po osvobození je zachycena podle zpráv uvedených v Hořických novinách.

V práci jsem použila také internetové stránky. Zejména při hledání kulturních souvislostí nejen z hořického okolí, ale také při bližší charakteristice významných osobností, působících hlavně v sochařském oboru, jsem dohledala zajímavé informace.

## 2. Před vznikem školy

Město Hořice, v nichž najdeme jedinou sochařsko-kamenickou školu v České republice, se rozkládá na jižním svahu pohoří Chlumů, bohatého zdroje přírodního materiálu pro místní kameníky i sochaře. Bylo tedy naprosto přirozené, že odborná škola se zaměřením na sochařství a kamenictví byla založena 9. listopadu 1883 výnosem Ministerstva kultu a vyučování právě v Hořicích. Mnoho tomu ale předcházelo.

Podmínky pro založení školy se začaly utvářet již ve třetihorách. Tehdy se totiž vyzvedlo pohoří Chlumů, které se nad městem vypíná, spolu s okolními Staropackými vrchy a nedalekou Zvičinou. Definitivní podobu krajina získala ve čtvrtohorách, kdy se z malého potůčku, který tudy protékal, stala prudká řeka. Ta odplavila oblázky, vyhloubila Miletínskou a Bělohradskou kotlinu, a když jí při jarních táních nestačilo koryto, vylévala se z něho a hloubila četné rokle, které jsou právě tak typické pro chlumecké kopečky. Pohoří je dlouhé 19,5 km. Začíná u obce Velký Vřešťov a končí u Konecchlumí. Nejvyšším jeho vrcholem je vrch Maxinec nad Vojicemi, který dosahuje výšky 456 m. n. m.

Kámen je jedním z nejpřirozenějších materiálů člověka. Již lidé v neolitu, kteří na území města zakládali své první osady, používali pískovec na výrobu nejrůznějších nástrojů, např. drtidla na obilí. Pro bohatý výskyt tohoto kamene na Hořicku bylo již v této době hustě poseto osadami.

Nejoblíbenějším materiálem sochařů, jak na sochy tak i na výzdoby, a architektů, pokud chtějí docílit téměř přírodní noblesnosti, je pískovec. Tento kámen dodává stavbám jejich monumentalitu a estetickou stránku budovám nejrůznějšího poslání vůbec. V okolí Hořic najdeme hned několik různých druhů pískovců. Východním směrem od města, u vesnic Boháňka a Skála, se nachází pískovec tak tvrdý, že by se dal přirovnat k žule. Často se jej proto využívá na vodních stavbách, mostech a fasádách. Pokud se obrátíme opačným směrem, k Ostroměři, najdeme naopak pískovec měkký tak, že se drolí mezi prsty. Tento druh kamene se táhne severovýchodním směrem až k obci Lukavec u Hořic. Pískovec z okolí Doubravy a Březovic, které jsou také východně od města, avšak pouhé 3 – 5 km, se hodí jako brusná hmota. V podstatě se dá tvrdit, že směrem od východu na západ ubývá tvrdosti kamene. Nejtvrdší materiál se láme u již zmiňované Boháňky a nejměkčí a nejlépe opracovatelný dávají lomy na Mlázovském Chlumu, který se táhne od Ostroměře ke

Konecchlumí. Chlum Hořický, který je mezi těmito dvěma oblastmi, je charakterizován středně tvrdým pískovcem.

Pískovcový kámen je charakterizován i barvou. Pískovec si každý představí žlutý. Sochaři a kameníci však vidí i sněhobílou, šedou, okrovou, světle hnědou, růžovou, oranžovou až tmavě hnědou. Barva hořického pískovce je však velmi nestálá. Nejde zde jen o lom, nýbrž i o jeho vrstvu.

Historie hořického pískovce sahá minimálně do 8. století. Lidé raného středověku totiž používali kámen z Chlumů na zabezpečení proti nepříteli. Jako důkaz tohoto tvrzení může posloužit staroslovanské hradiště nad Ostroměří, které archeologové zařadili právě do 8. – 9. století.

Historie hořického pískovce sahá minimálně do 8. století. Lidé raného středověku totiž používali kámen z Chlumů na zabezpečení proti nepříteli. Jako důkaz tohoto tvrzení může posloužit staroslovanské hradiště nad Ostroměří, které archeologové zařadili právě do 8. – 9. století.

V dobách, kdy hořické zboží patřilo do majetku Marka z Hořic, poté jeho syna Beneše, následně pražskému biskupovi Janu z Lochenic a nakonec i premonstrátskému klášteru na Strahově, tedy v 10. – 12. století se na první místa v užívání přírodních materiálů dostalo dřevo. Nebylo tomu však na dlouho. Již následující dvě století, kdy se stavěla pevnější sídla, byla opět věnována kameni. Na Hořicku byla situace velmi snadná, neboť v sousedství takřka každé budoucí tvrze se založil lom, kde se nalámal kámen pro stavbu. Lomy byly otevírány při stavbách různých tvrzí nebo hradů v jejich co nejbližší vzdálenosti, aby ti, kdo stavěli budoucí sídlo nějakého feudálního pána, nemuseli kámen tahat příliš daleko. Daleko větší spotřebu kamene pak měly stavby kostelů, kaplí, zámků a cest. Příkladem je sídlo Jakuše z Hořic. Zbytky této tvrze se nám dochovaly na místě nynějšího hořického zámku.

V období baroka byly Hořice v majetku Albrechta z Valdštejna, po jehož násilné smrti hořické panství daroval císař Ferdinand Jakubovi Strozzi, hraběti ze Streithallu. Období tohoto rodu se na Hořicích projevilo pozitivně. V baroku se umění dařilo. Působil v něm mimo jiných Matyáš Bernard Braun, který na zakázku hraběte Šporka tvořil v nedalekém Kuksu. Hořicím zanechalo baroko sochu svatého Josefa, stojící u starých hořických lomů, které dostaly podle něho své jméno. Vůbec prvním lomem otevřeným ve vojicko-újezdské oblasti roku 1661 byl později pojmenovaný Panský lom. Tehdy totiž řád Kartuziánů, který sídlil v klášteře ve Valdicích, koupil Sobčice, k nimž patřily i Vojice,

Podhorní Újezd a Ostroměř. Noví majitelé nejen že osázeli Chlumy novými ušlechtilými rouby zejména třešní, které se tam pěstují dodnes, a to až ze Švábska, začali také z nitra pohoří dobývat kámen. Z těchto lomů se později vozil materiál i na stavbu Národního divadla. Mnišský řád Kartuziánů začal dobývat pískovec s nasazením robotného lidu už na počátku 18. století, patřila jim totiž celá třetina Chlumů. Kamene se využívalo zpočátku na stavbu cest, později na stavbu kostela a fary v Sobčicích a nakonec se mu dostalo uplatnění i na sochařské výzdobě např. městečka Pecky, na jehož náměstí stojí překrásný mariánský sloup. Kartuziánský klášter byl roku 1782 z příkazu císaře Josefa II. rozpuštěn, všechny jeho majetky pak chátraly. Až o celých 40 let později je zakoupil kníže Ferdinand Trautmansdorf. Právě z období jeho „panování“ pochází již zmíněný název „Panský lom“, který se užíval ještě velmi dlouho po revolučním roce 1848.

Lomy na druhé straně od Hořic, na Boháňce, patřily majiteli smiřického panství a na Skále zase cerekvické vrchnosti. Pískovec z této oblasti přivedl do kraje i písmáka Jana Vaváka. Tento milčický rychtář odebíral od roku 1787 celé tři roky kámen na stavbu hradecké pevnosti. Následně poté popsal veškerou práci v lomech, používaná nářadí i kolorit místa.

Baroko se na Hořicích podepsalo mohutněji než předchozí období. Největším počinem je děkanský chrám Narození panny Marie, dílo Kiliána Ignáce Diezenhofera postavené v letech 1741 – 1748, vysvěcen byl již ve státním městě. Do širších národních dějin vešel kostel 20. listopadem 1820, kdy zde byli oddáni rodiče Bedřicha Smetany. Samotný kostel je vyzdobený samými hořickými sochaři, mimo autora oltáře italského sochaře Devottiho. Právě tento muž přinesl do Hořic sochařství<sup>1</sup>. Z této doby pocházejí jedny z nejstarších historických místopisů (z let 1790 a 1835)<sup>2</sup> a ty uvádějí Hořice jako velmi významné místo, kde se láme jeden z nejkvalitnějších sochařských kamenů, který se dodává i do vzdálených míst.

Nejvíce lomů bylo otevřeno po roce 1850. V této době se jejich počet rozrostl na neuvěřitelných 80 a s dalšími lety jich ještě přibývalo. Největší rozmach kamenolomů na hořicku nastal v šedesátých letech. Padl Bachův absolutismus a vyhlášení Říjnového diplomu slibovalo ústavní způsob vlády. Oživil se veřejný život. Zakládaly se spolky, byl

<sup>1</sup> Traduje se, že žák Josef Rychtera, navštěvující v době působení Devottiho v Hořicích farní školu, viděl mistra při práci. Od té chvíle prý prosil otce, aby ho nechal u mistra učit. Jeho přání bylo splněno a Rychtera se stal mistrem ve volné plastice. V jeho řemesle pokračoval i jeho syn František. Rychtera starší se pak velmi podílel na vyzdobení kostela i města samého.

<sup>2</sup> Jilemnický, A.: Kámen jako událost. Kulturně historický a společenský obraz první české školy sochařů a kameníků za sto let její existence 1884 – 1984. Praha: Panorama 1984, str. 27.

položen základní kámen k Národnímu divadlu. Chvíli trvalo, než se tyto aktivity dostaly z Prahy i na venkov. Tak Spolek kameníků s divadelním odborem, první svépomocný spolek v Újezdu Podhorním, který však plnil funkci jakési odborové organizace lomařů, byl založen až v roce 1877.

Poptávka po kameni z Hořic silně rostla. Hořické lomy sloužily dílům mistrů pražské novorenesance – architektů Josefa Zítka, Josefa Schulze i Josefa Mockra, novogotiky – Kamila Hilberta, i secese.

Nejrozsáhlejší kamenolomy na pískovec v celé habsburské monarchii měla oblast mezi Vojicemi a Podhorním Újezdem. V šedesátých letech 19. století pracovalo jen v Panském lomu 17 závodů, dále byl ještě lom pod Panskou skálou, Jedličkův, Kvasničkův a v Obecním lomu to bylo dalších osm závodů.

V roce 1866, kdy bojovalo Rakousko s Pruskem, sídlilo v Hořicích velitelství pruské armády, s nimi sám kancléř Otto von Bismarck a král Fridrich Wilhelm. Po bitvě u Sadové sem bylo převezeno mnoho raněných, kteří v Hořicích často zemřeli. Byli pohřbeni na hořickém hřbitově.

Koncem devatenáctého století, v době, kdy se škola teprve prosazovala, napadlo prvního ředitele školy Viléma Dokoupila nechat otestovat hořický pískovec. Podpořil ho stavitel dostavby chrámu sv. Víta v Praze Josef Mocker, pískovec poslali na německou pražskou techniku prof. H. Gollnerovi. Tento počín byl vlastně jedním z prvních zkoušení kamene, žádost ředitel Dokoupil podal v roce 1893, když vůbec prvním zkouškám byl kámen podroben v Německu o devět let dříve. Prof. Gollner se zabýval především zkouškami na tvrdost, zpracovatelnost, odolnost, pevnost v tlaku a pružnost. Všechny zkoušky dopadly velmi dobře, nejlépe obstál pískovec doubravský, a proto byl vybrán pro reustarátorské práce na Karlově mostě. Následovala ještě další přezkoušení hořického kamene v pozdějších letech. Všechna dopadla výborně. Pro své vlastnosti získal „hoříčák“ nejen v Čechách, ale i v cizině výlučné postavení. Přední český geolog, prof. Kettner, si výbornou práci s hořickým kamenem pochvaloval také. „Je to tím, že při lámání a zpracování je měkký a na povětrí tvrdne, že má tedy vlastnosti jedinečné“<sup>3</sup>. Hořický pískovec se stal zavedeným názvem, ba dokonce obchodní značkou pro kterýkoli kámen, který se vytěžil z Chlumů. Hořice stojí v pomyslném středu oblasti a jsou proto považovány za její centrum. „Hoříčák“ se mu začalo říkat později, z lásky a úcty.

<sup>3</sup> Jilemnický, A.: Kámen jako událost. Kulturně historický a společenský obraz první české školy sochařů a kameníků za sto let její existence 1884 – 1984. Praha: Panorama 1984, str. 18-19.

Přelom 18. a 19. století přinesl Hořicím značný rozmach. Město bylo jmenováno městem okresním, nacházelo se zde sídlo okresního soudu, berního úřadu a samozřejmě okresního zastupitelstva. Pracoval tu okresní veterinář a od roku 1889 působila okresní nemocnice, jejíž zakladatel hořický rodák a vynikající operatér MUDr. Evžen Levit byl jejím prvním primářem. Zakladatelský ruch přinášel Hořicím i okolním obcím knihovny, úvěrní spolky, lázně, parky.

Prvním kulturním spolkem na Hořicku bylo ochotnické divadlo, které bylo založeno roku 1858. V roce 1862 vznikl mužský zpěvácký spolek, který dostal název Ratibor. Podnět k jeho založení vzešel od učitelstva, získal oblibu, v krátké době měl 90 členů. O osm let později začal působit spolek Vesna, který se staral hlavně o ženy. Vedle pěvecké činnosti pečoval i o jejich vzdělávání. Oba pěvecké spolky spolu úzce spolupracovaly a nechyběly při žádné významné kulturní ani vlastenecké akci. Pro ekonomiku bylo důležité, že 14. února 1864 vznikla záložna<sup>4</sup>. Hospodářsko průmyslové jednota založená 12. března 1869 se orientovala na rolnictví. Hořice dostaly i pivovar, a to v roce 1871. Produkovat začal po dvou letech.

Roku 1868 Hořice postavení okresního města ztratily. V nové organizaci politických úřadů byly připojeny k hejtmanství královéhradeckému. Změnit tento stav se již nemohlo podařit.

Na konci 19. století se s ohledem ke zvýšené zdravotní péči oproti 50. létům počet obyvatel takřka zdvojnásobil<sup>5</sup>, domovské právo v Hořicích mělo 7839 obyvatel<sup>6</sup>. Se zvýšením počtu občanů také úměrně vzrostl počet živnostníků. V polovině století v Hořicích působilo 12 řezníků, 25 krupařů a 14 pekařů, 5 perníkářů, 2 cukráři, 10 zahradníků, uzenář, pasíř, kotlář, pilníkář, kominík, 2 malíři pokojů a dalších ještě zhruba 35 profesí<sup>7</sup>. Na přelomu století byly již Hořice centrem perlařského obchodu a byly známé díky svým trubičkám. Aby se řemeslné výrobky dobře prodávaly a uvedly v známost, konalo se zde několik druhů trhů, které se odbyvaly zpravidla ve čtvrtek. Mimo výročních

---

<sup>4</sup> Svépomoc na Hořicku. IN: Spis pamětní. Jičín, Jednota samosprávných úředníků obecních a okresních v království českém 1903, str. 142.

<sup>5</sup> V polovině 19. století zde žilo kolem čtyř tisíc obyvatel.

<sup>6</sup> Historie a současnost podnikání na Jičínsku, Hořicku, Novopacku a Sobotecku. Žehušice, Městské knihy, s. r. o. 2002, str. 111.

<sup>7</sup> Tamtéž, str. 110.

trhů, které se uskutečňovaly sedmkrát do roka, to byly např. každotýdenní trhy na obilí, dobytčí trhy a jiné.

Slibně se tu rozvíjel samozřejmě průmysl kamenický. Mimo toto pro Hořice tak charakteristické odvětví se tu dařilo rozvíjet potravinářství. Proslulosti se dostalo cukrovaru v Bašnicích u Dobré Vody u Hořic, miletínským modlitbičkám, pocházejících z rodiště K. J. Erbena Miletína, hořickému pivovaru a samozřejmě hořickým trubičkám. Textil byl určen pro celé podkrkonoší.

S rozvojem průmyslu se pozvedávalo i školství. Ve Hořicích se nacházela měšťanská škola, která byla školou farní ve Farní ulici (dnešní Komenského ulice). Ta se pomalu rozrůstala z původní jednotřídky na čtyřtřídní školu, již byla už v roce 1855. O pět let později vyučovala již 753 dětí obojího pohlaví, proto přistoupila k realizaci přistavění druhého křídla směrem ke kostelu. V roce 1875 byla rozdělena na měšťanskou školu chlapeckou, bývající ve starší části budovy, a měšťanskou školu dívčí, působící v novém křídle.

Hořice se tedy ke konci 19. století velmi rozvíjely vlivem průmyslové revoluce a také díky smýšlení svých občanů, kteří byli na své město hrdí. Snažili se o jeho povznesení také proto, aby město získalo zpět titul okresního města. To, co jim tedy k tomu mohlo pomoci, byla myšlenka založení střední školy. Ani si nemuseli hlavy lámat příliš dlouho nad oborem, kterým by se měla zabývat. Vždyť kamenický průmysl měl na Hořicku dlouhou tradici, přírodního materiálu byly plné kopce v okolí a navíc bylo zakládání průmyslových škol zrovna v módě.

Myšlenka organizovat průmyslové školství státem vznikla už koncem 17. století ve Francii pod vlivem merkantilismu. V jiných zemích tato idea samozřejmě existovala také, např. v Německu na sklonku téhož století navrhl Leibnitz školy řemeslnické pro budoucí mistry. Komenský takové školy nazýval dílnou. I v Rakousku pronikalo přesvědčení, že neustálé „finanční tísní dvora a státu lze pomoci jen pokrokem produktivní práce“<sup>8</sup>.

S přílivem osvícenství vznikala i u nás snaha o zavedení školy, sloužící více pro praxi. Roku 1751 vydala Marie Terezie na Moravě živnostenský patent a jím povolila zřízení „strojnického učebního ústavu“. O sedm let později byla z podnětu státního

---

<sup>8</sup> Česká politika, díl V., zvláště školské úkoly české politiky (red. Z. Tobolka). Gruber, Josef – Část B, Školství průmyslové. Praha 1913, s. 673.

kancléře hraběte Václava Antonína z Kounic založena manufakturní kreslířská škola ve Vídni.

Vznik škol tkalcovských pro necechovní učně spadá do poloviny 18. století. Roku 1766 byl schválen návrh pro zřízení pěti takových škol v Čechách, později po jedné nebo i více v kraji – pro výrobu plátenickou i vlněnou. Mimo jiné např. přadlácká a tkalcovská škola ve Vrchlabí, zřízená v roce 1770.

Roku 1774 vydala Marie Terezie školní řád, který upravil obligatorní zřizování triviálních škol v každém farním sídle a škol normálních v sídle každé školní komise. Podle tohoto řádu měli také učňové až do vyučení navštěvovat školy opakovací nebo nedělní. Tomu byla povinna veškerá mládež do 20 let věku.

Roku 1795 byla zřízena dvorní studijní komise, které o tři roky později Gerstner předložil návrh na povzbuzení domácího průmyslu zřízením zvláštního technického učiliště po příkladu pařížské École polytechnique. Teprve za další tři roky byl vydán dekret, který povoloval zřízení takového učiliště. „Královské české stavovské učiliště technické v Praze“ bylo otevřeno 10. listopadu 1806.

Nižšími učilišti se měly stát školy reálné. Ovšem když byl v roce 1804 vydán plán, který pojímal reálné školy jakožto učiliště technicko-průmyslová, nikdo nevěděl, co a jak se na nich vlastně má učit. Proto vydal Gerstner učební osnovy, podle nichž to měly být čtyřleté střední školy, do nichž mohl být přijat absolvent čtyř ročníků školy hlavní.

Po založení „Jednoty ku povzbuzení průmyslu v Čechách“ v roce 1833, kterou navrhl hr. Chotek po vzoru francouzské Société d'encouragement pour l'industrie nationale, se pak rozvoj průmyslového školství dal do pohybu. Již o dva roky později založil kníže Friedrich Öttingen (též gen. ředitel Jednoty) na Zbraslavi nedělní školu průmyslovou, jejímž hlavním účelem bylo poskytování možnosti chudým živnostníkům co nejdříve a co nejlevněji se dostat k lepšímu odbornému vzdělávání. Tato škola se stala základem všech dalších průmyslových škol u nás.

Bouřlivé události roku 1848 způsobily změnu i ve školství technickém. Plány, které chystaly celní spojení Rakouska a Německa, předpokládaly, že se rakouský průmysl bude muset připravit na zápas s konkurencí, takže bylo nutno účelně upravit veškeré průmyslové vyučování. O to se zasloužil hr. Lev Thun, který prohlásil za nutné zřizování „škol řemeslnických, nedělních a vlastních škol speciálních pro jednotlivá odvětví technického



vzdělávání“<sup>9</sup>. Avšak ani tyto reálné školy nedostačovaly svým jednotným zřízením zvláštním potřebám jednotlivých odvětví a krajů. Proto při nich vznikala různá technická oddělení. Do roku 1870 pak byly odborné školy zřizovány po celém Rakousku. Do 70. let vzniklo 17 nových škol a ty ostatní byly postátňovány.

Rozvoj velkopřůmyslu obohatil snahy po zřizování průmyslového školství o sociální aspekt. Tím se z absolventů z chudších poměrů mohli stát i např. dílovedoucí. Roku 1872 byla zřízena „stálá ministerská komise pro záležitosti škol průmyslových“<sup>10</sup>, kde působili zástupci ministerstva průmyslu i ministerstva vyučování. Činnost této komise byla však zanedlouho zastavena a většina průmyslových škol byla přidělena pod ministerstvo vyučování. V této době byla také konečně stanovena osnova, jednotná pro celé skupiny odborných škol.

Všechny tyto změny byly také velmi finančně nákladné. Vždyť školním rokem 1876 – 1877 byly zřizovány vyšší průmyslové a s nimi i mistrovské školy, od počátku 80. let bylo založeno 12 českých průmyslových škol a do roku 1897 další čtyři. Německých bylo méně, za toto období celkem šest. Není proto divu, že náklad státu stoupl mezi léty 1884 a 1897 z 900 tisíc na 3 miliony.

Právě na počátku tohoto období tedy přesně 9. listopadu 1883, byla založena C. k. odborná škola sochařsko-kamenická v Hořicích.

---

<sup>9</sup> Česká politika, díl V., zvláště školské úkoly české politiky (red. Z. Tobolka). Gruber, Josef – Část B, Školství průmyslové. Praha 1913, s. 704.

<sup>10</sup> Tamtéž, s.722.

### 3. Škola do roku 1918

V létě roku 1883 podali čeští poslanci Karel Schindler a Antonín Otakar Zeithammer<sup>11</sup> žádost o zřízení školy sochařsko-kamenické v Hořicích. Do Vídně přišla ve správný čas a měla úspěch. Vídeňské ministerstvo poslalo do Hořic svého odborového radu dr. Karla Linda a později i inspektora průmyslových škol Viléma rytíře z Dodererů, profesora vídeňské techniky, aby si místo řádně prohlédli. Po jejich zprávách byla žádost kladně vyřízena.

Tímto výnosem ministerstva kultu a vyučování z 9. listopadu byl jmenován ředitelem nové školy Vilém Dokoupil. Jednatřicetiletý ředitel pak vykonal studijní cesty do Liberce, Chrudimi a Hradce Králové, aby zde odpozoroval, jak vlastně taková škola funguje. Musel totiž vypracovat organizační statut a učební osnovu, na jejichž koncepci spočíval úspěch či ztroskotání školy. 8. prosince 1883 mohl oslavovat úspěch, neboť mu bylo umožněno složit přísahu do rukou „Jeho excelence c. k. místodržícího v Čechách“ barona Krause a pak už začal shánět učitele a místnosti, aby se mohlo od září začít vyučovat.

Ještě než začalo vyučování, byly schváleny školní a disciplinární řád a o šest let později (1890) i řád prázdninový, který byl však velmi přísný. Prázdniny totiž stanovoval na třídní Vánoční, šestidenní Velikonoční prázdniny, pololetní byly zrušeny a hlavní prázdniny trvaly od 1. srpna do 15. září.

Žáky „C. k. odborné školy sochařsko-kamenické v Hořicích“ se mohli stát chlapci s ukončeným 14. rokem věku, žáci, kteří s dobrým prospěchem absolvovali alespoň pětiletou obecnou školu, žáci, jejichž otec (poručník) souhlasil s přijetím do odborné školy, a žáci, kteří byli tělesně způsobilí k sochařství a kamenictví<sup>12</sup>. Tyto požadavky stačily až do r. 1902, kdy bylo zavedeno intenzivnější vyučování. Od toho roku se požadovalo absolutorium aspoň třetí třídy měšťanské, střední nebo průmyslové školy pokračovací.

<sup>11</sup> Antonín Otakar Zeithammer byl v letech 1863 – 1871 a 1878 – 95 poslancem českého zemského sněmu a v letech 1879 – 91 zasedal i na říšské radě. Byl jedním z vůdčích postav staročeské politiky. Z politického života odešel po porážce staročechů ve volbách do říšské rady v roce 1891. Roku 1909 ho císař jmenoval členem panské sněmovny.

<sup>12</sup> První výroční zpráva o c. k. odborné škole sochařsko-kamenické v Hořicích za školní rok 1883-4. Sestavil Vilém Dokoupil, ředitel c. k. odborné školy. Hořice, nákladem c. k. odborné školy, tiskem J. Willenbacha 1884, str. 31.

Škola byla založena jako ústav státní. Dále byli jejími vydržovateli město Hořice, které finančně přispívalo a zajišťovalo prostory, pomáhali průmyslníci a jiné soukromé osoby, kteří přispívali dobrovolně, a spolky. Byla ale hlavně státem financovaná a jejím úředním jazykem byla němčina – všechny úřední knihy, knihy třídní a kronika byly psány do prosince 1888 německy. Vyučovacím jazykem však byla od počátku čeština. Zhruba po čtyřletém fungování školy vyslovil ředitel Dokoupil dotaz, zda se mohou tyto písemnosti vést v českém jazyce. Bylo mu to povoleno až na školní kroniku, v níž však německé zápisy končí datem 31. prosince 1889.

První a každý další školní rok byl zahajován církevní slavností, jíž se účastnili všichni členové školy i špičky veřejného života města. Pak již začínalo vyučování. V prvním školním roce se vyučovalo ve dvou sousedních budovách v Komenského ulici<sup>13</sup>. Škola postupně zabírala se všemi svými dílnami větší část této ulice. Tyto prostory ale byly krajně nevhodné. Proto se začalo jednat o stavbě nové školní budovy – už v roce 1888. V této záležitosti si však město kladlo své podmínky: „...na škole se bude vyučovat česky, ... budova zůstane majetkem města, ... stát převezme náklady na otop, osvětlení, zařízení a údržbu.“<sup>14</sup> Na počátku školního roku 1888 – 1889 se vydali starosta města Hořic Josef Pour a radní JUDr. Karel Ruml na ministerstvo, kde byli nejen přijati, ale také jim bylo vyhověno. Začala se hledat plocha pro novou budovu školy. Bylo vybráno místo u silnice na Hradec Králové, které mělo výměru 0,7431 ha<sup>15</sup>. Plány nové budovy vypracoval inspektor ústavů prof. Vilém rytíř z Dodererů. Stavba začala 3. května 1890 a skončila 14. září 1891, 4. října téhož roku byla slavnostně vysvěcena.

Budova měla původně jedno patro a bylo v ní několik učeben, přednáškový sál, modelovny, kreslírny a zázemí pro učitele: sborovna, kabinety, ředitelna<sup>16</sup>. Dílny byly zprvu na volném prostranství většinou okolo školy. Po otevření několika kurzů pro veřejnost už učební prostory opět nestačily. Městské zastupitelstvo tedy 10. dubna 1908 rozhodlo o rozšíření budovy školy přístavbou jižního křídla s vystavěním 2. patra<sup>17</sup>, v němž se pak nacházela další modelovna a kreslírny a místnost Průmyslového muzea

<sup>13</sup> Nyní zde sídlí Základní škola v Komenského ul.

<sup>14</sup> Jilemnický, Alois: Kámen jako událost. Kulturně historický a společenský obraz první české školy sochařů a kameníků za sto let její existence 1884 – 1984. Praha: Panorama 1984, str. 92.

<sup>15</sup> Tichý, Erik: 120 let hořické školy pro sochaře a kameníky. Hořice 2004, str. 15.

<sup>16</sup> Viz příloha č. 1.

<sup>17</sup> Viz příloha č. 2.

podkrkonošského s knihovnou. Další dvě velké místnosti patřily galerii plastik. Po založení Galerie plastik roku 1908 z podnětu učitele Jana Kysely se chodbami školy mohli procházet návštěvníci galerie, protože právě v nich se nalézala většina exponátů<sup>18</sup>.

Odborná škola v Hořicích byla, jak už řečeno, zřízena a udržována „subvencí c. k. ministeria vyučování; příspěvky města Hořice, které se zavázalo, místnosti k vyučování, jich osvětlení, vytápění a zařízení opatřiti“<sup>19</sup>. Pro styk s veřejností byl ustanoven Výbor pro odbornou školu, který měl sedm členů: starosta města Hořic (nebo jeho náměstek), ředitel školy, jeden člen byl z hořického obecního výboru, v Hořicích usedlý sochař nebo kameník obecním výborem zvolený, tři členové byly jmenování c. k. ministerstvem vyučování. Výbor fungoval bezplatně a scházel se 4x za rok. Jeho úkolem bylo hájit zájmy školy, vyřizovat se školou požadavky průmyslu a živností i požadavky školy k nim. Dohlížel na to, aby jeho rozhodnutí byla plněna, aby se respektovaly učební osnovy a nepřekračoval školní a kázeňský řád, aby byly školní místnosti v řádném stavu. Zabýval se i stipendii a žakovskou knihovnou. Výbor vyřizoval také stížnosti žáků, kteří se cítili neprávem nepřijati nebo vyloučení z ústavu.

Účelem denní školy bylo vyučovat všeobecně vzdělávacím, technickým, umělecko-průmyslovým a obchodním předmětům a také soustavně vyučovat v dílnách. Tím vychovávat pomocné síly pro sochařskou a kamenickou živnost se zvláštním zřetelem na jejich budoucí zaměstnání jako dílovedoucích, správců závodů a samostatných živnostníků. Vedle toho bylo i možné umožnit samostatným živnostníkům a pomocníkům těchto živností doplnění jejich vzdělání.

Denní škola měla dvě oddělení po čtyřech třídách – sochařské a kamenické. Oddělení pro sochaře bylo čtyřleté a oddělení pro kameníky bylo tříleté. Až 13. října 1887 bylo kamenické oddělení rozšířeno ještě o jeden ročník. Školu navštěvovali buď žáci řádní, nebo hospitanti. Rozdíl mezi nimi byl v tom, že řádní žáci se chtěli plně vzdělat v jednom z oborů a učili se všem předmětům. Hospitanti navštěvovali jen některé předměty pro rozšíření vzdělání. Do prvního ročníku roku 1884 – 1885 se přihlásilo a bylo přijato 7

<sup>18</sup> Galerie plastik se roku 1976 přestěhovala ze školy do nově postavené budovy na vrchu Gothardu.

<sup>19</sup> První výroční zpráva o c. k. odborné škole sochařsko-kamenické v Hořicích za školní rok 1883 – 4. Sestavil Vilém Dokoupil, ředitel c. k. odborné školy. Hořice, nákladem c. k. odborné školy – tiskem J. Willenbacha 1884.

sochařů, 9 kameníků a 3 hospitanti<sup>20</sup>. Žáci pocházeli většinou z hořického okolí a byli mezi nimi i starší vyučení nebo tovaryši.

Po schválení ministerstva ze dne 29. srpna 1886 byla od 1. listopadu 1886 připojena ke škole nedělní a večerní veřejná modelovna. Přibyla také veřejná kreslárna s dvěma odděleními – pro učně a žáky a pro mistry a pomocníky<sup>21</sup>. V roce 1886 byly zavedeny zkoušky dospělosti, ale již za osm let byly zrušeny vzhledem k úpravě stavebních koncesovaných živností. Roku 1891 se začalo vyučovat náboženství. 15. listopadu 1892 se škola rozšířila o veřejnou kreslárnu pro dívky a paní. Od školního roku 1889 – 1890 byly zavedeny pro žáky kurzy první pomoci při úrazech.

3. listopadu 1902 byly zavedeny zimní kurzy pro kameníky, čímž bylo umožněno příslušníkům kamenické živnosti během dvou zimních období osvojit si nutné znalosti a zároveň se připravit ke složení zkoušky předepsané pro dosažení koncese kamenického mistra. Stejným výnosem ministerstva byl schválen i kurz pro modelování a kreslení žáků měšťanských škol. Tento kurz se od roku 1906 omezoval již jen na modelování.

Od 8. července 1908 podléhala škola ministerstvu veřejných prací, jehož rozhodnutím se od 8. října 1908 dále rozšířila o zimní kurzy pro štukatéry a fasádníky. V nich se ve dvou zimních pětiměsíčních obdobích zdokonalovali štukatéři a zedníci ve směru technickém i umělecko-průmyslovém. Od roku 1909 – 1910 se škola rozšířila i o průmyslové stavební odbory.

1. světová válka, která vypukla v roce 1914, měla na hořický ústav nepříznivý vliv. Členové učitelského sboru i žactvo vyšších ročníků bylo totiž povoláno do zbraně. Hospodářská situace školy neumožňovala jakékoli podnikání směřující k rozvoji oboru a nedostatek paliva v zimě znemožnil vyučovat v chladných měsících. Přes všechny obtíže a nedostatky však výuka nebyla přerušena v denní škole, ve veřejné kreslárně a modelovně a ani v živnostenské škole pokračovací. Další oddělení, zimní kurzy kamenický a štukatérský, nebyly otevřeny, protože je v mírové době navštěvovali právě mladí muži, nyní vojáci, a také z již zmíněného nedostatku otopu. Modelářský kurs pro žáky měšťanské

<sup>20</sup> Hospitanti – „hosté“ – navštěvovali jen některé předměty, v nichž si chtěli prohloubit znalosti a dovednosti. Na hořické škole to bylo zejm. kreslení, modelování a sochařská reprodukce. Často jich bývalo mnoho a byli mezi nimi i absolventi akademií, aby si osvojili umění „hořické reprodukční školy“. Často hospitovali také řemeslníci, zámečníci v kreslení, truhláři atd.

<sup>21</sup> C. k. odborná škola sochařská a kamenická v Hořicích. Jubilejní školní zpráva za rok 1908 – 1909 na pomět 25tiletého trvání ústavu. Sepsal: Václ. Weinzettl, ředitel c. k. odborné školy, str. 14.

školy a veřejná kreslárna pro dívky a paní byly vypuštěny úplně, jelikož na měšťanské chlapecké škole bylo zavedeno ruční vyučování a pro dospělé dívky vznikly v Hořicích dvě samostatné školy<sup>22</sup>.

28. říjen roku 1918 byl oslavován stejně jako jinde v nově vzniklé Československé republice. Na slavnosti, kde byla pronesena čest padlým studentům, učitelům, profesorům i jinému personálu a lidem se školou spjatým, byl pronesen slavnostní slib věrnosti nově zrozenému státu<sup>23</sup>.

Roku 1919 požádal ředitel Weinzettl o přeřazení odborné školy do kategorie státních průmyslových škol. Výnosem ministerstva školství a národní osvěty č. 16808 z 18. dubna téhož roku mu bylo jeho přání splněno. Od 5. května měla Státní československá průmyslová škola sochařská a kamenická v Hořicích<sup>24</sup> čtyřleté oddělení pro sochaře a čtyřleté oddělení pro kameníky a byla jí i organicky přičleněna tříletá Živnostenská škola pokračovací pro obor stavební. Odborná škola pokračovací pro učně živností stavebních byla trojtřídní a učilo se v ní v neděli dopoledne a ve dvou všedních dnech dvě hodiny večer. Aby nedošlo k mýlce, bylo přesně stanoveno, pro které živnosti je kurz určen: „...zednické, tesařské, kamenické, studnařské, stavební truhlářské, zámečnické, štukatéřské, sochařské, instalatérské, plyno- a vodovodní, sklenářské, klempířské, kamnářské a dlaždičské.“<sup>25</sup>

### **3.1 Vyučované předměty a chod výuky**

Obě oddělení denní školy – sochařské i kamenické – se dělila na zimní a letní běh a měla povinné a nepovinné předměty. Běhy byly děleny 15. únorem resp. 15. dubnem – do tohoto data byl zimní a od něho pak letní. Bylo to učiněno zejména s ohledem na praktickou část vyučování a na odborné předměty. V létě bylo více světla a tepla, proto se mohlo pracovat více.

<sup>22</sup> Dívčí průmyslová škola Vesna, úzce spolupracující s mužským zpěváckým spolkem Ratiborem, a dívčí dvoutřídní oddělení vyšší školy obchodní zřízené roku 1905.

<sup>23</sup> C. k. odborná škola sochařská a kamenická v Hořicích. Souhrnná výroční školní zpráva za roky 1914 – 1915 až 1919 – 1920. Sepsal: Václ. Weinzettl, ředitel c. k. odborné školy, str. 6.

<sup>24</sup> Později byl přívlastek československá vypuštěn a tento název zůstal škole do dnes.

<sup>25</sup> Výroční zpráva za rok 1912 – 1913. Hořice, tisk Fr. Jar. Plášil 1913, str. 3.

Obě oddělení měla své povinné a nepovinné předměty. Ty povinné museli absolvovat všichni, kteří se chtěli pyšnit absolutoriem z Hořické c. k. odborné školy. Nepovinnými předměty byly zpočátku němčina a tělocvik.

Je patrné, že s postupem času se začaly od sebe odlišovat obě odbornosti, což je vidět na jednotlivých ročnících. S postupujícími se každá odbornost specializuje nezávisle na sobě<sup>26</sup>.

Obecně lze říci, že výuka po dvaceti pěti letech pokročila k systematizaci a ucelenosti. Složitější předměty byly rozděleny do několika běhů, jednodušší byly zařazeny jen v jednom a s menším počtem hodin. Je také více dáno na odbornost – zmizela fyzika a více času je věnováno teorii práce s kamenem.

Nejhojněji navštěvovaným programem byl mistrovský kurz pro kameníky, otevřený v roce 1902. Jeho účelem bylo dosažení znalostí a zručností předepsaných ke složení zkoušky pro kamenické mistry. Vyučování bylo rozděleno do dvou zimních kurzů po pěti měsících. Zápis do kurzu se konal v posledních dnech před začátkem vyučování. K zápisu s sebou žadatel musel přinést křestní nebo rodný list, domovský list a poslední školní vysvědčení. Bylo možné přijmout uchazeče s odbytou obecnou školou a se čtyřletou praxí v kamenickém závodě.

Každý frekventant měl při zápisu zaplatit zápisné 4 koruny a za každé období kurzu příspěvek na učební pomůcky 4 koruny. Tyto peníze připadaly do fondu na učební pomůcky. Od zápisného a příspěvku nebylo možné nikoho osvobodit. Školné platili tuzemští frekventanti 20 korun, cizozemci pak 40 korun za program, které bylo nutné uhradit nejpozději do čtyř týdnů do začátku vyučování. Od placení školného mohli být napůl nebo zcela osvobozeni frekventanti, kteří: „vykazují v mravním chování známku alespoň uspokojivou a v prospěchu průměrnou známku alespoň dobrou, při tom v žádném předmětu nedostatečnou“<sup>27</sup>. Na konci každého kurzu obdrželi frekventanti vysvědčení s posudkem o jejich mravním chování, pilnosti, návštěvnosti a prospěchu v jednotlivých předmětech.

<sup>26</sup> Tento rozdíl je vidět v přílohách č. 3 a 4.

<sup>27</sup> C. k. odborná škola sochařská a kamenická v Hořicích. Jubilejní školní zpráva za rok 1908 – 1909 na poměť 25tiletého trvání ústavu. Sepsal: Václ. Weinzettl, ředitel c. k. odborné školy, str. 33.

Kurzy začínaly 3. listopadu a končily 31. března. Vyučovalo se ve stejném čase jako ve škole denní do 15. dubna se stejnou pauzou. Volné dny byly tytéž jako ve škole denní. Oba zimní běhy se ještě dělily na dvě části, které půlil 15. leden. Obecně lze říci, že za celkem 42 vyučovacích hodin v každé části každého běhu získali kameníci stejné teoretické znalosti jako žáci denní školy za čtyři roky<sup>28</sup>.

Dalším programem byl kurz pro rozšiřování znalostí štukatérů a fasádníků. Smyslem těchto kurzů bylo poskytnout stavebním štukatérům, sochařům a fasádníkům příležitost ke zdokonalení se ve svém oboru jak ve vytříbení vkusu, tak i v praktické činnosti. Vyučování bylo rozděleno na dva zimní kurzy po pěti měsících.

Zápis se konal během října a každý žadatel byl při něm povinen předložit křestní nebo rodný list, domovský list, poslední získané vysvědčení a vysvědčení o praxi. Aby mohl být uchazeč přijat, musel splnit tři podmínky: stáří alespoň 18 let; odbyté alespoň 3 třídy měšťanské školy nebo 2 třídy všeobecné řemeslnické školy nebo celou školu průmyslovou pokračovací. Ti, kdo se nemohli takto získaným dosaženým vzděláním prokázat, museli vykonat přijímací zkoušku z kreslení a modelování. Třetí podmínka je absolvování tříleté praxe v oblasti sochařské, štukatérské nebo fasádnické. Průkaz o takové praxi plně nahrazoval vysvědčení z odborné nebo průmyslové školy, ve které bylo dekorativní kreslení a modelování povinným předmětem.

Do druhého kurzu byly pak přijímáni ti, kteří prospěli při absolvování jeho první části a absolventi umělecko-průmyslových a odborných škol sochařských. Vysvědčení závěrečné, které se vydávalo po absolvování I. kurzu, dostali však ti z nich, kteří si doplnili zkoušky z předmětů I. kurzu, jinak měli nárok jen na vysvědčení frekventační.

Zápisné, příspěvek na učební pomůcky a školné platili frekventanti stejné a za stejné období jako při mistrovském kurzu pro kameníky. Podmínky pro odstoupení od placení školného byly také tytéž.

Po absolvování druhého kurzu byli frekventanti hodnoceni na vysvědčení, kde bylo hodnoceno jejich mravní chování, pilnost, návštěvnost a prospěch v jednotlivých předmětech v obou částech. U těch, kteří vstoupili do druhého kurzu vykonáním dodatečných zkoušek, zde byla napsána i známka z těchto zkoušek. Klasifikace se

---

<sup>28</sup> Jednotlivé předměty s jejich časovými dotacemi jsou uvedeny v příloze č. 5.



prováděla na poradách členů učitelského sboru, kteří v kurzech vyučovali, a to vždy po dvou a půl měsících. Výsledky z takových porad se frekventantům sdělovaly ústně.

Program začínal a končil ve stejné dny jako mistrovské kurzy pro kameníky. Obdobná byla i doba vyučování a termíny dnů, kdy se nevyučuje. Štukatéri a fasádníci museli absolvovat osm povinných vyučovacích předmětů, které jsou uvedeny v příloze č. 6, a v prvním zimním běhu si také mohli zvolit dva nezávazné předměty – plastická anatomie s dvěma hodinami výuky a první pomoc při úrazech s jednou vyučovací hodinou za týden.

Od roku 1886 poskytoval Program veřejné kreslírny a modelovny samostatným živnostníkům, jejich pomocníkům a jiným „dorostlým osobám“ možnost procvičení se v „kresbě od ruky, kreslení odborném, v modelování, jakož i v kopírování nákresů, v kreslení dle skutečnosti a v navrhování předmětů průmyslových“<sup>29</sup>.

Přijati mohli být především mistři, pomocníci, popř. učňové a pokud to místo v učebnách dovolovalo, tak i další zájemci, kteří se dostaví k zápisu. Ten se konal o posledních dvou nedělích v září<sup>30</sup>.

V tomto kurzu se neplatily žádné poplatky. Vyučování začínalo 5. října a končilo 15. dubna. Ve veřejné kreslírně se vyučovalo dvakrát týdně – ve všední dny od 6 do 8 hodin večer a v neděli od 10 do 12 hodiny dopoledne, a ve veřejné modelovně vždy v neděli od 10 do 12 dopoledne a dvakrát týdně od 6 do 8 hodin večer<sup>31</sup>. Neučilo se ve sváteční dny katolické církve, 2. a 19. listopadu, v době od 20. prosince do 1. ledna včetně a v době od květné neděle po úterý po Velikonocích včetně. Každý účastník, který navštěvoval veřejnou kreslírnu a modelovnu nejméně z třetiny celého trvání kurzu, obdržel při vystoupení potvrzení, po jakou dobu kurz navštěvoval a v jakém směru se vyučování účastnil.

Účelem programu veřejné kreslírny pro dívky a paní, který byl otevřen v roce 1892, bylo poskytnout dorostlým dívkám a paním příležitost ke cvičení se: v přenášení vzoru pro

<sup>29</sup> C. k. odborná škola sochařská a kamenická v Hořicích. Jubilejní školní zpráva za rok 1908 – 1909 na paměť 25letého trvání ústavu. Sepsal: Václ. Weinzettl, ředitel c. k. odborné školy, str. 35.

<sup>30</sup> Organizační statut uvádí, že mohou být přijímáni i později se hlásící – za jakých podmínek už neuvádí.

<sup>31</sup> Tak to uvádí organizační statut. Jaký je však mezi tím rozdíl už neuvádí.

bílé i barevné vyšívání, v kreslení od ruky, v případném kreslení odborném, v kreslení detailních výkresů a v kreslení a malování od přírody.

Přijmout do tohoto kurzu bylo možné všechny dívky a paní – pokud stačilo místo –, které absolvovaly obecnou nebo měšťanskou školu. Zápis se konal v prvních dnech v říjnu a ve zvláštních případech bylo možno přistoupit i později. Za stejných okolností měly přednost ty žadatelky, které se prokázaly větší zručností v kreslení, a ty, které se hodlaly věnovat učitelskému povolání.

Každá účastnice kurzu zaplatila 3 koruny zápisného. Těchto peněz bylo využito k zakoupení vyučovacích pomůcek. Osвобоzení od poplatku nebylo možné, protože další vyučování bylo bezplatné. Vyučování začínalo 5. října a končilo 15. dubna a probíhalo dvakrát za týden ve všední dny po dvou a půl hodinách. Volné dny jsou tytéž jako na denní škole.

Frekventantka, která kurz navštěvovala nejméně po třetinu celé doby vyučování, obdržela potvrzení, po jakou dobu kreslírnu navštěvovala a blíže označující údaj o směru vyučování, jehož se účastnila.

V roce 1902 se otevřely také zájmové kurzy pro žáky měšťanských škol. Smyslem kurzu modelování pro žáky měšťanské školy bylo opatřit jim vzdělání v modelování. Přijít mohl být každý žák měšťanské školy v Hořicích, přičemž měli přednost žáci III. a IV. třídy. Zápis se konal v prvních třech dnech školního roku. Při zápisu musel každý žák zaplatit příspěvek na učební pomůcky ve výši 2 korun, od něhož mohli být ředitelem osvobozeni nemajetní. Vyučování pak bylo bezplatné od 5. října do 15. června dvakrát do týdne každý všední den po dvou hodinách do půl druhé do půl čtvrté odpoledne. Dny, kdy se nevyučovalo, zůstávaly stejné jako na denní škole. Škodou však je, že se nevydávala potvrzení o návštěvě kurzu.

### **3.2 Skladba učitelského sboru**

Za první čtvrtstoletí působilo na ústavu celkem 49 učitelů, z nichž 22 ve školním roce 1908 – 1909, kdy se oslavovalo prvních 25 let existence školy, ještě učilo. Na ředitelském místě vystřídal Viléma Dokoupila Václav Weinzettl. Bylo to 1. června 1904,

kdy byl Dokoupil jmenován pedagogicko-didaktickým inspektorem českého, slovinského, chorvatského a srbského školství průmyslového<sup>32</sup>.

První školní rok byl teprve zkušebním. Není proto divu, že učitelský sbor byl velice skromný a další pedagogické síly se hledaly až za plného provozu školy. Rozhodně zde však nemohl chybět ředitel. Vilém Dokoupil se narodil 30. května 1852 v Boskovicích na Moravě. Absolvoval vyšší reálnou školu a technická studia pro obor inženýrský v Brně. 16. září 1872 byl jmenován učitelem na reálném gymnáziu v Kyjově. Za necelé dva roky byl přeložen do Bystřice v Sedmíhradsku na místo ředitele průmyslové školy, která zde byla k 1. říjnu 1874 nově otevřena. Na tomto místě setrval až do konce roku 1883. Vydal několik spisů a mezi nimi i Výroční zprávu hořického ústavu. V různých odborných časopisech publikoval také svá pojednání hlavně z oboru technologie a průmyslového školství. 1. ledna 1884 byl pak povolán k řízení hořické sochařsko-kamenické školy. Jeho vyučovacími obory v prvním školním roce byly matematika, fyzika, popisné měřičství a technologie.

Druhým učitelem, který působil na škole od jejího založení byl sochař Josef Jiříček. Narodil se 12. srpna 1835 v Hořicích, po absolutoriu hlavní školy v Jičíně se vyučil u akademického sochaře Emanuela Kronidla sochařskému a řezbářskému řemeslu. V letech 1853 – 1855 navštěvoval akademii výtvarných umění v Praze. Další rok byl zaměstnán u Kronidla v dílně a roku 1856 odešel na Královskou akademii výtvarných umění v Mnichově. Zde absolvoval dvě pololetí u profesora Widemanna. Po této zkušenosti se vrátil do rodných Hořic a otevřel si zde samostatný sochařský ateliér, kde pracoval spolu se svým bratrem akademickým sochařem Pavlem Jiříčkem. Na hořické odborné škole vyučoval v dílnách, odbornému kreslení a kalkulačnímu počtářství od 1. března 1884 až do své smrti 7. května 1895.

Třetím a posledním učitelem, který byl členem tak malého učitelského sboru v prvním školním roce, byl akademický malíř Václav Krch. Narodil se 27. září 1854 v Krchové Lomné. Absolvoval vyšší reálné gymnázium v Táboře a jeden a půl roku byl posluchačem na vysoké škole technické v Praze. V letech 1879 – 1884 byl vedlejším učitelem na akademickém gymnáziu v Praze. Během školního roku 1880 – 1881 vykonal zkoušku učitelské způsobilosti a po čase i zkoušku učitelské způsobilosti z modelování a

---

<sup>32</sup> Jilemnický, Alois: Kámen jako událost. Kulturně historický a společenský obraz první české školy sochařů a kameníků za sto let její existence 1884 – 1984. Praha: Panorama 1984, str. 132.

kreslení pro vyšší reálné školy. Na ústavu v Hořicích působil jako c. k. profesor od 1. dubna 1884. Jako 54letý vyučoval i ve školním roce, v němž škola slavila své pětadvacáté jubileum.

Během roku 1884 přistoupili ještě dva učitelé. Karel Holub, kamenický konstruktér, ve funkci dílovedoucího a František Pokorný, účetní, ve funkci pomocného učitele. První z nich se vyučil sochařskému a kamenickému řemeslu u A. Živného a byl i hospitantem na průmyslové škole v Praze. Zaměstnán byl jako konstruktér v kamenické huti při stavbě chrámu sv. Víta v Praze. V Hořicích působil od 1. září 1884 do 6. prosince 1886. Vyučoval zde kamenictví, odborné kreslení a sádrování.

František Pokorný nastoupil do hořické školy dne 1. prosince 1884. Byl to hořický rodák, který studoval na gymnáziu v Hradci Králové. Absolvoval jeden rok na právnické fakultě a chvíli pobyl i na obchodní škole A. Skřivana. Od roku 1872 do své smrti – 26. března 1904 – byl účetní hořické záložny. Byl také horlivý sběratel archeologických památek, kustod muzea a redaktor „Hořického Věstníku“, kde publikoval mnoho vlastních článků o historii hořicka. Do 28. února 1903 na škole vyučoval účetnictví, kalkulaci a písemnostem.

V následujícím roce, 1885, byli na ústav přijati další 4 učitelé, kteří měli vyučovat zejména praktickým předmětům. Hned 1. března to byl mladý architekt Bohuslav Moravec, který vyučoval předmětům architektonickým a stavebním. V Hořicích se proslavil svým autorstvím na Hřbitovním portálu. Odešel odtud 31. října 1894 do Kutné Hory, kde působil jako ředitel všeobecné řemeslnické školy.

6. září 1885 měla škola velké štěstí, neboť na ni nastoupil téměř šestadvacetiletý rodák z Velké Bystřice na Moravě, akademický sochař a profesor Mořic Černil. Tento absolvent akademie výtvarného umění ve Vídni je autorem mnoha pomníků, např. Hraběte Strozziho na Karlíně, Smetanova v Hořicích, sochy Thaerovy v Kadani a mnoha dalších. Sepsal spis „Plastická anatomie pro odborné školy“, který byl první svého druhu. I ve školním roce 1908 – 1909 vyučoval v Hořicích plastické anatomii a modelování. V Hořicích se usadil a založil zde i rodinu. Působil zde až do 1. listopadu 1914, o rok později byl císařem Františkem Josefem I. jmenován školním radou. Zemřel 27. června 1933 v Brně.

Velmi krátce vyučoval praktickému sochařství hořický rodák sochař Jan Bujárek (od 16. září 1885 do 28. února 1887) i kamenický dílovedoucí Karel Daic, který pocházel

z Vídně a vyučoval praktickému kamenictví a sochařství (od 18. prosince 1885 do 31. října 1886).

Dalším vyučujícím, kterého bych chtěla jmenovat, je Karel Ludvík Legrain. Narodil se 10. srpna 1853, absolvoval nižší reálné školy a UPŠ ve Vídni. Podílel se na výzdobě radnice, parlamentu a divadla ve Vídni. V Hořicích působil od 15. října 1886 do 1. 9. 1910 jako učitel sádrování a sochařství. Po jeho smrti, 2. srpna 1911, mu škola věnovala pískovcový náhrobek s jeho podobiznou, který je nyní umístěn na novém hřbitově v Hořicích.

Všeobecně vzdělávacím předmětům – matematika, konstruktivní kreslení, deskriptiva – vyučoval v období 1. 11. 1886 – 30. 9. 1899 Alois Rublič, absolvent pražské ČVUT. Naopak vynikajícím kamenickým odborníkem byl František Vokoun. O své znalosti se dělil s žáky od 4. prosince 1886 do 29. května 1911, kdy zemřel na tuberkulózu. Vyučoval je praktickému kamenictví a sádrování. Byl konstruktérem chrámu sv. Víta a podílel se také na osazovacích pracích Osária u Chlumu. Do své smrti 5. dubna 1892 působil také na škole Václav Holub, který byl ve funkci dílovedoucího od 1. května 1887.

V tento den nastoupil do funkce pomocného učitele češtiny i Josef Pazourek, který byl také hospitantem hořické školy (v letech 1887 – 89). Byl prvním žákem hořické školy, který se do ní vrátil, aby se o své znalosti a dovednosti (i když v tomto případě ne příliš v oboru) podělil s mladšími budoucími kolegy. Vyučoval zde do 15. září 1895. Později založil Vysokou školu obchodní a byl rektorem ČVUT. Druhým učitelem jazyka, tentokrát však německého, byl Josef Černý. Zdržel se zde necelé tři roky<sup>33</sup>

Dva roky (1. 1. 1888 – 20. 2. 1900) učil na hořické škole asistent Karel Kunhart ornamentálnímu kreslení a modelování. Byl to poličský rodák, který se vzdělával na odborné škole v Králíkách a na UPŠ ve Vídni. Roku 1900 odešel učit na odbornou školu do Chrudimi.

V pořadí sedmnáctým přijatým učitelem byl Antonín Rudl, který v roce 1888 ukončil hospitování na hořické škole a od 1. října téhož roku zde vyučoval technologii kamene, kreslení a modelování. Tento absolvent královéhradeckého učitelského ústavu působil do 1. dubna 1924 jako profesor na hořické škole. Podílel se na založení dívčí průmyslové školy spolku „Vesna“ v Hořicích a od 15. května 1908 byl jejím prvním

<sup>33</sup> Od 15. září 1887 do 15. července 1900.

ředitelem. Významně se také podílel na správě města Hořice, neboť byl několikrát jeho starostou.

Další profesor byl budoucí ředitel Václav Weinzettl, který byl přijat na hořickou školu 1. září 1890. Václav Weinzettl se narodil 4. ledna 1862 ve Stráži nad Nežárkou, absolvoval českou reálku v Praze v Karlíně a architekturu na ČVUT. Už na školní praxi se podílel na stavbách Hypoteční banky a Strakovy akademie. Své působení na škole musel od 28. února 1895 do 1. března 1897 přerušit, neboť řídil stavbu císařských rodinných statků ve Vídni. Jmenování ředitelem hořické školy 1. června 1904 mu nezabránilo v jeho další architektonické činnosti. Jmenuji pro příklad: pomník Baterie mrtvých na Chlumu, nová synagoga v Hradci Králové, Riegrův obelisk v Hořicích. Napsal také četné studie a články, např. Lidové stavby na Hořicku, Hřbitovy severoitalské. Od roku 1905 zastával také funkci technického referenta Centrálního spolku pro udržování vojenských pomníků v Čechách a od roku 1908 i funkci ředitele Průmyslového muzea Podkrkonošského v Hořicích a Galerie plastik, jejímž byl jedním z hlavních iniciátorů. 22. dubna 1929 opustil školu v Hořicích a odešel na penzi.

Mezi učitele odborných předmětů patřili akademický malíř Alois Porges<sup>34</sup> – dekorativní kreslení a němčina, dílovedoucí Josef Král – ruční broušení a leštění kamene, kamenický konstruktér August Kaucký<sup>35</sup> – praktické kamenictví a sádrování a Josef Šolc<sup>36</sup> – také praktické kamenictví a sádrování.

Když roku 1891 MŠaNO nařídilo, že se mezi povinné předměty musí dostat i náboženství, byl k výuce přemluven monsignore Bohumil Hakl, hořický děkan. Tento muž také pro chudé žáky hořické školy založil dvě nadace.

Protože práce s kamenem je sice krásná, ale zdraví nebezpečná, bylo třeba vyučovat i první pomoci. Tohoto úkolu se ujal Med. a Chir. dr. Eugen Levit, hořický rodák a zakladatel hořické nemocnice<sup>37</sup>.

<sup>34</sup> Alois Porges zde vyučoval od 15. března 1891. Svě znalosti získával na vyšší reálce v Pardubicích, na malířské akademii v Praze a na UPŠ ve Vídni. Od 1. září 1886 byl učitelem na odborné škole v Turnově.

<sup>35</sup> Kamenický konstruktér August Kaucký setrval v Hořicích od 1. července 1892 do 31. března 1895. Tento muž byl také konstruktérem kamenické hutě chrámu sv. Víta v Praze.

<sup>36</sup> Koncesovaný kamenický mistr Josef Šolc byl absolventem hořické školy. Po vykonání praxe v Budapešti a u J. Cingroše v Plzni se sem 1. května 1894 vrátil a setrval do 30. srpna 1924.

<sup>37</sup> Stalo se tomu v roce 1889 a byl to první plně aseptický ústav na českém venkově.

Vyučování předmětům stavebním a architektonickým se od 1. dubna 1895 věnoval architekt Antonín Cechner. Tento autor několika odborných spisů (např. O slozích stavebních)<sup>38</sup> se také vyznamenal svou prací na stavbě chrámu sv. Víta v Praze a rekonstrukcí Prašné brány.

Od roku 1895 do konce století byli do pracovního poměru přijímáni především odborníci jednotlivých předmětů. Například profesor Karel Jelínek<sup>39</sup>, sochař Josef Kraus<sup>40</sup>, akademický sochař Václav Suchomel<sup>41</sup> či akademický malíř Ladislav Lengié. Protože však bylo potřeba vyučovat i všeobecně vzdělávacím předmětům, začali zde působit i Adolf Řehák<sup>42</sup> – pomocný učitel češtiny, Petr Vostatek<sup>43</sup> – také pomocný učitel češtiny a němčiny.

Dalším pomocným učitelem, tentokrát ale tělocvikem, byl Jan Kyselo. Působil na škole od 1. ledna 1899 do 31. března 1909. Po tomto datu se také uchytil jako učitel měšťanských škol v Hořicích. Jan Kyselo byl velmi významnou hořickou osobností. Nejen, že byl kustodem a jednatelem Podkrkonošského průmyslového musea v Hořicích, které se osamostatnilo od Archeologického a musejního spolku v roce 1906. Kyselo se také zasloužil o vznik Galerie plastik, kde potom uspořádal více než sto výtvarných výstav. Zemřel 26. února 1923 v Hořicích.

Po přelomu století byli spíše nahrazováni ti, kteří odešli vyučovat jinam, nebo si zařídili vlastní podnik, či odešli na penzi. Většina z těchto mužů si již začala psát své vlastní učební texty. Např. Ing. Ladislav Krýsl byl autorem učebního textu Stavitelství pro kameníky. Změnu zaznamenala výuka první pomoci při úrazech – Med. a Chir. dr. Eugena

<sup>38</sup> C. k. odborná škola sochařská a kamenická v Hořicích. Jubilejní školní zpráva za rok 1908 – 1909 na podnět 25letého trvání ústavu. Sepsal: Václ. Weinzettl, ředitel c. k. odborné školy, str. 70.

<sup>39</sup> Prof. Karel Jelínek se věnoval výuce dekorativního kreslení od 1. dubna 1895 do 29. března 1896 a pak znovu od 1. září 1901 do 31. srpna 1923. Tento člověk působil zejména v plastokaustickém dekorování dřeva.

<sup>40</sup> Sochař Josef Kraus, který pracoval hlavně u německých firem, předával své znalosti a zkušenosti z oboru v předmětech praktické sochařství, modelování a sádrování. Činil tak od 1. září 1895 do své smrti 14. prosince 1908.

<sup>41</sup> Tábořský rodák, akademický sochař Václav Suchomel, byl hořickým absolventem a od 1. května 1899 zde vyučoval na sochařském oddělení modelování, plastické anatomii a dějinám plastiky. Byl také jedním z činných členů hořické Galerie plastik a výborný pedagog.

<sup>42</sup> Adolf Řehák se na hořické škole příliš dlouho nezdržel – 1. listopadu 1895 – 14. prosince 1896. Tento absolvent učitelských ústavů v Jičíně a v Lublani se stal učitelem na řemeslnické škole v Jaroměři a v Mladé Boleslavi a také napsal topografii okresu hořického.

<sup>43</sup> Petr Vostatek působil na hořické škole od 1. listopadu 1896 do 28. února 1903. Po odchodu ze sochařsko kamenické školy působil jako učitel měšťanských škol v Hořicích.

Levita vystřídal bratr sochaře Ladislava Kofránka MUDr. František Kofránek, městský lékař – a také náboženství – monsignore Bohumila Hakla nahradil 17. září 1901 ve výuce kaplan p. František Melich.

Protože se předpokládalo, že žáci si jednou povedou vlastní podnik nebo jen živnost, bylo je také potřeba naučit základům účetnictví. Tohoto úkolu se na necelých pět let ujal profesor obchodní školy Adolf Tůma<sup>44</sup>. V této době sepsal několik cvičebnic pro obchodní školy, a po odchodu byl jmenován ředitelem dívčí průmyslové školy spolku „Ludmila“ v Českých Budějovicích.

27. února 1902 přišla do školy osobnost, jejíž díla jsou rozmístěna po celé Evropě, neboť 9 let působil jako architekt bosenské vlády v Sarajevu. Byl to architekt František Blažek. V Hořicích se do roku 1932 zabýval vyučováním stavebním a architektonickým předmětům.

Škola však nestojí jen díky učitelům a žákům. Je také potřeba se starat o její zařízení. Počátkem 20. století byla odborná škola v Hořicích elektrifikována, bylo tedy potřeba někoho, kdo si bude vědět rady při jakékoli závadě. Proto byl do služebního poměru 29. července 1903 přijat dílovedoucí František Čapek. Své znalosti o elektrickém osvětlení, o němž se staral, dále používal při výuce strojího zpracování kamene a to až do roku 1925.

A protože žáků přibývalo, bylo třeba více učitelů na jeden předmět. Např. Ing. Karel Bachura<sup>45</sup> a Ing. Blažej Mátl<sup>46</sup> vyučovali stavební předměty, konstruktivní kreslení a matematiku.

Jedním z nejvýznamnějších učitelů byl Quido Kocián. Tomuto významnému českému sochaři se však více věnuji v části Studenti – původ, úroveň, protože na C. k. odborné škole sochařsko-kamenické v Hořicích absolvoval v roce 1893.

25. února 1906 vystřídal kaplana Františka Melicha ve výuce náboženství p. Václav Paukert. O páterovi Paukertovi se zmiňuje Jubilejní výroční zpráva jako o kantorovi, který vyučoval na odborné škole i na její pětadvacáté výročí v roce 1909.

<sup>44</sup> Co na sochařsko kamenické škole učil, jsem se však nikde nedohledala, ale domnívám se, že to, díky jeho zaměření, bylo účetnictví.

<sup>45</sup> Ing. Karel Bachura nastoupil 1. listopadu 1904. Mohli bychom ho zde najít i po dalších pětapadesáti letech, kdy na hořických školách vyučoval externě.

<sup>46</sup> Ing. Blažej Mátl započal výuku 1. září 1905 a setrval zde do 17. září 1930.



Nyní bych se chtěla zmínit o kantorech, kteří na hořické škole začali učit v prvním desetiletí 20. století, přečkali zde 1. světovou válku, takže zažili i zlatou éru první republiky a po osvobození v roce 1945 znovu nastoupili, aby udíleli výuku povalečným generacím. Byl to absolvent pražské ČVUT architekt Stanislav Růžička<sup>47</sup> a sochař Karel Jozef<sup>48</sup>.

Těsně před prvním velkým výročím školy se začaly otevírat nejrůznější kurzy. To mělo za následek další nedostatek pedagogů. Byl tedy přijat hořický rodák, majitel závodu v Hořicích, sochař, restaurátor a zakládající člen Galerie plastik, Josef Kulhánek, mistr sochařský a štukatérský, který získal své dovednosti právě na hořické škole, kde byl 3 roky hospitantem. Od 1. listopadu 1908 do 31. 3. 1914 byl instruktorem zimních kurzů, kde vyučoval praktickému štukatérství a modelování.

Po slavném 25. výročí založení C. k. odborné školy sochařské a kamenické byl učitelský sbor rozšířen o několik dalších členů. Nebylo jich však už tolik zapotřebí, byli spíše nahrazováni ti, kteří odešli do penze nebo na jiné působiště. Velkým mezníkem je bezesporu 1. světová válka, kdy se nové síly nejen nepřibíraly, ale spíše ubývaly, spolu s rostoucím počtem mobilizovaných.

Prvním příchozím byl Adolf Polák, který na hořické škole začal vyučovat jako zástupce Karla Legrain 18. září 1909. O tři roky později byl jmenován „c. k. učitelem X. hodnostní třídy“, takže v Hořicích zůstal až do 31. srpna 1940, kdy byl penzionován. Polák je často uváděn jako mistr reprodukce v mramoru, zejména malých plastik. Zemřel 6. června 1946 v Praze. Jeho rodina pak darovala pět sádrových modelů z jeho pozůstalosti Galerii plastik v Hořicích.

Shodná data nástupu a ukončení učitelského povolání, totiž 1912 – 1934, mají hned tři osoby – Václav Paukert, Jan Pávek a Josef Kost. O prvních dvou se mi nepodařilo zjistit nic víc než jen dobu působení na hořické škole. Josef Kost byl státním učitelem a do Hořic byl přeložen ze Splitu, kde působil na odborné škole pro umělecké a stavební živnosti.

<sup>47</sup> Stanislav Růžička byl od 15. dubna 1907 učitelem stavebních a architektonických předmětů. Pro žáky napsal učební text o technologii kamene. Na hořické škole vyučoval do roku 1939. Vrátil se po válce, v roce 1947, aby zde ještě dva roky připravoval budoucí sochaře a kameníky. Do své smrti 28. července 1973 působil i jako člen Okrašlovacího spolku a Sokola.

<sup>48</sup> Karel Jozef, absolvent hořického sochařského oddělení, který si odbyl pětiletou praxi v Německu a ve Francii, se na hořickou školu vrátil 16. ledna 1908 jako učitel sochařské reprodukce. S vykonáváním této činnosti skončil 1. září 1939, kdy byl nucen odejít na penzi. Působil také ve funkci jednatele Galerie plastik a publikoval odborné články v časopise Kámen. Po skončení 2. světové války se vrátil zpět na půdu odborné školy, aby zde jako první vyučoval ruštině.

Jediný předmět, který vyučoval, byl praktické kamenictví. Vedl také školní knihovnu, kterou žáci rádi navštěvovali.

Ještě před vypuknutím 1. světové války byl do služebního poměru přijat Josef Kousal, který na škole působil jen dva roky, do roku 1916. Potom, během prvního světového válečného konfliktu, se sbor nijak nerozšiřoval. Tzv. „malý boom“ nastal až po osamostatnění, na přelomu 20. let.

### **3.3 Studenti – původ, úroveň**

V prvním školním roce se na školu zapsalo celkem 19 žáků, z nichž bylo 9 kameníků, 7 sochařů a 3 hospitanti<sup>49</sup>. V následujícím roce se tento počet zvýšil na stejný počet sochařů a kameníků – 14 a 10 hospitantů, zapsaných bylo tedy přesně dvakrát více než v roce předchozím. Ve školním roce 1885 – 1886 byl otevřen program veřejné modelovny, do něhož se okamžitě zapsalo 15 uchazečů. Denní školu navštěvovalo už 48 žáků a 4 hospitanti, takže celkový počet žáků za toto období bylo 67<sup>50</sup>.

V podstatě lze říci, že počet žáků se zvyšoval přímo úměrně s rostoucí slávou hořické školy. Pro názornost mohu uvést číslo 19, jakožto celkový počet žáků v prvním školním roce, a číslo 253, jako číslo uvádějící celkový počet žáků ve školním roce 1908 – 1909. Je ale pravdou, že se tento počet zvýšil zejména díky otevíraným kurzům. Kdybychom tedy od čísla 253 odečetli počet posluchačů v jednotlivých kurzech, dostali bychom číslo 65 – po 31 sochařích a kamenících a 3 hospitanti. V tomto roce bylo totiž spolu s prvním rokem nejméně zapsaných hospitantů za celou pětadvacetiletou existenci školy. Nejvíce jich naopak bylo v roce 1898/1899 – 39, v průměru tedy školu navštěvovalo 16,5 hospitanta. Pokud bychom chtěli takto porovnat počty sochařů, pak čísla vypadají takto: nejméně v prvním školním roce – 7, naopak nejvíce ve školním roce 1906/1907 – 35, průměr dělá 28,64 žáka. Kameníků bylo nejméně také v prvním školním

<sup>49</sup> Hospitanti byli lidé již pracující a navštěvovali proto jen některé předměty, ve kterých se potřebovali vzdělat. Mohli být přijati kdykoli, pokud to dovoloval počet míst jak v dílnách tak i v ostatních učebnách. Při zápisu měli přednost ti, kteří byli již po více let zaměstnáni blízko sochařské a kamenické práci a z nich zejména ti, kteří měli převzít nebo zařídit samostatný závod a živnostníci vůbec (např. mistři, pomocníci, dělníci). Pokud nastaly stejné okolnosti, rozhodovalo lepší dosažené vzdělání.

<sup>50</sup> C. k. odborná škola sochařská a kamenická v Hořicích. Jubilejní školní zpráva za rok 1908 – 1909 na pomět 25tiletého trvání ústavu. Sepsal: Václ. Weinzettl, ředitel c. k. odborné školy, str. 91.

roce – 9. 35, což je nejvyšší počet zapsaných kameníků, bylo ve školním roce 1899/1900, průměrný počet kameníků je jen o několik desetin menší než počet sochařů – 27,92<sup>51</sup>.

Jednotlivé programy pro veřejnost byly hojně navštěvovány většinou už od samého otevření. Jako první byl otevřen kurz Veřejné modelovny. Jeho nejnižší počet zapsaných byl právě v prvním roce otevření, neboť se tomu stalo v době, kdy škola svou popularitu teprve získávala. Naopak nejvyšší číslo ukazoval 25. rok školy. Průměrný počet navštěvovatelů kurzu byl 31,25.

V dalším roce, 1886/87, byl otevřen kurz Veřejné kreslírny. Ten však nezačínal nejnižším počtem zapsaných. Takové množství nastalo po pěti letech působení kurzu – 55, o dva roky později se však zapsalo neuvěřitelných 112 posluchačů, což vyznačuje i nejvyšší počet. Porovnáním průměrů navštěvovalo tento program nejvíce žáků – 74,34.

Třetím vyhlášeným kurzem byl Kurz pro dámy a bylo to v roce 1893. Nejméně dam se zapsalo paradoxně v jubilejním roce, pouze 9, maximum se pak zapsalo v šestém roce působení – 30. Průměrně kurz navštěvovalo 16 žen.

V září roku 1902 byly vyhlášeny hned dva další kurzy – Mistrovský kurz pro kameníky a Kurz žáků měšťanských škol. Statistika Mistrovského kurzu je velmi jednoduchá, neboť nejmenší číslo se objevuje hned v prvním a zároveň také ve druhém roce působení – 10, a číslo nejvyšší v roce výročním – 22, takže průměrný počet posluchačů činí 13,55. Statistika kurzu pro žáky není o nic složitější a působí opačným dojmem. Nejvíce zapsaných bylo v prvním, druhém a šestém roce působení – 26, a nejméně ve školním roce 1908/09 – 17, průměrem tedy 22,57 žáka.

Nakonec chci uvést ještě Zimní kurz pro štukatéry, který byl otevřen právě v jubilejním pětadvacátém roce působení školy. Pro tento rok se zapsalo 18 štukatérů, kteří se chtěli zdokonalit ve svém oboru.

V roce 1909 byla ke škole připojena ještě průmyslová škola pokračovací. Tento program byl zaměřen na stavební obory a do jeho prvního ročníku (ve školním roce 1909/10) se zapsalo 61 žáků. Právě v tomto roce dosáhla škola nejvyššího počtu řádných žáků denního studia, ve čtyřech třídách jich bylo 70. A v tomtéž roce byla přijata na studium první dívka – Alžběta Krönerová z Wroclawi. Hospitovala modelování a práce v dílně. Tímto činem připustilo ministerstvo veřejných prací koedukaci a v následujícím

---

<sup>51</sup> C. k. odborná škola sochařská a kamenická v Hořicích. Jubilejní školní zpráva za rok 1908 – 1909 na pomět 25tiletého trvání ústavu. Sepsal: Václ. Weinzettl, ředitel c. k. odborné školy, str. 91.

roce byly na všech průmyslových školách připuštěni ke studiu také zájemci o daný obor z řad žen.

Už v roce 1910 bylo přijato do sochařského oddělení 9 žáků, z nichž byly 3 dívky. Mezi prvními odvážnými byly Blažena Podpěrová, která pocházela ze starého kamenického rodu, Marie Bártová, která ale odešla ze studia, Gabriela Šeborová a Karla Vobišová, která se zapsala do dějin českého výtvarného umění. A přišly i další, mezi nimiž byla i Marie Kulhánková, provdaná Wagnerová, která se svým dílem dostala i do Národní galerie.

V období 1. světové války by se dal očekávat úbytek žactva. Ten je znát hned v prvním válečném roce 1914 – 1915, kdy nebyl otevřen kurz Veřejné kreslírny a Veřejné modelovny. Celkem navštěvovalo školu 105 žáků. Následně je vidět snižující se počet žáků až v posledním válečném roce, kdy se ke studiu zapsalo celkem 128 žáků. Přibýlo totiž vzdělávání vojínů invalidů.

Vyšší odborná škola sochařská a kamenická v Hořicích vychovávala prvních osm let hlavně žáky z Hořic a z jejich okolí. Po tom, co její sláva přešla ve všeobecnou známost, studovali na ní budoucí sochaři a kameníci nejen z celého českého a moravského území ale i ostatní slovanské národy, Maďaři, Švédové, Italové či Němci<sup>52</sup>.

Mezi ty, kteří se počítali k hořickým občanům, patřil Josef Klázar. Sochař druhého absolventského ročníku (1888) se však v Hořicích příliš nezdržel. Hned po ukončení školy odešel do Německa, kde si v Berlíně – Charlottenburgu otevřel vlastní ateliér. V jeho renomované dílně bylo možné si objednat provádění uměleckých děl do mramoru. Z jeho závodu se potom stalo útočiště a odrazový můstek pro další generace sochařů a kameníků.

Dalším hořickým rodákem byl František Veis, který absolvoval ve stejném roce jako Klázar také v sochařském oddělení. Veis byl ovšem vnukem starého hořického sochařského mistra Františka Kofránka, takže ho ani nenapadlo z rodného města utíkat. Naopak, vedl zde dokonce ochotnické divadlo, v němž si čas od času zahrál také.

O rok později v tomtéž oddělení absolvoval syn hořického knihkupce a synovec českého malíře historických obrazů Petra Maixnera, Jaroslav Maixner. Ten se rozhodl prohloubit své dovednosti a znalosti o kameni na vídeňské akademii. Tento velmi nadějný sochař však zemřel ve věku pouhých 34 let. V Hořicích po něm zbyla pouze pamětní deska Petra Maixnera na rodinném domě.

<sup>52</sup> Úplný přehled absolventů sochařů a kameníků do roku 1909 je uveden v přílohách č. 6 a 7.

Roku 1894 ukončil studium na odborné škole Zdeněk Vondráček. V jeho rodině bylo sochařství tradicí a tak se není čemu divit, že Zdeněk začínal jako sochařský učeň v dílně svého otce. Poté byl poslán na studia a po několika letech zkušené se stal vedoucím podniku pro výrobu hřbitovních pomníků, hrobek, soch aj.

Význačnějším jménem je jméno profesora Miloslava Vávry, který dokončil studia v Hořicích v roce 1895. Tento muž odešel za dalším vzděláním do Vídně. Vytvořil několik plastik portrétních i dekorativních, např. v Hořicích socha Antonína Dvořáka, na plátno přenesl nejrůznější lidové stavby ze Slovenska a Podkarpatské Rusi.

Jako syn krejčího se narodil Karel Jozef, přesto byl poslán studovat sochařinu ve svém rodném městě. Po absolvování odborné školy v roce 1899 a následné zahraniční praxi nastoupil v Hořicích jako učitel sochařské reprodukce. Vlastnil také dílnu, v níž byla provedena mnohá velká díla nejen pro Hořice (Krakonoš) a její Galerii plastik, ale také pro jiná místa monarchie. Jednou se však vyslovil proti císařství, a tak byl od roku 1915 na zvláštní listině pro velezradu. Za 1. světové války byl příslušníkem čs. legií. Tento žák byl poté jedním z předčasně penzionovaných učitelů za nacistické okupace, ale díky svému legionářskému působení byl po osvobození znovu požádán aby vyučoval výuku, tentokrát však ruský jazyk.

Na odborné škole v Hořicích však studovali i žáci, kteří sem museli přijet z více či méně vzdálených koutů rakouské monarchie. Mezi tyto žáky patřili ti nejvýznamnější. Např.: Quido Kocián, Jan Štursa, a další.

### Quido Kocián

Quido Kocián, rodák z Ústí nad Orlicí, se narodil 7. března 1874. Tento nesporně největší talent, jaký kdy hořická škola měla v rukou, ji opustil v roce 1893, kdy absolvoval na sochařském oddělení. Poté nastoupil na Uměleckoprůmyslovou školu do Prahy a v roce 1897, tedy hned po ukončení, byl rovnou přijat na Akademii výtvarných umění k J. V. Myslbekovi. Potom si v Praze zřídil vlastní ateliér. Roku 1906 se však vrátil do Hořic, aby zde od začátku nového roku vyučoval modelování figur a aby si zde otevřel vlastní ateliér. Zemřel 3. ledna 1928 v Hořicích vlastní rukou.

Quido Kocián patří k předním představitelům českého umění přelomu 19. a 20. století. Jeho secesní tvorba ho řadí po bok významných současníků - Františka Bílka, Ladislava Šalouna nebo Bohuslava Kafky, s nimiž sdílí zájem o psychologii

moderního člověka, o temné stránky povahy a nejvnitřnější hnutí lidské duše. Kociánovy sochy patří mezi projevy českého secesního symbolismu, díky svému expresivnímu výrazu, v němž najdeme pocity viny, zániků, zla i snů. Nejoceňovanějšími díly jsou především ta z jeho rané tvorby, např. Šárka (1897), díky níž se dostal do sporu s Josefem V. Myslbekem, Umělcovo věno (1901), Mrtvý Ábel (1901 – 1903), Žalov (1904 – 1905), Smrt a Vzkříšení z hořického hřbitovního portálu (1906). Jeho pozdější díla vyjadřují návrat k Myslbekovské tradici a tak ztratila svůj dřívější význam.<sup>53</sup>

### Otokar Velínský

Jako dalšího bych chtěla uvést neméně významného velikána, Otakara Velínského. Narodil se v roce 1879 v Dašicích a ve čtrnácti letech odchází do Hořic, aby na zdejší odborné škole nejprve hospitoval, o rok později ji začal navštěvovat již jako řádný žák. Hořické sochařské oddělení absolvoval v roce 1897. Po zkušených v Německu studoval na pražské AVU, kde v letech 1919 – 1939 také vyučoval tesání do kamene<sup>54</sup>.

Otokar Velínský nejen, že vtesal do kamene snad všechna díla svého přítele Jana Štursy, u něhož také na Akademii studoval. Vytvořil díla také dalších sochařů: Gutfreunda, Horejce, Kafky, Pokorného, Malejovského, Bendy, Lidického, Laudy a mnoha dalších. Za dvacet let, kdy pracoval jako vedoucí akademické sochařko-kamenické dílny, vychoval celé generace sochařů a kameníků. Byl dlouholetým členem SVU Mánes v Praze<sup>55</sup>, který sdružoval naše nejvýznamnější výtvarné umělce. A byl to právě Velínský, který z Boháňského pískovce, o jehož kvalitách se dozvěděl od svého učitele Adolfa Poláka, udělal prvotřídní sochařský kámen. Zemřel v roce 1959.

### Jan Štursa

<sup>53</sup> Kdo byl kdo v našich dějinách do roku 1918. Praha, Libri 1999, str. 203.

<sup>54</sup> Mezi jeho žáky patřil i budoucí prezident ČSR Antonín Zápotocký.

<sup>55</sup>

V letech 1896 – 1900.

Z Nového Města na Moravě pocházel jeden z velkých mistrů, které vchovala hořická odborná škola. Řeč není o nikom jiném než o Janu Štursovi.

Jan Štursa se narodil 15. května 1880, hořické sochařské oddělení absolvoval v roce 1898. Po ročních cestách po Německu, kdy si potřeboval vydělat peníze, byl přijat k prof. J. V. Myslbekovi na pražskou AVU. Po čtyřech letech si v Praze zřídil atelier a také se tam oženil. Od roku 1905 až do své smrti byl členem Spolku výtvarných umělců Mánes, jemuž také v roce 1912 předsedal. V letech 1922 – 1924 působil dokonce jako rektor Akademie výtvarných umění. 2. května 1925 se však tento jedinečný zakladatel českého moderního sochařství zastřelil. Pohřben byl na vyšehradském hřbitově na Slavíně a jeho dílo je i nyní bohatě zastoupeno v hořické Galerii plastik.

Jeho počáteční tvorba byla ovlivněna secesním symbolismem, je z ní vidět, jak autor usiloval o poetické ztvárňování niterního světa člověka (např. díla *Z lázně*, *Život uniká*, *Melancholické děvče*). Po r. 1908 se přiklonil ke smyslovému uchopení plného tvaru zralého ženského těla (např. *Eva*, *Sulamit Rahu*). Později ho ovlivnil kubismus (např. reliéf *Umění pro Mánesův most*, *Odpočívající tanečnice*). 1. světová válka je tragickým mezníkem, se kterým se jen těžko lidsky i umělecky vyrovnával. Na poválečných sochách můžeme dodnes vidět jeho touhu vyjádřit nashromážděné válečné zážitky (např. *Pohřeb v Karpatech*, *Raněný*). Poválečná plastika *Hráč na niněru* předznamenávala estetiku civilismu. V podstatě neopouštěl základní východiska své zralé tvorby, mezi nimiž dominuje hledání duchovního pojetí smyslového tvaru v bezprostředním kontaktu s viděnou realitou (*Dar nebes a země*, *Vítězství*). Významné místo v jeho tvorbě mají vedle portrétní tvorby (*E. Vojan*, *Matka umělcova*, *T. G. Masaryk*, *Podobizna M. Hübnerové*, *Podobizna Maxe Švabinského*) především monumentální realizace (*Humanita a Práce pro pylony Hlávkova mostu v Praze*, *pomník S. Čecha a H. Kvapilové v Praze*, *B. Smetany v Litomyšli*).

### Ladislav Jan Kofránek

Ladislav Jan Kofránek se narodil v nedalekých Vojicích ve stejném roce jako Jan Štursa do staré kamenické rodiny. Jeho otec, aby zachoval rodinnou tradici, ho dal studovat na odbornou školu do Hořic, která měla velký vliv na formování jeho umělecké osobnosti. Po absolutoriu v roce 1898 pokračoval na Akademii výtvarných umění v Praze, kde

studoval pod vedením J.V. Myslbeka. Hned po svém příchodu do Prahy se stal členem SVU Mánes<sup>56</sup>. Po odchodu z akademie se stal samostatným umělcem a podnikl několik studijních cest do zahraničí. Po válce se na rok vrátil zpět do Hořic, ke své matce. Díky tomuto pobytu má jeho rodná obec pomník Svobody k uctění obětí války, který tu vytvořil. Tento památník, reprodukováný nákladem sdružených spolků v Podhorním Újezdě, byl slavnostně odhalen 27. srpna 1922. Po své duševní rekonvalescenci se vrátil zpět do Prahy, kde v roce 1954 zemřel.

Dnes za Ladislava Kofránka hovoří zejména řada šesti plastik na průčelí Městské knihovny na Vackově náměstí v Praze. Do dějin českého sochařství se také trvale zapsal jako portrétista hudebního skladatele Vítězslava Nováka a dalších svých uměleckých přátel. Neméně významný je i jeho projekt oltáře s tumbou sv. Václava určeného pro svatovítský kostel v Praze.

Avšak nejen tito slavní tvůrci rozšiřovali slávu hořické sochařsko-kamenické školy do světa. Mezi ty, kteří se na ni sjížděli vzdělávat z celého Rakouska-Uherska patří i Mahlerové, Podpěrové a Charamzové, u nichž se práce s kamenem stala rodinnou tradicí.

Adolf Mahler byl původně kupec ze Světlé nad Sázavou, protože ale chtěl také obchodovat s kamenem, musel se již jako dospělý vyučit u kamenického mistra. Moc dobře věděl, co dělá, když i své dva syny, Gustava a Eugena, poslal studovat do Hořic. Starší nejprve hospitoval a pak byl i řádným žákem. Mistrovský kurz pro kameníky ukončil v roce 1906. Mladší syn byl poslán přímou cestou, takže jako řádný žák ukončil své vzdělání v roce 1904. Gustav Mahler však chtěl, aby rodová tradice pokračovala, proto sem poslal na studie i svého syna Jiřího.

Stejně známé jako jméno Mahlerovo je u kameníků i jméno Podpěrů. Tento rod pochází z Kamenných Žehrovic u Kladna. Čtyři ze šesti bratří tohoto jména pracovalo na pražském svatovítském chrámu a bohužel tam všichni předčasně zemřeli na silikózu. Jeden z nich měl dceru Blaženu, která jako první dívka vystudovala v Hořicích sochařství. Zde také poznala Karla, jména opět v oboru uznávaného, Borovičku, jehož si pak vzala. Abych své tvrzení o rozšířenosti jména Podpěrových v kamenických kruzích ještě podpořila, uvedu zde několik jmen. Např. Josef, syn kamenického mistra Josefa, absolvoval v roce 1899; Ladislav, syn Antonína Podpěry, v roce 1906; Blahomír, autor mnoha náhrobních

---

<sup>56</sup> Členem Svazu výtvarných umělců byl v letech 1898 – 1949.



plastik a syn Bohdana z Velkého Břevnova, který v Hořicích ukončil své kamenické vzdělávání v roce 1913, se tu také učil.

Podobná rodinná tradice v kamenickém oboru se jako u Podpěrů uchovávala i u Charamzů z Lipnice nad Sázavou. František Charamza z Hořic odešel v roce 1901, poslal sem však svého stejnojmenného syna, který absolvoval s vyznamenáním o 24 let později.

Za vzděláním do Hořic přicházeli i mladí lidé ze skal a dílen, kteří zde absolvovali dva nebo i čtyři roky mistrovského kurzu, aby potom mohli složit zkoušku na koncesovaného kamenického mistra. Přišli sem z těžební oblasti na mramor, z Tmáně u Berouna, bratři František a Rudolf Velíkovi. Prvního z nich bylo možno v Hořicích vídat v letech 1904 – 1906, druhého v letech 1908 – 1910.

Ani jižní Čechy nezapomněly vyslat do Hořic svého zástupce. Z Tábora sem přišel v roce 1869 narozený Václav Suchomel studovat sochařinu. Maturoval v roce 1890 s vyznamenáním a aby jeho talent nebyl promrhán, pokračoval ve studiích na AVU ve Vídni pod vedením prof. Kundmanna. V roce 1899 se vrátil zpět na hořickou školu, tentokrát s úmyslem učit další žáky. Po třech letech byl jmenován profesorem a setrval zde ve výuce modelování, plastické anatomie a dějin plastiky až do své smrti 31. října 1930. Do dějin města Hořice se také zapsal jako činný člen Galerie plastik.

Nesmíme však zapomenout na žáky školy, kteří se sice nenarodili v Hořicích, ale pocházeli z jejich blízkého okolí. Vždyť, jak už bylo několikrát zmíněno, hořická oblast byla oblastí pískovcovou a lomů tady bylo, že bylo velmi těžké je všechny spočítat. Z lomového okolí obce Podhorní Újezd dojíždělo do Hořic několik žáků. Nejfrekventovanějším jménem zdejšího kraje bylo Bílek. Není se čemu divit., když otec Bílek měl z 12 dětí šest synů a všechny nechal poslat studovat do Hořic. Situace zde však nebyla příliš dobrá, proto bylo ředitelem školy zavedeno pro rodáky z Vojic a Podhorního Újezdu zvláštní stipendium. Tak mohli postupně Bílkovi synové Václav (abs. 1905) a Karel (abs. 1913) získat vysvědčení o kamenické způsobilosti a zbývající František (abs. 1909) a Josef (abs. 1917) získali titul hodnosti sochaře<sup>57</sup>.

Někteří z žáků pocházejících z vojicko-újezdské oblasti se časem vrátili na původní svou „vzdělávatelku“, aby svými zkušenostmi a znalostmi obdarovali další zájemce. Prvním z nich byl Josef Kraus, který ukončil své vzdělání v roce 1889 na kamenickém oddělení a stal se výborným učitelem sochařské reprodukce v pískovci. Krausovi mohou děkovat právě tací jako B. Kafka, J. Štursa, L. Kofránek a O. Velinský.

<sup>57</sup> Další dva Bílkovi synové absolvovali až v novém Československém státu. Jsou proto uvedeni v kapitole Škola v Československém státě.

Ani z Boháňky a Skály, těch prastarých sídlišť lamačů a kameníků, nemohli chybět zástupci na odborné škole v Hořicích. Už mezi prvními ze čtyř absolventů kamenického oddělení najdeme Františka Holečka (abs. 1887), který, aby umožnil studovat ostatním svým sourozencům, odešel pracovat do Prahy na svatovítský chrám. Před svou smrtí, která ho zastihla v pouhých 35 letech, byl správcem městských lomů ve Dvoře Králové nad Labem.

Velmi zajímavý materiál dával také lom nad vsí Lukavec u Hořic, který byl otevřen až roku 1893. Kámen odtud byl jasně bílý a měkký. Tedy i z Lukavce byli žáci hořické školy. Pro příklad mohu uvést hned dva: Jarolíma a Josefa Dlabu. První z nich absolvoval na sochařském oddělení v roce 1887 a potom odešel pracovat do dílen, kde však brzy zemřel. Josef Dlab, syn tkalce a muzikanta, vychodil tentýž obor ve stejném roce potom odešel do Prahy, Vídně, Mnichova, Paříže, až se dostal až do Drážďan, kde se usadil. Smrt ho však překvapila také ve velmi nízkém věku 27 let.

Z okolí pískovcového lomu v Holovousích přišel do Hořic budoucí kamenický mistr Václav Stupecký (abs. 1912) i jeho děti Františku, která se věnovala sochařství, a Václava, který pokračoval v otcově tradici.

Tak jak rostla sláva hořické odborné školy, tak rostl zájem o studium na ní. Chtěla bych se tedy nyní krátce věnovat ostatním slovanským i neslovanským studentům, kteří se sochařskému a kamenickému řemeslu naučili v lavicích školy v Hořicích.

Jako první se o C.k. odborné škole sochařsko-kamenické v Hořicích a o jejích kvalitách dozvěděli Bulhaři. Už ve třetím roce jejího fungování se do sochařského oddělení zapsal posluchač Marin Vasilev, který v roce 1890 maturoval s vyznamenáním. Jeho spojení s Hořicemi se utužilo svatbou s místní rodačkou, dcerou provazníka J. O. Vávry. Potom svůj talent rozšiřoval na Akademii v Mnichově a v Praze. Po zdárném ukončení svých studií se vrátil zpět do své vlasti, kde od roku 1896 vyučoval kreslení a modelování na Uměleckoprůmyslové škole v Sofii.

Rok po maturitě Vasileva zde ukončil studium Makedoňan Georgi Karavčev, který si s nabytými znalostmi otevřel doma ve Srředci vlastní kamenický závod.

To, že Bulhaři hořickou školu uznávali, dokládá i skutečnost, že sem chodili studovat i za první republiky. Obyčejně přicházeli do Hořic s nabytými vědomostmi z kamenické školy v bulharském Kunino a u nás již jen hospitovali.

Další Jihoslované, kteří rádi propagovali jméno své učitelky, byli Srb Zdezdán Čebinač, kterého sem poslal otec, majitel lomů v Srbském Bělehradě. Dalmatinec Petar

Pallavicini, který ve svém volném čase hrál v hudebním spolku Dalibor na pozoun, se po studiích v Hořicích následně u J. V. Myslbeka stal profesorem Uměleckoprůmyslové školy v Bělehradě. Tento přední jugoslávský sochař vytvořil četné pomníky i výzdoby veřejných budov.

Pallavicini do Hořic poslal studovat další generace. Např. Trpimir Ivančević, který zde zasedl do lavic v roce 1911. Po absolutoriu musel na vojnu, ale po ní ihned pokračoval ve své původní zálibě studiem u prof. J. V. Myslbeka a u prof. Španiela. V Čechách už zůstal. Za první republiky zde aktivně rozvíjel čs.-jugoslávské vztahy.

Nejen mladí však šli za zkušenostmi do světa. Teprve v 37 letech sem přišel Ivan Skokandić, kterému byla C. k. odborná škola sochařská a kamenická v Hořicích také doporučena Pallavicinim. Skokandić byl chorvatské národnosti, jeho otec vlastnil lom. Byl sice už vyučen v Korčule, přesto zatoužil získat hlubší vědomosti v Hořicích.

Další slovanskou národností, která kdy na sochařsko-kamenické škole studovala, je polská. Polák Jan Trembecki z Krakova byl dědicem sochařsko-kamenického závodu a jeho otec usoudil, že mu vysvědčení z polského kamenického oddělení státní průmyslové školy stavební nestačí a poslal ho do Hořic. Tady absolvoval kamenictví v roce 1902.

Studovat obor v jiném jazyce je velmi náročné, zvláště když jazyky nejsou ani nijak příbuzné. Přesto tuto překážku někteří odvážlivci překonali a v Hořicích získali vytoužené vzdělání. Za doby vzniku školy byly Čechy součástí Rakousko-Uherského mocnářství. Tedy se zdálo naprosto přirozené, že zde studovali také Maďaři, kteří školu považovali za domácí. Prvním příslušníkem Uherska byl Josef Csánki, vyučený sochař a roční posluchač AVU v Mnichově, který pocházel z Debrecína a který hospitoval ve III. a IV. ročníku obou oddělení (abs. 1894). Druhým byl Kornel Gabrowitz z Pešti, akademický sochař, kterému stačilo poznat praxi sochařské reprodukce na hořické škole. Jediný Maďar, který vychodil celé čtyři roky kamenického oddělení, byl Josef Wapper (abs. 1913).

Hořická škola vychovávala umělce znalé, zručné a sebevědomé. Její absolventy jsem podle jejich pozdější působnosti rozdělila do šesti kategorií, k nimž jsem uvedla i příklady jmen.

Do první kategorie jsem zařadila ty, kteří se dokázali prosadit nejen na území tehdejšího Rakouska-Uherska, ale i za jeho hranicemi, ba i v zámoří. Například jeden z prvních absolventů oddělení pro sochaře z roku 1887, Oldřich Harnach, vlastnil sochařský závod v Chicagu v Americe. A nebyl tam sám. Leopold Náhlík, absolvoval

v roce 1889, tam také působil jako sochař. V USA, konkrétně v Omaze, se také usadil František Svoboda (abs. 1901), vlastnil zde sochařský závod. Absolvent oddělení pro kameníky z roku 1897, František Svoboda (druhý toho jména), si v Baltimoru založil kamenický podnik. Je očividné, že za moře putovali zejména absolventi z počátečního působení školy. Pozdější ročníky zřejmě zastavila 1. světová válka a ty následující byly asi spokojeni v novém svobodném Československu.

V druhé kategorii najdeme absolventy, kteří nemířili tak daleko a usadili se za hranicemi rodné země jinde v Evropě. Např. Jaroslav Klázar, absolvent sochařského oddělení druhého absolventského ročníku, který si pořídil sochařský podnik v Berlíně, kam odešlo i mnoho dalších absolventů.

Jedním z nejvýznamnějších absolventů je Bohumil Kafka, který zakončil studium v Hořicích roku 1895. Jako akademický sochař působil v Paříži. V roce 1916 byl jmenován profesorem dekorativního sochařství na Uměleckoprůmyslové škole v Praze a v roce 1925 se stal profesorem sochařství na Akademii výtvarného umění tamtéž. Vytvořil množství slavných soch a pomníků, zhotovil sérii podobizen a portrétů. V roce 1931 byl pověřen vypracováním jezdecké sochy Jana Žižky pro Prahu. Tato socha byla dokončena v roce 1941, ale pomník byl na vrchu Vítkově odhalen až v roce 1950. Zemřel 24. listopadu 1942 v Praze.

Někteří odešli do Düsseldorfu – Otakar Velinský (abs. 1897) zde byl sochařem stejně jako Václav Veleta (abs. 1902). Další šli do Beuthen v pruském Slezsku – Bohumil Mašín (abs. 1901), který zde byl dílovedoucím u firmy L. Rosenthal, Václav Popek (abs. 1907), který zde byl sochařem stejně jako jeho kolega, který absolvoval v roce 1908, Josef Pták.

Kameníci se zdají být více roztroušení po Evropě. Mohu jmenovat např.: Josefa Janečka (abs. 1887), který byl odborným učitelem v Székely – Udvarhely v Sedmíhradsku, nebo Čenka Valáška (abs. 1889), zástupce firmy Béla Séenger v Budapešti, a další.

Z ročníků, kdy již byla hořická škola proslavena, odcházeli její absolventi zpět domů. Pokud se však rozhodli odejít „do světa“, většinou se rozhodovali pro místa, kde již nějaký starší kolega působil. I v tomto případě však platí mezník rok 1914, tedy vypuknutí světové války, kdy byla většina mužů povolána do zbraně a na umělecké „hrátky“ neměl nikdo ani pomyslení. To se vrátilo až v uklidněné situaci za první republiky. Ale to už se všichni absolventi snažili usadit doma, aby tím více propagovali své češství.

Největší skupinu tvořili ti, kteří zůstali v Čechách. V nejrůznějších částech země měli sochařské ateliéry, dílny či lomy, které vlastnili nebo v nich alespoň spravovali. Sochaři se usazovali zejména v Praze, kameníci zase v lomařských oblastech.

Někteří, hořickou školou vyučení, zůstávali v Hořicích nebo jejich blízkém okolí. Byli to však ve většině případů lidé, kteří odsud pocházeli. Jiní se s městem svázali svazkem manželským, neboť si zde vyhlédli nevěstu, kterou sice potom odvezli do svého kraje, ale často Hořice navštěvovali.

V této třetí kategorii bych zejména chtěla uvést Václava Kořínka (abs. 1888), který byl v Hořicích sochařem stejně jako Alois Černohubý (abs. 1896). Kameník Jaroslav Hátle (abs. 1888) byl v Hořicích kamenickým mistrem. Mnoho sochařů působilo v Jičíně – Josef Deyl (abs. 1907), Antonín Bark a Ladislav Čejka (oba abs. 1908). Kameníci působili většinou ve Vojicích, Podhorním Újezdu či Ostroměři, neboť to byla významná oblast lomů – Josef Erben (abs. 1888), vlastnil v Podhorním Újezdu kamenický podnik, Josef Jirko (abs. 1905) měl kamenický podnik v Ostroměři.

Jiní absolventi se věnovali oboru sochařskému hlouběji a studovali na akademiích výtvarného umění ve Vídni nebo v Praze. V této čtvrté kategorii najdeme především absolventy s pozdějším datem ukončení studií v Hořicích. Žákem, který odešel studovat na AVU v Praze do speciální školy prof. J. V. Myslbeka, byl Ladislav Kofránek (abs. 1898). Impulsem pro jeho rozhodnutí bylo vyprávění učitele M. Černila a neměl u Myslbeka se studiem žádné problémy. Vzdělání z Hořic totiž splývalo s Myslbekovou čtyřletou speciálkou do uceleného vzdělání akademického sochaře. A i Myslbek si toho byl vědom a dával Hořičákům přednost<sup>58</sup>.

Do páté skupiny patří ti, kteří se původnímu oboru vůbec nevěnovali a odcházeli do jiných odvětví – František Machek (abs. 1889) vlastnil v Hořicích dům a hostinec, Karel Zmítko (abs. 1903) byl četařem pěšího pluku č. 36 v Josefově. Mezi absolventy – kameníky – jich bylo méně. Do roku 1909 jich bylo jen pět takových: Viktor Tichý (abs. 1895) byl úředníkem okresního výboru v Novém Městě na Moravě, Karel Rys (abs. 1896) byl úředníkem tehdejší severozápadní dráhy ve Vídni, Eduard Jirásek (abs. 1898) byl četařem pěšího pluku č. 18 v Hradci Králové, Josef Čudlý (abs. 1900) byl berním úředníkem v Dačicích a Václav Pavliš (abs. 1908) byl kancelářským pomocníkem na

<sup>58</sup> Jilemnický, Alois: Kámen jako událost. Kulturně historický a společenský obraz první české školy sochařů a kameníků za sto let její existence 1884 – 1984. Praha: Panorama 1984, str. 117.

odborné škole v Hořicích. Pozdější žáci hořické školy si již plně šli za svým cílem a věnovali se oboru alespoň částečně.

Poslední, šestou skupina absolventů, tvoří ti, kteří se rozhodli podělit se se svými znalostmi a dovednostmi s mladšími zájemci o obor. Do takové skupiny můžeme zařadit Marina Vasileffa (abs. 1890) z Bulharska, Václava Suchomela (abs. 1890), který byl akademickým sochařem a profesorem hořické odborné školy, Quido Kociána (abs. 1893), který se pyšnil stejnými tituly jako Suchomel, kameník Josef Šolc (abs. 1889) a kameník Václava Knop (abs. 1890), který působil jako profesor v Zalathné v Sedmíhradsku<sup>59</sup>.

### **3.4 Škola a město**

Od samého počátku působení sochařsko kamenické školy v Hořicích je vidět, že jsou opravdu městem kamenné krásy. Práce žákovské i na objednávku jsou roztroušené po celých Hořicích. Díla, která byla za 1. nebo 2. světové války či komunistickým režimem poničena, byla ve velké míře obnovena nebo alespoň zkopírována a umístěna na původní místo.

Město se podstatně změnilo již v několika posledních desetiletích Habsburské monarchie. Změnu způsobila nejen škola sama, ale rozšířil se zde duch českého středního vzdělání. Potřeba odborně školených sil přišla s rozvojem textilního a kamenického průmyslu a peněžnictví v Hořicích koncem 19. století.

Na konci již zmiňovaného 19. století vznikla myšlenka založit v Hořicích také obchodní školu. První, kdo tuto myšlenku veřejně pronesl, byl tehdejší hořický advokát JUDr. František Pára, kterému se se starostou města MUDr. Aloisem Tomsou podařilo přesvědčit městské zastupitelstvo o výhodách, které by taková škola pro město přinesla. Nakonec se stalo, že na schůzi městského zastupitelstva dne 22. října 1897 byl tento návrh schválen. Škola musela být povolena i ministerstvem kultu a vyučování Rakousko-Uherska, což se stalo dne 9. července 1898 pod č.j. 16 786. Ředitelem nové školy byl ve schůzi zastupitelstva zvolen dne 4. srpna 1898 učitel měšťanské školy v Nechanicích, hořický rodák Václav Pazourek.

---

<sup>59</sup> C. k. odborná škola sochařská a kamenická v Hořicích. Jubilejní školní zpráva za rok 1908 – 1909 na pomět 25tiletého trvání ústavu. Sepsal: Václ. Weinzettl, ředitel c. k. odborné školy, str. 98 – 125.

Nová obchodní dvouletá škola byla slavnostně otevřena dne 20. září 1898 a byla prozatímně umístěna v obecním domě. O sedm let později byla rozšířena o dívčí oddělení. Otevřením tříd dívčích a velkým zájmem žáků o studium přestalo vyhovovat dosavadní umístění školy v obecním domě, a vznikla tak potřeba získat nové učební prostory. Bylo vyhlédnuto místo u nádraží a stavba byla započata v roce 1909. Nová budova byla dostavěna v následujícím roce<sup>60</sup>. Nové prostory umožnily městu velký rozkvět obchodního školství. Příliv žactva z Hořic i z dalekého okolí byl tak velký, že se o několik málo let později odsouhlasil návrh na zřízení vyšší obchodní školy se čtyřletou školní docházkou. Tato změna musela být vidět i v názvu ústavu. Škola se tedy přejmenovala na „Vyšší obchodní školu v Hořicích“.

O zřízení další školy, tentokrát hospodářské, se v Hořicích uvažovalo již tehdy, kdy byly v plném proudu přípravy na zřízení odborné školy sochařsko-kamenické. Kolem roku 1880 vznikaly ústavy zemědělského zaměření i v sousedních okresech, Hradci Králové – Kuklenách a v Novém Bydžově. Ale teprve až o více než dvacet let později, koncem roku 1901, podalo kuratorium, složené ze zástupců okresního výboru, hospodářsko-průmyslové jednoty a místní školní rady, návrh na zřízení hospodářské pokračovací školy v Hořicích. První školní rok dvouletého studia na třetí střední hořické škole byl zahájen 19. ledna 1902. Vyučovalo se však pouze v zimních měsících v pronajatých místnostech chlapecké měšťanské školy (dnešní Základní škola v Komenského ulici). Od školního roku 1906 – 1907 bylo zahájeno vyučování i pro dívky.

Ve stejné době, kdy se začalo uvažovat o zřízení odborné školy zemědělského charakteru, začali se v Hořicích vyučovat učňové. Mohli za to být vděční hořickým občanům, z jejichž podnětu a jejichž nákladem se vyučování konalo. Učňovskou školu postihl stejný problém jako většinu škol v jejich počátcích – nemělo totiž až do vzniku Československé republiky kde své vyučování udílet.

Žactvo ve městě i v jeho okolí se tedy roztřídilo podle svých zájmů, studijních předpokladů a talentu mezi jednotlivé obory. Sochařsko-kamenická škola se tak stala ústavem prestižním, tedy pro žáky s talentem a ne jen pro ty, kteří chtějí mít jakékoli střední vzdělání.

Během několika prvních desetiletí získala škola svojí činností i výchovou vynikajících sochařů mezinárodní prestiž. Bylo to právě hořická škola, která se v první polovině 20. století zasloužila o rekonstrukci kamenných částí nebo dokonce kompletní

<sup>60</sup> Nová budova byla slavnostně otevřena a předána obchodní škole k užívání 25. září 1910.

obnovu mnohých českých kulturních památek. Pro zajímavost mohu zmínit například dostavbu chrámu sv. Víta na Pražském hradě.

V Hořicích je tvorba slavné školy vidět nejzřetelněji. Je to nejen proto, že celá řada krásných soch či kamenosochařských prací je tu k vidění pohromadě, ale i proto, že město je „rodištěm“ školy a jejím hlavním působištěm od počátku, kdy se potřebovala zviditelnit světu, do dnes.

Jedním z nejhezčích „shromaždišť“ děl sochařů a kameníků jsou Smetanovy sady, umístěné v centru města. Původním záměrem založení parku bylo postavit pomník slavnému hudebnímu skladateli a součástí myšlenky bylo i následné zakoupení pozemků pro vybudování parku, kde by se dostalo pomníku důstojného umístění. Přesto se sem později umístily další plastiky, od nejrůznějších autorů, které sady nádherně zdobí.

Po několikaletém působení školy v sochařském a kamenickém oboru zůstalo mnoho úspěšných žáků a ještě více studentských prací. Profesori se tedy začali zajímat o to, kde by mohli všech dosavadních 63 plastik a 4 sochy shromáždit a zpřístupnit veřejnosti. Díky jejich snaze byla 2. prosince 1908 založena Galerie plastik, kde sochařsko-kamenická škola předváděla svým studentům i ostatním zájemcům podnětné vzory tvůrčího a hlavně reprodukčního sochařství. Instituce vznikla se záměrem vychovávat a inspirovat generace budoucích sochařů a také seznámit s uměleckými proudy českého sochařství širokou veřejnost.

Odborná škola měla již v této době věhlas a i osobní kontakty profesorů s mnohými osobnostmi českého moderního výtvarného umění vedly k rozšiřování sbírek galerie a celkovému rozmachu sochařské výzdoby města a jeho nejbližšího okolí. Většina děl, z nichž mnoho se řadí k nejzávažnějším činům české plastiky, byla zpočátku soustředěna ve výstavních prostorách sochařsko-kamenické školy. Sbíрка se však natolik rozrostla, že vznikla nutnost výstavby reprezentativní budovy pro umístění všech prací mimo budovy školy. V roce 1914 byla proto vypsána soutěž architektů o návrh na stavbu galerie, kterou vyhrál projekt architekta Otakara Novotného. K realizaci výstavby budovy však z důvodu válečných událostí nedošlo. Stavba byla započata až v ČSR díky svépomocí občanů Hořic a podle návrhu stavitele Jindřicha Maliny byla usazena do přírodního prostředí sochařského parku U sv. Gotharda. V roce 1976 byly sbírky přemístěny do nové budovy s mramorem vykládanými interiéry.

Do sbírek Galerie plastik patří i sochy osazené venku, tzn. v sochařském parku U sv. Gotharda<sup>61</sup>, ve Smetanových sadech, v ulicích i na náměstích. Uvnitř budovy najdeme

---

<sup>61</sup> Viz příloha č. 5.



plastiky z jiného materiálu než je klasický hořický pískovec. Jedná se o různé druhy mramorů, vápenec, onyx, alabastr, dřevo, bronz, keramiky aj. Později bylo touhou každého absolventa hořické školy dostat se do zdejší galerie. Tím si instituce získala bezplatné reprodukční právo. Proto zde jsou umístěna díla nejen od Jana Štursy, Quida Kociana, Ladislava Kofránka, Břetislava Bendy a jiných hořických žáků, ale také klasiků jako například Václava Levého, J. V. Myslbeka, Františka Bílka, Mořice Černíka, Franty Úprky, Otty Gutfreunda a mnoha dalších<sup>62</sup>, která jsou umístěna ve stálé expozici galerie „České sochařství v 1. polovině 20. století“.

---

<sup>62</sup> Jilemnický, A.: O krajině, lidech a věcech. Kulturně historický místopis – průvodce pamětihodnostmi města Hořice v Podkrkonoší. Hořice v Podkrkonoší, Městský úřad 1999, str. 135.

#### 4. Škola v československém státě

Po vzniku samostatného Československa 28. října 1918 se celková atmosféra nadějí promítla i do oblasti školství. Snahy, které měly vést ke změnám, byly naplněny duchem demokracie. Ve vidině jednoty školství se nová republika soustředila na řešení několika úkolů. Bylo to zejména vyrovnání stavu školství na celém území státu a zvýšení počtu všech typů škol. Dalším úkolem bylo posílení úlohy státu nad školstvím a jeho modernizace zejména v oblasti obsahové. Nakonec to byla samotná kvalifikace učitelů, která se měla zvýšit po odborné i pedagogické stránce.

V první etapě se ve velké míře rozvinula organizační činnost, která vedla ke kvantitativnímu růstu vzdělávacích ústavů. Jednalo se hlavně o národní školy s českým a slovenským vyučovacím jazykem. Vedle nich to byly i nové české střední školy nejen v národnostně smíšených územích a vysoké školy. V prvních poválečných letech se tak skoro v každém čísle Věstníku ministerstva školství a národní obrany nacházelo oznámení o ministerských výnosech, jimiž se nové školy zřizovaly. Jako příklad mohu jmenovat zřízení Masarykovy univerzity v Brně k 28. lednu 1919, téhož roku vznikla v Praze Vysoká škola obchodní, 19. února 1920 bylo české univerzitě v Praze vráceno jméno jejího zakladatele, a tak se z Karlo-Ferdinandovy univerzity stala Univerzita Karlova.

Další změny byly v organizační oblasti, zejména v oblasti sjednocení školské správy. Přijímaná opatření měla tedy převážně centralizační charakter a přispívala ke zjednodušení správy a typů škol. Jedním z významných opatření byl zákon z 27. května 1919<sup>63</sup>, který rozšířil platnost směrnic pro české střední školy na slovenské. Dalším opatřením byl tzv. Malý školský zákon z 13. července 1922 č. 226/1922<sup>64</sup> platící i pro Slovensko a Podkarpatskou Rus. Toto nařízení však přinášelo jen dílčí změny, nerušilo systém školství převzatý z Rakouskouské monarchie, např. zrušení úlev od osmileté školní docházky, zavedení občanské výchovy jako vyučovacího předmětu, zrušení úlev ve školní docházce, zavedení koedukace na všech stupních škol, uznání rovnosti učitelů a učitelek, atd<sup>65</sup>. Podle Malého školského zákona probíhala výuka v duchu Masarykových demokratických ideálů. Už v listopadu roku 1918 byl vydán ministerský výnos oznamující,

---

<sup>63</sup> Veselá, Zdenka: Vývoj českého školství. Praha, SPN 1988, str. 74.

<sup>64</sup> Štverák, Vladimír – Čadská, Milada: Stručný průvodce dějinami pedagogiky. Praha, Karolinum 1997, str. 74.

<sup>65</sup> Tamtéž, str. 74.

že náboženské úkony nejsou součástí výuky a účast nebo neúčast na nich nemá vliv na známku z mravů nebo na známku z náboženství. Tímto nařízením stát vymezuje vliv církve jen pro určité oblasti<sup>66</sup>. Dalším výnosem, tentokrát z roku 1919, byl zrušen celibát učitelek, čímž byly ženy učitelky zrovnoprávněny s muži.

Vznik samostatného státu si žádal úpravy plynoucí nejen ze skutečnosti existence nové republiky, ale také z nutnosti modernizace obecně zastaralého pojetí učebních plánů a osnov. V období od října 1918 do konce roku 1922 bylo vydáno celkem 260 legislativních opatření<sup>67</sup>, které se vztahovaly jen ke střednímu školství. Aby však v euforii ze založení vlastního státu a jeho uznání zahraničními mocnostmi nedošlo k anarchii ve středním školství, byl hned 28. října 1918 vydán zákon s č. 11, který ponechává stávající normy o středních školách v platnosti<sup>68</sup>. Nutno však podotknout, že takto stále platila nařízení ještě z poloviny 19. století, a proto vytvářela předpoklad postupné modernizace školské legislativy. Úsilí o vytvoření moderního československého středního školství provázelo celé bezprostřední poválečné období spolu s ostatními změnami. Na počátku této snahy šlo o to, aby tato část školství přestala být diskriminována, jak tomu bylo za Rakouska-Uherska. Důležitá byla hlavně obsahová stránka středního vzdělávání, protože dříve byly takové školy české jen svým vyučovacím jazykem, ale jejich obsah a mnohdy i duch podléhaly Habsburské nadvládě. První kroky byly proto učiněny hned po vzniku ČSR. Dalším, neméně důležitým krokem byla etatizace středního školství.

Postátňovacím krokem chtěla republika vyrovnat schodek v obecně kulturním vývoji země tím, že vytvoří vyrovnané předpoklady úrovně vzdělání absolventů SŠ. Dále měl také demokratizační důsledky, které se odvíjely hned ze dvou aspektů: stát mohl dohlédnout na rovnoměrné rozložení středních škol v jednotlivých (zejm. v národnostně odlišných) regionech tak, aby byly fyzicky dostupné každému zájemci; a zbavoval vydržovatele škol<sup>69</sup> nemalých finančních starostí. Jen v desetiletí mezi lety 1919 – 1928 převzal stát na 30 SŠ a u většiny z nich převzal i jejich finanční náklady. Abych však byla zcela objektivní, musím uvést i záporné důsledky celé etatizace. Jeden z nejzávažnějších je

<sup>66</sup> Výuka náboženství však přetrvává, i když další ministerský výnos z 11. srpna 1919 umožňoval na písemnou žádost rodičů zproštění od povinné účasti na jeho vyučování.

<sup>67</sup> Váňová, Růžena – Rýdl, Karel –Valenta, Josef: *Výchova a vzdělání v českých dějinách IV. 1. sv. Problematika vzdělávacích institucí a školských reforem (obecné školství – 1848 -1939), (střední školství a učitelské vzdělání – 1914 – 1939)*. Praha, Karolinum 1992, str. 196.

<sup>68</sup> Bezdíček, J.: *Čs. střední škola v předpisech, tradici i praxi*. Brno 1934.

<sup>69</sup> Mezi obvyklé vydržovatele středních škol patřily nejčastěji města, nadace, církve, řády, biskupství, spolky a na Moravě i regionální zemská správa.

i problémem dnešního školství – byrokracie. Přesto je celý tento postátňovací proces hodnocen historiky i pedagogy pozitivně.

Další výnos MŠaNO, z 9. listopadu 1918, se týkal přijímání dívek za řádné žákyně středních škol. Do této doby vystupovaly dívky na chlapeckých školách pouze jako privatistky, tzn. že mohly pouze hospitovat na výuce.

Významným počinem byl i unifikační zákon č. 293 z 27. 5. 1919<sup>70</sup>. Tento zákon totiž rozšiřuje platnost norem a nařízení týkajících se všech SŠ v českých zemích i na východní část mladé republiky – na Slovensko a Podkarpatskou Rus<sup>71</sup>. Tím, že sem byla přenesena nařízení původně platící jen v západní části rakousko-uherské monarchie, se v těchto bývalých uherských zemích rušila poměrně různorodá pravidla, která zde do této doby platila.

Poté následovala dlouhá éra hledání reformy pro střední školství, která vlastně trvala až do roku 1938. Problém byl zpočátku v nedomyšlených návrzích reformy, později v neschopnosti politiků se shodnout. Drobné úpravy samozřejmě uskutečněny byly, nejen vzhledem k národnostně různorodému uspořádání republiky, ale i vzhledem k již zmíněné demokratizaci školství a jeho modernizaci jak po stránce odborné, tak po stránce metodické – psychologicko-pedagogické.

Pro ilustraci mohu uvést malou středoškolskou reformu, jejíž základní výnos byl vydán 17. června 1927. Jednalo se o úpravu počtu vyučovacích předmětů (zvláště latiny) a tím i úpravu počtu vyučovacích hodin. Reforma však byla zaměřena víceméně filologicky a pro gymnaziální typy středních škol. V nižších ročnících takových škol se žáci učili méně, o to více museli zvládnout v ročnících vyšších. Reforma tedy opět nevyřešila problém přehlcenosti žáků učivem a byla zamítnuta.

Co se týká dohledu na kázeň studentů a žáků, bylo třeba jej také upravit. Změny se však kázeňský řád dočkal až roku 1936. Do té doby platil na všech druzích škol morální řád z roku 1919, který opět vycházel ještě z dob Rakouska-Uherska. Zahrnoval veškeré žákovo chování ve škole i mimo ni, a to i o prázdninách. Jeho součástí byl i pověstný

---

<sup>70</sup> Váňová, Růžena – Rýdl, Karel –Valenta, Josef: *Výchova a vzdělání v českých dějinách IV. 1. sv. Problematika vzdělávacích institucí a školských reform (obecné školství – 1848 -1939), (střední školství a učitelské vzdělání – 1914 – 1939)*. Praha, Karolinum 1992, str. 196.

<sup>71</sup> Morava a Slezsko jsou zahrnuty v pojmu „české země“ a platila zde tedy stejná nařízení a normy jako v Čechách.

„karcer“<sup>72</sup>, neboli školní vězení. Žák, jemuž se dostalo takového trestu, si musel nejen „odsedět“ určitý trest, ale musel napsat i písemnou práci.

Rozdíl mezi novým kázeňským řádem, vydaným v roce 1936, a již zmíněným z roku 1919 spočíval v jakémisi politickém aspektu. Zatímco v prvním řádu byla zakázána na půdě střední školy jakákoli politická agitace, kázeňský řád, vydaný o 17 let později přímo nařizuje: „Účastniti se jakkoliv činně politického života se žákům nedovoluje“<sup>73</sup>.

Novinkou se koncem 30. let ve výuce na středních školách stává výchova k brannosti. Nejedná se však o známou verzi z minulého režimu, který u nás padl v roce 1989. Bylo to v dnešní terminologii průřezové téma s mezipředmětovými vztahy mezi všemi předměty. Branná výchova měla v žácích vyvolávat představu nejen války „technické“, ale měli si ji také uvědomovat i jako věc přírodovědnou či tělovýchovnou. Branná výchova tak přesahovala i do problematiky mravní, politické a ideové<sup>74</sup>.

Do Hořic se zpráva o konci světové války a vyhlášení samostatného československého státu dostala telegrafem hned 28. října 1918. Výuka na C. k. odborné škole sochařské a kamenické v Hořicích začala až po opadnutí všeobecné euforie a uzdravení většiny žáků – řádila totiž chřipka – 4. listopadu. Druhého dne se konala schůze profesorského sboru, kde byl slavnostně odhlasován nový název školy na Státní československá průmyslová škola sochařská a kamenická v Hořicích<sup>75</sup>. 8. listopadu se konala slavnost u příležitosti výročí bitvy na Bílé hoře.

Ještě v roce 1918 podalo několik poslanců Národního shromáždění návrh na zřízení české vyšší školy pro průmysl kamene v Brně, což by znamenalo zrušení odborné školy v Hořicích. Po bližším prozkoumání situace vyšlo na povrch, že tato iniciativa vyšla od některých samotných profesorů hořické školy. Přesto se všichni řemeslníci, živnostníci a bývalí žáci stavěli za zachování školy v Hořicích. Důvod byl prostý. Škola zde již měla vybudované zázemí a také jisté renomé. Ředitel Weinzettl také s chladnou hlavou uvedl nezlomné důvody k zachování školy v Hořicích, a tak tyto snahy nakonec uskutečněny

<sup>72</sup> Váňová, Růžena – Rýdl, Karel –Valenta, Josef: *Výchova a vzdělání v českých dějinách IV. 1. sv. Problematika vzdělávacích institucí a školských reforem (obecné školství – 1848 -1939), (střední školství a učitelské vzdělání – 1914 – 1939)*. Praha, Karolinum 1992, str. 262.

<sup>73</sup> Tamtéž, str. 262 – 263.

<sup>74</sup> Váňová, Růžena – Rýdl, Karel –Valenta, Josef: *Výchova a vzdělání v českých dějinách IV. 1. sv. Problematika vzdělávacích institucí a školských reforem (obecné školství – 1848 -1939), (střední školství a učitelské vzdělání – 1914 – 1939)*. Praha, Karolinum 1992, str. 261.

<sup>75</sup> Definitivně byl potvrzen nový název školy zařazením školy mezi státní průmyslové školy v květnu 1919.

nebyly. Moravané také už jednu odbornou školu s podobným zaměřením měli v Supíkovcích. Na tuto německou školu to sice měli blíž, přesto každý rok od založení školy v Hořicích tu studovalo z průměrných 60 – 70 žáků 4 – 8 z Moravy. Zřejmě proto žádali, aby škola tak výborné kvality byla přesunuta do jejich krajin.

Po tomto útoku na existenci odborné školy v Hořicích chtěl ředitel dokázat všem, že hořická škola je oprávněným nositelem úcty. Dokázal to hned na I. výstavě státních odborných škol, která se konala v Uměleckoprůmyslovém muzeu v Praze v roce 1922. O rok později vystavovala škola i na Výstavě stavebních živností a průmyslu v Hradci Králové. Hořická škola se účastnila také Mezinárodní výstavy uměleckého průmyslu v Paříži, konané v roce 1925. Její práce byly oceněny cenou nejvyšší. Několik prací hořických profesorů mezi nimi i práce samotného Weinzettla, dostaly cenu Grand-prix<sup>76</sup>.

V červnu 1924 se konal sraz absolventů státní průmyslové školy sochařské a kamenické u příležitosti 40. výročí založení ústavu. Využili toho i všichni pracující v kamenickém průmyslu, tedy i ti, kteří v Hořicích nestudovali, a setkali se v Hořicích. Sjezd průmyslu a živností kamene tedy potvrdil, že Hořice jsou střediskem kamenosochařského průmyslu.

10. července 1926 se Hořicím a odborné škole dostalo té cti, že je navštívil prezident Tomáš Garrigue Masaryk se synem Janem a ministrem školství dr. Janem Krčmářem. Prezident si prohlédl prostory školy a díla v Galerii plastik, která v té době sídlila v druhém patře školy. O tom, že ho návštěva zaujala, svědčí také fakt, že se zde zdržel půldruhé hodiny. Druhý den se zastavil na výstavě v nedaleké Jaroměři, kde hořická škola vystavovala a kde dostal darem od města Hořic pískovcovou sochu Ponocný podle F. Úprky. Socha byla poté osazena v zámecké zahradě Pražského hradu.

O velikosti školy přesvědčí počet přihlášených žáků na počátku školního roku 1928 – 1929. Přihlásilo se jich totiž tolik, že museli být odmítáni. Mezi přijatými bylo po jednom Slovákovi, Italovi a Švédovi, dva Němci a dokonce tři hospitanti z Bulharska. A přesto, že v době nadcházející hospodářské krize bylo již o pracovní místa nouze, se ředitel staral o práci žáků tak, že si nemohli stěžovat na nedostatek praxe. Zdobili totiž okolí působiště školy, takže byly vlastně „zabity dvě mouchy jednou ranou“. Žáci tak vytvořili mnoho krásných budov, stavěli památníky a pomníky, škola se angažovala na výstavách... Tak se z malého městečka nedaleko česko-německých hranic v prvním desetiletí Československa stalo středisko novodobého českého sochařství a kamenictví. Škola, její pedagogický sbor a zaměstnanci byli na úrovni, hlavní vyučovací předměty byly osazeny

<sup>76</sup> Ceny byly předány v síni Umělecké besedy v Praze 3. února 1928.

vynikajícími silami, školní budova, dílny i nádvoří zářily čistotou a pořádkem, žáci byli navyklí kázni.

Propuknutí hospodářské krize v celé její síle se projevilo úbytkem žáků. Ještě ve školním roce 1930 – 1931 absolvovalo jenom kamenické oddělení 11 řádných žáků. O rok později absolvoval řádné studium již jen jeden sochař. Krize omezila také finanční prostředky státní i obecní správy. Nový ředitel Vokoun, který se ujal úřadu v roce 1929, sice už v roce 1930 žádal o finanční pomoc při rozšiřování kamenických dílen a moderního strojního zařízení. Této jeho žádosti bylo však vyhověno až o tři roky později, kdy již tak zadlužené město poskytlo škole nemalou částku na požadované úpravy.

V roce 1934 slavila škola jubilejní výročí 50 let. Tehdy se v Hořicích konala Podkrkonošská výstava českého odboje, práce a svérázu kraje, jejímž největším lákadlem byly právě práce sochařsko kamenické školy umístěné v budově průmyslové školy sochařské a kamenické a v budově Obchodní akademie. Tato výstava byla určitě důkazem toho, že Státní průmyslová škola sochařská a kamenická v Hořicích<sup>77</sup> dosáhla svého vrcholu. Byla uznávaná laickou i odbornou veřejností doma i ve světě.

#### **4.1 Vyučované předměty a chod výuky**

Během válečného konfliktu se na škole vyučovalo v omezené míře. Některé kurzy – Veřejná kreslárna pro dívky a paní, Kurz modelování pro žáky měšťanských škol, Mistrovské kurzy pro kameníky a Zimní kurzy pro štukatéry – nebyly otevřeny vůbec z důvodu nedostatku žáků, učitelů či otopu. Žáci i učitelé byli povoláni do zbraně a pro dívky a paní byly otevřeny další aktivity na Obchodní akademii či v dívčí škole Vesně. V posledním válečném roce a několika prvních poválečných letech byli přijati ke vzdělávání také váleční invalidé.

Jednotlivé programy se potom otevíraly hned, jakmile to situace umožnila. Např. kurz Veřejné modelovny byl zahájen od školního roku 1922 – 1923, protože předtím ještě škola trpěla nedostatkem otopu. Mistrovské kurzy pro kameníky a Zimní kurzy pro štukatéry nemohly být otevřeny vůbec „pro tíseň a stagnaci v oborech stavebních“<sup>78</sup>.

<sup>77</sup> Nedlouho poté, co byla škola přejmenována na Státní československá průmyslová škola sochařská a kamenická v Hořicích, byl přívlastek „československá“ vypuštěn.

<sup>78</sup> Státní průmyslová škola sochařská a kamenická v Hořicích. Zpráva o školním roce 1920 – 21, str. 2.

<sup>79</sup> Státní průmyslová škola sochařská a kamenická v Hořicích. Zpráva o školním roce 1926 – 27, str. 6.

Ovšem s jejich otevřením se každý rok počítalo, dokonce se věřilo v jejich zdárný poválečný start ještě v roce 1928. Bohužel se však ani tehdy nepřihlásilo potřebných 10 živnostníků.

Vedení školy si plně uvědomovalo, co válka přinesla. Bídu, hlad, spoustu trvale poškozených nejen fyzicky ale i psychicky a také ji mnoho lidí nepřežilo. Aby uctila památku těch, kteří obohacovali sochařský a kamenický obor před válkou nebo kteří byli teprve výbornými a zatím nevyužitými talenty, umístila do svého vestibulu mramorový epitaf. Podle návrhu Josefa Stejskala sem bylo vytesáno 32 jména žáků, absolventů i kantorů, kteří padli v letech 1914 – 1918<sup>79</sup>.

Nový samostatný stát si žádal úpravy ve školství, které plynuly nejen ze skutečnosti nového režimu ve státě, ale hlavně z nutnosti změny učebních osnov. Výuka sama se dočkala změny v roce 1923. Bylo to potřeba, neboť nová republika zastávala nové ideály než Rakousko–Uhersko. 15. března 1923<sup>80</sup> byla Ministerstvem školství a národní osvěty schválena nová učební osnova. Tímto dokumentem byly popsány spíše obecné změny ve vyučování. Na hořické denní škole se projevila zavedením prázdného sobotního odpoledne. Aby však žáci nebyli ochuzeni o důležité poznatky, zvýšil se počet hodin ve všedních dnech o půl hodiny denně. Na pokračovací škole byla výuka v neděli nahrazena odpoledními hodinami ve všedních dnech.

V polovině srpna stejného roku byla schválena podrobná učební osnova s rozpisem jednotlivých předmětů a jejich dotací v každém ročníku<sup>81</sup>. Při srovnání nové učební osnovy s osnovou z roku 1908<sup>82</sup> lze zjistit, že některé předměty byly úplně vypuštěny, např. Tělocvik, Elementární kreslení, Fyzika, Náboženství, atd. Některé se přejmenovaly, např. Ornamentální a figurální kreslení na Figurální kreslení. Jiné předměty se spojily – Živnostenské počtářství a Účetnictví na Živnostenské počtářství a účetnictví. Změnu také zaznamenala První pomoc při úrazech, která byla přesunuta do nepovinných předmětů a naopak Němčina byla přesunuta do předmětů povinných. Praktickému vyučování byly některé hodiny odebrány.

Trvalo dalších třináct let, než se politici shodli na další změně učebních plánů. Nutnost reformy středního školství byla neodkladná, přesto se jí československé středně

<sup>7980</sup> Pod č. j. 22975/23 – III.

<sup>8081</sup> Podrobný přehled učebních předmětů s jejich časovou týdenní dotací je uveden v příloze č. 8.

<sup>8182</sup> Viz příloha č. 3 a 4.



vzdělávací ústavy nedočkaly až do roku 1938. Předpis, který byl schválen v roce 1936<sup>83</sup>, již předpokládá složení maturitní zkoušky. 1. ročník, který na sochařsko-kamenické škole v Hořicích zahájil výuku školním rokem 1936 – 1937, už písemné i ústní zkoušky dospělosti měl skládat v roce 1940. V podstatě byla ale změna vedena ku prospěchu všeobecně vzdělávacích předmětů na úkor praktickému vyučování<sup>84</sup>. Od této doby je také vyučování všech žáků více společné. Rozlišení na sochaře a kameníky je patrné až v závěrečném ročníku, ale i tak je to rozdělení nevelké.

Žákům se tedy vrátila fyzika a nově byla zavedena výuka dějepisu, zeměpisu a matematiky. Nově se začalo vyučovat některým novým odborným předmětům, např. Nauka o slozích a heraldika a Kreslení od ruky. Jiné předměty se přejmenovaly, např. Čeština se stala Jazykem československým, První pomoc při úrazech Zdravovědou. Určitě se však žákům ani vyučujícím nelíbilo snížení počtu týdenních hodin praxe. Oproti 17 – 20 hodinám (podle ročníku, jeho zimního či letního běhu a sochařského či kamenického oddělení) v roce 1923 to nyní bylo pouze 10 hodin ve všech ročnících v obou odděleních.

#### **4.2 Skladba učitelského sboru**

Sborovna Státní průmyslové školy sochařské a kamenické v Hořicích se během prvního světového válečného konfliktu do počtu příliš nerozšiřovala. Nárůst učitelů nastal až v samostatném Československu, na přelomu 20. let. Pedagogové, kteří však přišli hned po vyhlášení míru, se tu však mnoho neohřáli.

Hned v únoru 1919 rozšířil řady učitelského sboru Josef Stejskal. Akademický architekt Stejskal zde podával informace o dekorativním kreslení jen do 30. září 1920. Byl totiž povolán k řízení Vyšší průmyslové školy v Hradci Králové, kde působil dalších 24 let.

Nahradil ho následující den nastupující Jaroslav Plichta, který sice pocházel z hořicka, ale své vzdělání získal na Státní odborné škole keramické v Bechyni, na UPŠ v Praze a ve speciálce prof. Myslbeka. Na sochařsko-kamenické škole v Hořicích působil nejprve jeden rok, poté byl odvolán ke spravování odborné školy košíkářské v Mělníku. Roku 1928 se však do Hořic vrátil a působil zde až do nacistické okupace. Po ní opět nastoupil a ještě v penzi v 60. letech na odborné škole vyučoval modelování, kreslení

<sup>83</sup> Novou učební osnovu schválilo MŠaNO 2. června 1936 pod č. j. 67984/36 – III/1.

<sup>84</sup> Podrobný soupis všech vyučovaných předmětů ve všech ročnících (v letním i zimním běhu) a obou odděleních je uveden v příloze č. 9.

a dějiny plastiky. Plichta se také velmi účastnil hořického uměleckého života, neboť byl i správcem sochařských sbírek v galerii a dokonce napsal i několik propagačních článků o škole, galerii i městu samém.

V roce 1921 přibyli mezi kantory na hořické škole hned dva lidé. 1. února nastoupil jako dílovedoucí Bohumil Troníček. Až do svého odchodu do výslužby na počátku roku 1939 vyučoval také broušení a leštění, řezání a soustruhování kamene. O měsíc déle začal učit ekonomickým předmětům prof. Josef Strnad, jemuž výuka přinášela takové potěšení, že u ní zůstal až do své smrti 3. srpna 1936.

V roce 1929 se po dlouhé době změnilo vedení školy. V tomto roce odchází na jistě zaslouženou penzi ředitel Václav Weinzettl a na jeho místo je k 11. dubnu povolán profesor SPŠ stavební v Přerově Ing. arch. Josef Vokoun. Rodák ze Sadské přišel do Hořic ve věku 36 let. Převzít vedení školy po člověku s tak výborným vedením bylo pro absolventa VČUT v oboru architektury velmi těžkým oříškem. Zvolil si velmi odlišný styl, byrokratický, a proto se dostal v nemilost nejen u žáků ale i svých kolegů. Ze své funkce byl Vokoun i předsedou Galerie plastik a stejnou funkci vykonával také v Komisi pro udržování válečných pomníků z roku 1866.

Nový ředitel byl při svém mládí zkušeným ve svém oboru – měl za sebou již šest let praxe na projektování školních budov a sokoloven a také pět let učit na již zmiňované přerovské odborné škole. Možná i proto přes jeho značnou neoblíbenost byla škola za jeho působení velmi kvalitně vybavena nejen personálem, ale i vybavením a morální stránka učitelů a žactva byla na velmi vysoké úrovni.

V následujícím roce opouští hořický ústav vynikající kantor, profesor Suchomel. Jako náhrada za něho nastupuje Josef Bílek. Žáci si přesto nemohli stěžovat na sníženou kvalitu výuky. Vždyť znalosti a dovednosti tohoto akademického sochaře pocházely z hořické školy a navíc byl v té době již autorem četných pomníků a památníků. Jelikož však měl v Hořicích otevřený vlastní ateliér, zdržel se na škole pouze v čase suplování na jeden školní rok.

Od 1. ledna 1931 byl do pracovního poměru přijat Ing. Jindřich Vašek. Rodák z Mariánské Hory, z Ostravského okolí, zde až do května roku 1945 vyučoval kamenorezu, aritmetice, algebře a měřictví a průmětnictví. Ing. Vašek po skončení 2. světové války vykonával funkci správce školy, ale po únorovém převratu se vrátil zpět na místo profesora. 31. července 1960 odešel na odpočinek.

Ani za první republiky nebyli výjimkou učitelé, kteří sem přicházeli učit poté, co úspěšně absolvovali zdejší výuku. Jako příklad nám může posloužit Jan Vávra, který nastoupil o měsíc později po Ing. Vaškovi. Na sochařském oddělení absolvoval v roce 1921, pak zde ještě rok hospitoval kreslení a modelování. V letech 1923 – 1927 byl žákem prof. Španiela na pražské AVU. Akademický sochař Vávra však měl nemocné plíce, které se mu 6. března 1952 staly osudnými. Až do tohoto dne ale pomáhal žákům hořické školy ve výuce modelování a figurálního kreslení.

Dalším příkladem je absolvent kamenického oddělení z roku 1922, Vít Vrátný. Ten původně nastoupil za nemocného Prokopa Nekováře v roce 1932. Zůstal zde však až do poloviny 60. let ve výuce dílen a kamenické praxe.

V druhé polovině 30. let rozšířilo pedagogický sbor ještě několik učitelů. Chtěla bych zde však uvést jen některé z nich. 1. ledna 1935 byl uveden do funkce státního učitele na hořické škole Emanuel Malý. Toto jmenování se neobešlo bez výjimky, Malý totiž ještě nedosáhl požadovaného věku. S ohledem na jeho zkušenosti je však tato výjimka pochopitelná. Tento sochař se narodil v roce 1892 v nedalekém Dvoře Králové nad Labem a sochařině se vyučil na odborné škole v Hořicích nejen jako student řádného denního studia (abs. 1910), ale dokonce i jako hospitant (1918 – 1921). Roku 1929 byl přijat jako výpomocný sochař do dílen školy, protože ta zrovna plnila zakázku na Masarykově věži samostatnosti a přílehlých sousoší. Emanuel Malý měl přispět svými silami k urychlení práce.

V Hořicích ku podivu neučili pouze Češi. Původně Polák František Budinský nastoupil na sochařsko kamenickou školu do Hořic také v roce 1935. Kamenický mistr získal své vědomosti samozřejmě v Hořicích (abs. 1928), takže žáci neměli problém s porozuměním výkladu, a již zde zůstal. Oženil se a v tomtéž roce, ve kterém začal vyučovat, se mu narodil syn František<sup>85</sup>. František starší působil ve škole až do své smrti v roce 1956.

V pohnutém roce 1938 nastoupila k vyučování také žena – Ing. arch Helena Kotoučová. A už od počátku nového školního roku 1938 – 1939 nastoupil k výuce na hořické odborné škole Ing. Jaroslav Vinduška, který se do historie hořické školy významně zapsal. Jako absolvent stavební fakulty pražského ČVUT byl aprobován pro výuku odborných stavebních předmětů. Do Hořic nastoupil po odchodu K. Bachury, aby ho

---

<sup>85</sup> František Budinský (nar. 1935), absolvoval kamenické oddělení v roce 1954. Vedl závod v Ostroměři a od roku 1980 působil v ČMPK v Hradci Králové.

zastoupil ve vyučování předmětů stavitelství a kamenorez, technické kreslení, odborné kreslení, dějiny architektury a bezpečnost práce. V únoru roku 1948 byl jmenován ředitelem školy na dlouhých devět let. V této době tedy působil i jako místopředseda Galerie plastik. Výukou odborných předmětů se zabýval až do roku 1971.

V prvorepublikovém období sem nastoupila také řada externích a pomocných učitelů. Pro příklad mohu jmenovat třeba Václava Kostku a Ing. arch. Miroslava Kroupu.

V roce 1938 bylo v pohraničních oblastech, tedy i na hořicku, vyhlášeno stanné právo. Bylo to oprávněné, neboť již 4 dny po uveřejnění nařízení (17. září) zde povstali Henleinovci a vyvolali nepokoje. Při všeobecné mobilizaci vyhlášené na konci září byly mnohé ročníky z řad učitelů povolány do zbraně – F. Budinský, V. Vrátný, F. Haňák, Ing. B. Syrový, Ing. J. Vinduška, F. Beran, J. Kostka. Ještě 28. října se mohla vyvěsit státní vlajka, ale už 7. prosince se ukládají obrazy prezidenta republiky do archívu.

### **4.3 Studenti – původ, úroveň**

Po 1. světové válce se na různé školní kurzy přihlásilo celkem 143 žáků a v následujícím školním roce 1919 – 1920 dokonce 209 žáků. Tento počet je uveden bez posluchačů kurzů Mistrovských kurzů pro kameníky a Zimních kurzů štukatérských, jelikož ty nebyly v době válečné a poválečné otevřeny.

Již v období po vzniku samostatného státu absolvovali další Bílkovi synové z nedalekého Podhorního Újezdu. O rodině otce Bílka, který poslal do Hořic studovat všechny své syny jsem se zmiňovala již v části, která se zabývala historií školy do roku 1918. V roce 1922 a 1926 získali absolutorium nejmladší z Bílků, totiž Stanislav a Vladimír. První z nich na kamenickém oddělení a ten druhý na sochařském.

Sláva hořické školy však nebyla zapomenuta ani v demokratickém režimu. Byli sem tedy dále posíláni žáci z nejrůznějších koutů Československa. Gustav Mahler, který sám získal své znalosti a zkušenosti s kamenem, chtěl, aby rodová tradice pokračovala. Poslal sem proto na studie i svého syna Jiřího (abs. 1927). Jiří přežil přes svůj židovský původ rasovou nacistickou genocidu a po znárodnění kamenického průmyslu se jím nechal pohltit. V letech 1961 – 1971 působil dokonce jako ředitel odborného kamenického učiliště v Lipnici nad Sázavou

Podobná rodinná tradice v kamenickém oboru se stejně jako u Bílků a Mahlerů se uchovávala i u Charamzů z Lipnice nad Sázavou. František Charamza (abs. 1901) sem poslal svého stejnojmenného syna, který absolvoval s vyznamenáním o 24 let později. Kamenický mistr Dominik Charamza také poslal svého syna Ladislava na studium do Hořic. Se závěrečným vysvědčením je opustil roku 1933.

Do Hořic chodili studovat také lidé z oblastí, kde se kámen těžil nebo kde se s ním pracovalo. Například z oblasti slezských žulových lomů, kde byla také zřízena škola podobného zaměření, přišel do Hořic syn kamenického mistra v Supíkovcích Franz Hillebrand (abs. 1920). Nebyl to jev nevídaný. Mnoho žáků, kteří v Supíkovcích ukončili první ročník, přešlo do Hořic za kvalitnější výukou. Pro příklad mohu jmenovat jména Viléma Drexlera a Adolfa Förstera, kteří z Hořic odcházeli shodně v roce 1928.

V letech 1921 – 1923 byl žákem sochařského oddělení Jan Komárek, syn majitele sochařského a kamenického závodu A. Komárek v Letovicích na Moravě. Otec Komárek se s hořickou školou velmi dobře znal, neboť jí byl častým dodavatelem materiálu ze svého lomu na hadec, v němž jsou reprodukovány některá díla Q. Kociana či F. Úprky.

Studovali v Hořicích také žáci ze Šluknovska, např. Němec Hugo Eberl. Tento výborný žák ukončil své působení na škole v roce 1927. Díky jeho obrovskému talentu mu už za zdejších studií byly svěřovány práce na velmi složitých reprodukcích. Druhým žákem z téže oblasti je hospitant kamenického oddělení Bernard Weber (abs. 1930).

A že Hořicům záviděla i Praha dokážu na příkladě Antonína Jirase. Tento majitel velkého mramorářského závodu v Praze poslal své dva syny Karla (abs. 1923) a Františka (abs. 1925) za vzděláním, které potřebovali k převzetí podniku, právě na Státní československou průmyslovou školu sochařskou a kamenickou v Hořicích.

Hořická škola umožňovala studium i ne právě bohatým. Dokladem dobročinného udělování stipendií může být sirotek František Haňák, který absolvoval v roce 1926 na sochařském oddělení a dalších třicet let svého života věnoval praktickému výcviku nové generaci kameníků a sochařů.

Zavedení koedukace v roce 1918 se na hořické škole projevilo až o několik let později. Práce s kamenem je přece jen pro ženy náročná. Jedna z prvních žaček, která absolvovala v Hořicích sochařství v denním programu, byla Františka Stupecká (abs. 1931). Pocházela z okolí pískovcového lomu v Holovousích a nechal ji zde vystudovat otec Václav, jelikož věděl, co zdejší studium obnáší. Sám zde byl vyškolen. Františka Stupecká po hořickém absolutoriu odešla do Prahy k profesorovi Otakarovi Španielovi na Akademii výtvarných umění, kde se cvičila v práci na pískovci.

Nejen čeští Slované se v Hořicích vzdělávali. Tak například Bulhaři – studovali zde již za monarchie, proč by na tak kvalitní školu zanevřeli nyní. To, že Bulhaři hořickou školu uznávali, dokládá skutečnost, že sem chodili studovat i za první republiky. Obyčejně přicházeli do Hořic s nabytými vědomostmi z kamenické školy v bulharském Kunino a u nás již jen hospitovali. V letech 1927 – 1930 to byli např. Boris Domov, Stojan Cvetkov, Cvetan Petrov a další.

A nejen Bulhaři se zde seznamovali s kamenem. Slovanem, kterého bych chtěla dále uvést je Rus Eugen Brzezinski, který sem však přišel z reálného gymnázia v Praze, proto bych se odvážila pochybovat, do jaké míry byl „skutečným“ Rusem. Zdejší studia ukončil v roce 1928 a poslední zápis o něm říká, že padl v roce 1945 na pražských barikádách.

Nesmím však zapomenout ani na Slováky, kteří však v té době byli našimi „bratry“ se stejnou národnostní krví. Na posledním místě mezi Slovany je uvádím proto, jelikož cestu do Hořic našli až koncem 20. let 20. století. V roce 1945 se pro první absolventy původem ze Slovenska ustálil název „Generácie 1909“, jejíž součástí byla tzv. „Hořická skupina“. „Generácie 1909“ bylo seskupení výtvarných umělců, kteří působili na Slovensku již před 2. světovou válkou. Do „Hořické skupiny“ jsou řazeni ti umělci (v tomto případě jsou to sochaři), kteří vyšli z odborné školy v Hořicích, např. František Gibala (abs. 1933), František Draškovič (abs. 1933), Ján Huček (abs. 1933) a absolventy z roku 1935 Františka Etrašoviče, Ladislava Polláka a Valerána Vavra. Studium za protektorátu ukončil Ladislav Snopek (abs. 1942), kterému ji vřele doporučil profesor L. Velan (abs. 1931). V Hořicích se oženil a pak pokračoval ve studiu na pražské AVU u prof. O. Španiela. Později odešel se svou ženou zpět na Slovensko, kde přednášel na Slovenské akademii výtvarných umění v Bratislavě.

Dalším národem, jehož zástupci zasedli do lavic sochařsko kamenické školy v Hořicích, jsou Němci. Nejednalo se však o Němce říšské, nýbrž o Němce z žulových oblastí ve Slezsku, v severních nebo západních Čechách. Málokdy se však stávalo, že by mezi Čechy a Němci byly ve škole konflikty. Snad jediným takovým případem je Herold Vogt (abs. 1926), syn sochaře v Ústí nad Labem, který zranil spolužáka, a byl proto podmínečně vyloučen. Nakonec padl v červnu roku 1944 na francouzské frontě. Naproti

tomu Karl Blumentritt byl svým otcem v září 1938 povolán z Hořic domů z pouhého rodičovského strachu.

Také italská národnost je zastoupena v knihách mezi hořickými absolventy. Felix Ciani, syn majitele renomované firmy G. Ciani pro průmysl mramoru a žuly<sup>86</sup>. Otec, za monarchie uznávaný c. k. dvorní mistr kamenický, který působil v Praze, totiž zaměstnával jako svého správce a zástupce Josefa Buchara, který se řemeslu naučil právě v Hořicích. Chtěl tedy, aby jeho syn byl stejně zručný a poslal ho do Hořic (abs. kamenické oddělení 1928).

Dokonce i jeden Švéd v roce 1932 absolvoval kamenické oddělení. Zde je to však přímá rodinná tradice tak, jako už v jiných uvedených příkladech. Jan Svatoň (abs. 1894) byl Čech, který odešel do Švédska. Tam založil několik kamenolomů a aby jeho syn mohl převzít podnik, poslal ho otec, nyní už Svaton, na sobě velmi dobře známou školu. Tak se sem tedy dostal Erik Gustav Svaton, luteránského náboženství a mluvící dvěma jazyky.

Nyní bych se chtěla na studenty podívat z pohledu, kam se všichni po absolutoriu odebrali. Po první světové válce se lidem vrátila chuť do práce na tzv. hezkých věcech. Cestovatelské tendence většinou už ustávaly. Všichni absolventi snažili usadit doma, aby tím více propagovali své češství. Výjimkou je Josef Khun (abs. 1922), který po absolutoriu na kamenickém oddělení odešel za praxí do Francie a usadil se v Kaninu v Bulharsku, kde přednášel.

Největší skupinu absolventů tvoří tedy ti, kteří zůstali v Čechách. V nejrůznějších částech země měli sochařské ateliéry, dílny či lomy, které vlastnili nebo jim alespoň spravovali. Sochaři se usazovali zejména v Praze, kameníci zase v lomařských oblastech. Pokud ovšem již někdo měl zdědit rodinný podnik, zabýval se hlavně jím.

Do skupiny těch, kteří zůstali v Hořicích, patří premiant z roku 1920. Karel Samohrd sice na chvíli odešel do Prahy, ale brzy se vrátil, aby působil v Hořicích s titulem akad. sochař.

Poslední část absolventů, kterou bych se chtěla zabývat, se rozhodla pro učitelskou dráhu. Hospitant z let 1930 – 1932, František Ruda, působil za protektorátu na hořické škole jako dílovedoucí. Stejně skončil i absolvent sochařského oddělení z roku 1936,

---

<sup>86</sup> Jilemnický, A.: Kámen jako událost. Kulturně historický a společenský obraz první české školy sochařů a kameníků za sto let její existence 1884 – 1984. Praha: Panorama 1984, str. 349.

Oldřich Oliva. Ten učil nejprve na odborné škole sklářské v Jablonci nad Nisou a v 60. letech se vrátil do Hořic, aby zde vykládal sochařskou reprodukci a modelování. Josef Kalfus byl také jeden z těch, kteří zasvětili svůj život vzdělávání, ale měl to v krvi, pocházel z učitelské rodiny. V Hořicích absolvoval v roce 1928, ve 30. letech učil v Červené Třemešné a za protektorátu se vrátil na sochařsko-kamenickou školu a zůstal zde i po osvobození.

#### **4.4 Škola a město**

Město zaznamenalo změnu režimu hned ve svém názvu. V roce 1918 se totiž místo dvojjazyčného jména začalo používat jen českého názvu. O dva roky později se z pouhého Hořice staly Hořice sev.-vých. Čechy a už v roce 1924 byl nový přívlastek změněn na takový, který lépe vystihuje jeho blízkost k nejvyšším horám Čech – Hořice v Podkrkonoší.

V prvních poválečných letech nejen sochařsko-kamenická škola zaznamenala příliv zájemců o studium. Do prvního ročníku Obchodní akademie, otevřeném v samostatném Československu, se ke studiu přihlásilo také velké množství žáků, takže přestaly stačit dosavadní místnosti. Vedení školy proto začalo pomýšlet na přístavbu stávající budovy. Jednání o přístavbě bylo urychleno a stavba začala v roce 1921. Již 5. září 1922 byla přístavba odevzdána svému účelu. Celá 20. léta byla pro mladou obchodní školu „zlatým“ obdobím, které zastavila až hospodářská krize a následná okupace země.

Nově vyhlášená Československá republika sice často vycházela ze stávajících norem habsburského státu, některé normy však byly tak zastaralé, že si žádaly co nejrychleji upravit. Jedna z těchto změn se přímo dotýkala i hořické zemědělské školy. V roce 1920 byly zákonem zřízeny lidové hospodářské školy. Tento typ školy se stal přímou nástupkyní hospodářské školy pokračovací. Účelem takové školy bylo prohloubení všeobecného vzdělání a příprava žáků na praktický život v zemědělství a na další odborné zemědělské vzdělání.

Město samo se však chtělo podílet na oslavě nového státu i jinak než jen dodržováním nových předpisů v duchu Masarykových ideálů. Začalo se tedy pomýšlet na nějaké význačné dílo, které by charakterizovalo radost všech občanů Hořic



ze samostatnosti a také jeho sympatie vůči prezidentovi – osvoboditeli. První památkou v novém státu se měla stát Masarykova věž samostatnosti<sup>87</sup>, která měla vyjadřovat nezávislost a boj za ni nejen svým názvem, ale i svým zjevem. Místo, které ji bylo vybráno, mělo být všem a vždy na očích, aby se tak stala dominantou města. Slavnosti při položení základního kamene se účastnil sám prezident Tomáš Garigue Masaryk.

Věž měla plnit funkci památníku obětem 1. světové války a leteckého „majáku“ – měla být 40 m vysoká. Jejím projektantem byl jmenován architekt František Blažek, sochařské výzdoby byly svěřeny studentům pražské AVU Janu Vávrovi a Karlu Lenhartovi.

Do roku 1938 však věž postoupila pouze do výšky 25 m. Vzhledem k situaci v Československu a později i celém světě byla stavba pozastavena. Dlouho potom se v dalším stavění nepokračovalo.

Za první republiky, a tedy během monumentální stavby na Chlumu, se město plnilo různými nejen žákovskými pracemi. Vedení školy rozhodlo, že by bylo zapotřebí ozdobit i vstup do sochařsko-kamenické školy. Byla sem umístěna dvě nejzdařilejší díla. Vybráno bylo *Probuzení Jana Štursy* a na druhou stranu od vchodu do budovy *Mrtvý Ábel* Quido Kociana.

Zatímco *Probuzení* je nahý ženský akt hořického žáka Jana Štursy provedený v pískovci z Podhorního Újezdu. To, že byla v roce 1923 tato možná provokující socha umístěna na nejrušnější ulici města, je zásluhou ředitele Václava Weinzettla. Dokázal tím, že nahota nepůsobí v uměleckém prostředí pohoršlivě a neprovokuje k vandalství. *Sousoší Mrtvý Ábel* vyjadřuje opravdový smutek. Toto nejznámější dílo Quido Kociana bylo vyznamenáno v anonymní soutěži Josefa Václava Myslbeka a v několika dalších. Znárodňuje věrnou tvář ubitého pastýře, jehož noha volně vyčnívá přes podstavec a nad ním zoufale bečí beran<sup>88</sup>.

---

<sup>87</sup> Viz příloha č. 10.

<sup>88</sup> Tato plastika je ve dvojím provedení. Odlitá z bronzu je také umístěna v Galerii plastik.

## 5. Hořice z hlediska kulturního

Pískovcový val Chlumů nad Hořicemi i jejich okolím poskytuje již několik století kvalitní kámen na stavební, hospodářské a v současnosti především umělecké a dekorativní účely. Nejintenzivnější těžba zdejšího křemenného pískovce spadá do druhé poloviny 19. století, kdy jen v okolí Hořic byly desítky lomů. Do širšího povědomí veřejnosti se však zdejší zpracování kamene dostává až po roce 1884. V tomto roce byla založena C. k. odborná škola kamenicko-sochařská, toho času jediná svého druhu ve střední Evropě.

Už během prvních desetiletí svého působení získala škola výchovou vynikajících sochařů a zručných kameníků celosvětovou prestiž. Právě proto se v první polovině 20. století podílela na rekonstrukci význačných památek. V Hořicích je však působení školy vidět nejzřetelněji. Sochařsko-kamenický ústav v Hořicích vznikl a zanechal zde celou řadou nejrůznějších prací. Pro znázornění jednotlivých děl jsem se rozhodla pro jejich rozdělení podle lokality města, kde jsou umístěna.

### Smetanovy sady

Při západním úpatí vrchu Gothardu leží jeden z nejkrásnějších městských parků regionu — Smetanovy sady. O jeho založení rozhodl místní hudební spolek Dalibor na své valné hromadě v roce 1889. Původně Dalibor sice chtěl pouze postavit důstojný pomník Bedřichu Smetanovi. Odpověď na otázku, proč právě Bedřichu Smetanovi, je nasnadě. Jeho rodiče František Smetana a Barbara rozená Linková z hořicka pocházeli a v chrámu Narození Panny Marie měli v roce 1820 svatbu. Veřejnosti byl park slavnostně předán 31. května 1901. Projektantem sadů byl pražský zahradní architekt Julius Krysa, zalesnění provedl Alois Arnold, toho času působící na Konopišťském zámku.

V parku, kde měla původně stát pouze socha slavného skladatele nyní najdeme více soch. Jejich iniciátorem byl učitel a kustod hořického musea Jan Kyselo. Na správné osazení dbal architekt a ředitel sochařsko kamenické školy Václav Weinzettl.

Hlavní vchod do sadů střeží dva orlí<sup>89</sup>. Jejich model sice vzešel z kursu prof. Breitnera v rakouském Salcburku, ale reprodukce vznikla v dílnách školy. Na své místo byli usazeni v roce 1914.

---

<sup>89</sup> Viz příloha č. 11.

První sochou v parku byl samozřejmě pomník Bedřicha Smetany (1903)<sup>90</sup>. Ještě než se mohla 1. a 2. srpna 1903 uskutečnit slavnost při jeho odhalení, které se zúčastnila široká česká veřejnost a na níž pronesl slavnostní řeč ředitel Národního divadla v Praze F. A. Šubert, muselo město Hořice nejprve obhájit svůj záměr u pražských úřadů. Ty chtěly prvenství takového pomníku nechat sobě nebo Litomyšli. Hořice si však svůj záměr obhájily. Autorem návrhu sousoší je profesor odborné školy v Hořicích a významný český sochař Mořic Černil, realizátory jsou žáci sochařského oddělení školy v Hořicích, na něž přísně projektant dohlížel. Pomník sestává z podstavce, na něm je umístěno Smetanovo poprsí a pod ním jsou postavy z jeho oblíbené opery *Prodaná nevěsta*, *Jeníček s Mařenkou* v hořických krojích.

Ve stejný rok byla odhaleno sousoší *Husité na stráži*<sup>91</sup>, dílo žáka a poté i profesora sochařského oddělení C. k. odborné školy sochařsko-kamenické v Hořicích Václava Suchomela. Husitská hlídka významově patří k *Žižkovi*, který se vypíná o 50 m výš, na vrcholu kopce Gothardu. Stejnou sochu, vytvořenou z jednoho kusu kamene, najdeme i v autorově rodišti, v Táboře. Doba se však k hořické verzi nechovala příliš s úctou. Často totiž byla terčem vandalů, a tak z častých rekonstrukcí na ní prováděných je z té původní již jen jakýsi „slepenec“.

V roce 1908 byl Hořicům věnován a v sadech usazen *Krakonoš*<sup>92</sup>. Autorem modelu je Ladislav Šaloun, který v roce 1902 ilustracemi *Krakonoše* doplnil pohádku Václava Tilleho o *Rýbrcoulovi*. Výtisk této knížky viděl i odborný učitel kreslení a ručních prací na měšťanské škole v Hořicích Jan Kyselo, který přemluvil slavného umělce k vytvoření modelu *Krakonoše*.

Konečná podoba sochy je sestavena z šesti kusů. Její reprodukcí však nebyla pověřena škola, nýbrž zkušený učitel sochařské reprodukce Karel Josef. Hotová socha byla vystavena na Výstavě obchodní a živnostenské komory v Praze v roce 1908 a na konci téhož roku byla zakoupena Ministerstvem kultury a vyučování a darována Hořicím. Kyselo ji poté instaloval do zeleně Smetanových sadů.

Dílo znázorňuje poprsí pána našich nejvyšších hor. Má vypoulené oči a rozevláté vlasy, v obličejí divý výraz. V ruchách drží chlapce a dívku, kteří jsou vyděšení, bojí se ho. V *Krakonošovi* je tedy skryto autorovo pojetí celé doby. Je v něm „dobrý vládce“ nejvyšších hor Čech, je v něm i klasický německý továrník spolu s Německým školním

<sup>90</sup> Viz příloha č. 12.

<sup>91</sup> Viz příloha č. 13.

<sup>92</sup> Viz příloha č. 14.

spolkem. Tyto totiž nutili české děti ke vstupu do německých škol, kterých v hořickém okolí jakožto v pohraničí bylo nesčetně<sup>93</sup>.

Další slavnostní odhalení za sborového vystoupení více než 200 zpěváků se konalo 4. září 1910 a jednalo se opět o první pomník neméně významného umělce, než byl Bedřich Smetana, Antonína Dvořáka<sup>94</sup>. Jeho rodina sice z hořicka nepocházela, ale sám mistr v Hořicích dirigoval vystoupení hudebního spolku Dalibor před svým odjezdem do Ameriky. Proto bylo rozhodnuto o umístění také jeho poprsí v sadech. Byla vypsána soutěž o návrh na pomník, kterou vyhrál Miloslav Vávra, jenž své dovednosti a znalosti získal na hořické odborné škole. Jediná tato socha v celém parku není z pískovce; poprsí skladatele je provedeno v laaském mramoru pocházející z Tyrolska a podstavec a postranní díly, na nichž jsou vyobrazeny reliéfy hudby a zpěvu, jsou z milínské žuly.

Ve Smetanových sadech najdeme také práci ženy. Jedná se o jemné sousoší s názvem Ptačí studánka, někdy označováno také jako Žabky<sup>95</sup>. Reprodukovala ji jedna z prvních žaček sochařsko kamenické školy Božena Borovičková-Podpěrová podle návrhu Quido Kociana. Dílo bylo odhaleno roku 1913.

V hořických sadech má podobiznu i známý malíř historických rozsáhlých pláten, vlastenec a hořický rodák Petr Maixner. Autorem návrhu je již zmiňovaný Václav Suchomel a reprodukcí byly pověřeni žáci hořické školy Cyril Zatloukal a Jugoslávec Trpimir Ivančević. Pomník byl nakonec osazen v červnu roku 1914. Vyjadřuje souznění umělce s múzou a s přírodou.

Další sochy byly do parku umístěny až po skončení 1. světové války. Po vzniku nového československého státu se v Hořicích uskutečnila přednáška Karla Kákala o Slovensku. A opět to byl Jan Kyselo, v němž se znovu probudila fantazie. Přemluvil Frantu Úprka k vytvoření modelu sochy Jánošíka<sup>96</sup>, kterou realizovali studenti odborné školy. Jánošíkovi se tak dostala první čest být kamennou ozdobou.

Poslední sochou mistra, která je umístěna ve Smetanových sadech, je vyobrazení Mikoláše Alše. Ten navštívil město Hořice se svou manželkou na jaře roku 1907 a toho využil Jan Kyselo, patron mnoha hořických soch, který velmi povzbudil tehdy ještě žáka

---

<sup>93</sup>

Jilemnický, A.: O krajině, lidech a věcech. Kulturně historický místopis – průvodce pamětihodnostmi města Hořice v Podkrkonoší. Hořice v Podkrkonoší, Městský úřad 1999, str. 129.

<sup>94</sup> Viz příloha č. 15.

<sup>95</sup> Viz příloha č. 16.

<sup>96</sup> Viz příloha č. 17.

odborné školy Františka Duchače-Vyskočila k vytvoření Alšovy podobizny<sup>97</sup>. Již v roce 1913 přinesly některé časopisy obrázky Vyskočilových studií. Realizaci však přerušila světová válka, a tak mohlo být dílo dokončeno až po ní. Pomník byl předán veřejnosti k výročí nedožitých sedmdesátých narozenin Mikoláše Alše. Socha působí velmi uvolněně, neboť mistr si klidně hoví na lenošce a přemýšlí.

### Masarykova galerie plastik

Galerie plastik vznikla v Hořicích již po několikaletém působení školy na sochařském a kamenickém trhu, jelikož už tehdy bylo vyrobeno mnoho krásných děl, která nebyla kam umístit. Díky snaze profesorů hořické školy byla tedy 2. prosince 1908 založena Galerie plastik, kde odborná škola vystavovala podnětné vzory tvůrčího a reprodukčního sochařství nejen pro své studenty, ale i pro veřejnost.

Zpočátku byla většina děl umístěna na chodbách sochařsko-kamenické školy. Protože se ale sbírky velmi rychle rozšiřovaly, byla roku 1914 vypsána soutěž o nejlepší návrh na budovu galerie. Projekt architekta Otakara Novotného, který vyhrál, si však musel počkat na konec 1. světové války, poté i 2. světové války a nakonec se začalo stavět až v dobách socialismu. Sbírkky se mohly přestěhovat do nového působiště na vrchu Gothardu, do přírodního sochařského parku U sv. Gotharda až v roce 1976.

Mezi sbírky Galerie plastik patří i sochy, které jsou osazené venku, tzn. v sochařském parku U sv. Gotharda<sup>98</sup>, ve Smetanových sadech, v ulicích města nebo na jeho náměstích.

Již jsem se několikrát zmínila o sochařském parku U sv. Gotharda. Tato záležitost datově přesahuje rámec mé práce, přesto je s ním velmi svázána tematicky. Sochařský park U sv. Gotharda totiž vznikl jako trvalé výstaviště prací, které kdy byly vytvořeny na Mezinárodním sochařském sympoziu. První takové sympozium bylo uspořádáno v uvolněné atmosféře 60. let 20.století, v roce 1966.

Iniciátorem právě vznikající tradice byl Vladimír Preclík, absolvent sochařsko — kamenické školy a toho času pražský sochař, který navštívil podobné sochařské sympozium ve Slovinsku. Ideálním místem pro pořádání takové akce se mu zdály Hořice, kde byly podmínky pro setkání sochařů nejvhodnější. Účelem sympozií měla být výměna

---

<sup>97</sup> Viz příloha č. 18.

<sup>98</sup> Viz příloha č. 5.

zkušeností, rozvoj nových technik a směrů moderního světového umění. Nápad byl přes nevíli mnohých nakonec přijat. Sochaři z různých zemí světa se scházeli až do roku 1969 v letních měsících v bývalém lomu U sv. Josefa. Během těchto čtyř let bylo na svah vrchu sv. Gotharda umístěno 27 nových soch podle důmyslného projektu architekta Josefa Wagnera.

Normalizace a následný zákaz dalších symposií tajemníkem Svazu českých výtvarných umělců z důvodu izolace českého sochařského umění před kulturními vlivy západu přerušil tuto slibně se rozvíjející tradici na příštích dvacet let. Až teprve pád komunistického režimu znamenal návrat k započatému dílu. Podle nového architektonického plánu architekta Jana Kerela vyrostlo během dalších 16 symposií na svazích Gothardu celkem 85 moderních soch od 77 evropských, amerických a asijských umělců.

Vraťme se však k počátkům umístění děl do města a jeho okolí, neboť hořická škola zanechávala po sobě stopy nejprve a hlavně v místě svého působení.

Jednou z prvních soch, umístěnou v Hořicích je Žižkův pomník<sup>99</sup>. Je to monumentální socha na vrcholu kopce Gothardu na místě bývalé tvrzi. Najdeme ji zde díky hořickému Sokolu, který ji sem nechal osadit u příležitosti výročí bitvy husitů proti vojákům Čenka z Vartemberka ještě před založením školy, roku 1873. Zajímavé jistě je, že nejprve byl na místo určen dopraven balvan pískovce z lomu na Doubravě a teprve potom z něho byla vytesána bratry Josefem a Pavlem Jiříčkovými socha Jana Žižky z Trocnova v nadživotní velikosti podle návrhu Pavla Jiříčka. Na slavnostní odhalení sochy, které se konalo koncem srpna téhož roku, se sešlo pět tisíc lidí se 44 prapory, na nichž se vyjímala husitská hesla.

Žižka stojí na podstavci, přemýšlivě se rozhlíží do kraje, opíraje se o palcát s jednou nohou nakročenou. Takto na diváka působí první světská socha v Hořicích a vůbec první socha husitského vojevůdce v Čechách. Mnozí sochaři jako například Jan Štursa či Karel Vik z teprve následujících generací se před touto velmi zdařilou plastikou klonili.

Druhou sochou s husitskou tematikou je Husitská mohyla na Hořelidě, Mohejlík, která se vypíná jižně od vlakového nádraží. Nechal ji sem postavit Josef Šťastný, vinárník U božích bojovníků a vyznavač husitské myšlenky, ke 470. výročí Žižkova vítězství

---

<sup>99</sup> Viz příloha č. 19.

na Gothardě<sup>100</sup>. Socha sestává z podstavce, na němž stojí husitský válečný vůz a na něm se tyčí český lev. Dílo vytesal do pískovce Antonín Šešina, který je i autorem veršů vytesaných do podstavce vedle husitského kalichu.

Město Hořice však má i jednu raritu. Je jí 12 m vysoký monolit, zasvěcený Františku Ladislavu Riegrovi. Žádná z charakteristik hořického obelisku, Riegrova obelisku<sup>101</sup>, není tak výstižná jako ta, kterou v jedné ze svých knih použil Alois Jilemnický: „Všecky obelisky – v Evropě i v Americe – jsou ‘dary’ egyptských králů. Jen ten, před kterým stojíte, je celý náš, hořický.“<sup>102</sup>

Při pracích v lomu v Podhorním Újezdě byl vylomen jednolitý kus kamene. Bylo rozhodnuto, že se bude prezentovat na chystané výstavě Českého severovýchodu konané v roce 1903. Po skončení výstavy bylo rozhodnuto, že k původní asi 10 km dlouhé cestě zdolá ještě kousek na vrchol Gothardu, odkud se rád rozhlížel do kraje F. L. Rieger, poslanec za hořický okres. Václav Weinzettl, druhý ředitel sochařsko kamenické školy, si vzal na starosti výpočty a určil monolitu tvar obelisku zakončeného tupým jehlancem. Samotná doprava trvala tři týdny, stavení na připravený podstavec dalších 20 dní. Teprve pak byl kameník opracován a nakonec byly na vrcholu zavěšeny tři kruhy, znázorňující jednotu země české, moravské a slezské.

V září 1907 byl konečně předán veřejnosti. Slavnosti se účastnili tři Riegrovi vnuci, krajan K. V. Rais, který při této příležitosti dokonce složil několik veršů, a ředitel Národního divadla F. A. Šubert.

Všechny tyto práce jsou sice krásné, ale příliš oddělují práci kameníků a sochařů. Škola je však jen jedna. Proto se již první ředitel C. k. odborné školy sochařsko-kamenické v Hořicích, Vilém Dokoupil, zabýval myšlenkou sjednocené práce sochařů a kameníků. Chtěl vytvořit dílo, které bude trvale obohacovat město a inspirovat žáky školy k většímu snažení. Takovým dílem, který by splnil jeho představy, se měl stát hřbitovní portál k právě otvíranému novému hřbitovu. Hřbitovní portál<sup>103</sup> vznikl v letech 1893 – 1907 ve

<sup>100</sup> Žižka v Hořicích vyhrál nad vojsky Čeňka z Vartemberka 20. dubna 1423.

<sup>101</sup> Viz příloha č. 20.

<sup>102</sup> Jilemnický, A.: O krajině, lidech a věcech. Kulturně historický místopis – průvodce pamětihodnostmi města Hořice v Podkrkonoší. Hořice v Podkrkonoší, Městský úřad 1999, str. 27.

<sup>103</sup> Nový hřbitov je v provozu od 1. listopadu 1892. Není to však obyčejné místo posledního spočinutí smrtelníků. Jedná se o přehlídku plastik, děl řemeslných i uměleckých.

spolupráci školy a správy města. Škola měla na starost práci s kamenem v dílnách a osazování jednotlivých dílů, město se staralo o pískovec a jeho dovoz z lomu U sv. Josefa. Každý žák, který v těchto čtrnácti letech navštěvoval sochařsko kamenickou školu, měl na portálu určitý úkol. Hřbitovní portál<sup>104</sup> je jistě jedna z nejkrásnějších a z největších činností školy (měří 14 m).

Vstupní brána na nový hřbitov má vlastně tři brány. Největší má tvar půlkulatého oblouku a je hlavním vchodem. Tyčí se nad ním monumentální sedící anděl, který hledí dolů na příchozí, s roztaženými křídly a vítajícíma rukama. Po stranách jsou dva vedlejší vchody, brána života a smrti. Nad každou z nich je socha Q. Kociana, znázorňující vzkříšení, s rovnou postavou a hlavou hrdě vztyčenou ke slunci, a smrt, s postavou shrbenou a hlavou skloněnou.

Ladislav Šaloun velmi rád podporoval město Hořice. Dosvědčuje to i fakt, že pro město zhotovil nejednu sochu. O Krakonošovi jsem se již zmiňovala. Druhým jeho dílem je Muž práce neboli Ze dne ke dni. Tato bronzová plastika byla roku 1908 umístěna ve Smetanových sadech, ale protože byla z kovu, který se výborně hodil jako materiál na kanóny, byla po dobu okupace ukryta dělníky na Maninách. Roku 1945 se šťastně vrátil do Hořic, ale zanedlouho byl opět přesunut. V roce 1959 mu bylo vybráno viditelnější místo, hlavní hořická tepna, Husova třída, kde stojí dodnes.

Třetí zastávkou v husitských Hořicích je zároveň třetí zastávkou u Ladislava Šalouna. Je jí nezapomenutelný Husův pomník, který je umístěn na přehledném a prostorném místě, na náměstíčku mezi Obchodní akademií a Gymnáziem. Husovi bylo věnováno mnoho času, aby byl zvěčněn, ale mezi ty nejznámější plastiky patří pražské a právě ta hořická. První Husův pomník byl odhalen v roce 1872 v Jičíně a už tehdy vznikala i v Hořicích myšlenka ještě jednou pořádně uctít husity. Důležitým mezníkem se stala výstava českého severovýchodu v roce 1903, na níž byl kromě budoucího dvanáctimetrového Riegrova obelisku vystaven i sedmimetrový žulový obelisk z lomu v Požárech. Ten po skončení výstavy zakoupil její ředitel, budoucí starosta města Josef Fejfar, a věnoval ho na stavbu Husova pomníku.

V roce 1908 byl založen Komitét pro postavení Husova pomníku, který vedl další přípravné práce. Přijatý návrh počítal s odhalením sochy do roku 1914 nebo 1915 k 500. výročí Husova upálení. Přes nejrůznější překážky a nedostatek financí členové

---

<sup>104</sup> Viz příloha č. 21.



komitétu toužili vytvořit dílo jedinečné, které by obohatilo řadu již stávajících sochařských děl ve městě.

V září 1908 přijel do Hořic Ladislav Šaloun, aby vybral vhodné místo ve Smetanových sadech pro svého Krakonoše. Při této příležitosti projevil ochotu vytvořit model pro pomník Jana Husa s tím, že mu bude ponechána plná tvůrčí svoboda. Model byl dokončen koncem března 1911 a v květnu byl pro veřejnost vystaven v sochařské škole. Zároveň pokračovaly přípravné práce. Městská rada na svůj náklad nechala vybudovat základy pro pomník a také zavedení vodovodu na místo, neboť dílo mělo být umístěno uprostřed bazénku. Další náklady přibýly s nařízením ministerstva, které zamítlo žádost o provedení sochařských prací v odborné škole. Základní kámen byl položen o Husově slavnosti v roce 1912 a do zimy byla osazena spodní část pomníku. K radosti Komitétu se Ladislav Šaloun zřekl honoráře za návrh i zhotovení modelů. Sochařské práce byly zadány vynikajícímu hořickému sochaři Františku Vejsovi, který každé skupině postav na pomníku věnoval jeden kus kamene. Na zaplacení kamene i práce musely být už peníze vypůjčeny. Poslední otázka se týkala bazénu okolo pomníku, jeho cena však byla neúnosná. Muselo se pokračovat ve sbírkách a benefičních akcích, na nichž se podílely všechny hořické spolky i všichni občané.

K slavnostnímu odhalení Husova pomníku<sup>105</sup> došlo krátce po sarajevském atentátu, 5. července 1914 za účasti široké veřejnosti. Slavnostní řeč pronesl dr. Václav Flajšhans, přední znalec Husova odkazu. Hořický pomník má úctyhodné rozměry — délku 13 m, šířku 9 m, výšku 11 m a základy na ploše 237 m<sup>2</sup>, 2 m hluboké.

Pomník představuje nejen postavu Mistra Jana Husa, ale symbolizuje i „pravdu“. Pravda je jako skála a slovo otvírá skryté vody, které se spojují v řeky ústící do bazénu. Před pravdou prchá lež i klam – shrbené postavy vlevo, lidé omládlí a osvěžení slovem pravdy hledí vstříc slunci – muž a žena vpravo, na jih. Tyto myšlenky, které autor sám sepsal, byly vloženy do základu pomníku. Zásluhou Ladislava Šalouna bylo město obohaceno několika nádhernými díly, a proto byl v předvečer slavnostního odhalení Husova pomníku jmenován čestným občanem hořickým.

Dominantou města je jistě Masarykova věž samostatnosti<sup>106</sup>, tyčící se nad Hořicemi na Chlumech. Je první památkou Hořic v novém samostatném Československu. Slavnosti při položení základního kamene se účastnil prezident Tomáš Garrigue Masaryk.

<sup>105</sup> Viz příloha č. 22.

<sup>106</sup> Viz příloha č. 10.

Původně měla věž plnit funkci památníku všem obětem 1. světové války a také funkci leteckého „majáku“ pro svou výšku – měla být 40 m vysoká. Díky 2. světové válce však zůstala nedostavěná. Za Protektorátu byly reliéfy po obou stranách věže přikryty plachtami a na samém konci okupace byla dokonce věž poničena německým dělostřeleckým granátem. Po válce byla sice opravena a zastřešena, ale nastalému režimu opět masarykovské ideály nevyhovovaly. V roce 1962 byla částečně zakryta tentokrát prkny, takže přesahující části soch na křídlech musely být odstraněny. Po roce 1989 byla věž uvedena do původního stavu a na sklonku 90. let bylo před ní umístěno sousoší Legie za hranicemi sochaře Františka Duchače – Vyskočila, které bylo také v původním plánu z 20. let.

Dnes plní Masarykova věž samostatnosti funkci památníku I. a II. odboje a turistické rozhledny – na jihu spatříme Polabskou nížinu, na západu rozpoznáváme jičínské okolí, na severu miletínská a bělohradská kotlina a nejvyšší hory Čech, Krkonoše.

Město však nebylo zdobeno jen památníky husitskými a těmi, které měly připomínat vlastenectví a národní hrdost. Dalším dílem, které bych chtěla zmínit, je sousoší Přátelé stromoví. Už podle názvu je vidět, že je to spíše dílo s přírodním motivem. Dílo profesora odborné školy a zároveň vynikajícího sochaře Václava Suchomela znázorňuje postavy chlapce a dívky objímající stromky. Sousoší je od roku 1910 umístěno po stranách vstupního schodiště k základní škole Na Daliborce. Autor zde do pískovce skvěle zobrazil lehkost listoví ve složitosti koruny mladého stromku. Reprodukce sochy vznikala v dílně hořického sochaře Karla Jozefa.

Poslední plastikou, kterou bych chtěla zmínit je Satyr s flétnou. Je umístěn na vlakovém nádraží, kde vítá a zároveň vyprovází cestující. Je to vlastně antická kopie nahého chlapce oděného do listu foukající na flétnu. Satyr, někdy také označovaný jako Faun, byl odhalen v roce 1931.

## 6. Škola za protektorátu

Pomnichovská doba zasáhla i české školství, včetně středních škol. Musely přijmout studenty a pedagogy ze ztraceného pohraničí, chystaly se v nich určité ideové a vzdělávací změny, jež měly odpovídat nové politické a ideologické situaci ve státě. Nepochybně by mířily proti zaměření školství vytvořenému v demokratickém duchu, nestačily se však výrazněji uplatnit. Pomnichovské Československo trvalo jen půl roku, pak je doničilo nacistické Německo. České země přitom v podobě protektorátu přímo okupovalo.

Okupace měla za hlavní cíl připravit germanizaci českých zemí. Tomu odpovídala i okupační politika vůči školství. Usilovala nejen o jeho minimalizaci, ale i o celkovou ideologickou proměnu vzdělání v duchu nacionálního socialismu. Po zákazu vysokých škol v listopadu 1939 byl soustavně omezován i počet žáků středních škol. Jestliže ve školním roce 1938 – 1939 studovalo na českých středních školách 95 64 žáků, tak ve školním roce 1943 – 1944 klesl jejich počet o více než polovinu, na 42 838 studentů. Do konce roku 1942 bylo zlikvidováno na 70% českých středních škol. Okamžitě po březnu 1939 byly zakázány učebnice dějepisu, zeměpisu a českého jazyka, nové texty měly za základ směrnice říšského protektora. Hlavní důraz kladly na výchovu k „říšské myšlence“, zdůrazňovaly mimo jiné podřízení českých zemí Německé říši. Větší úspěchy však v tomto směru okupační moc nezaznamenávala, hledala proto další prostředky – třeba v Kuratoriu pro výchovu mládeže – pro oslabení národního cítění mládeže.

Od počátku školního roku 1944 – 1945 bylo zastaveno vyučování posledních třídách středních škol a žáci přiděleni k pomocným vojenským a polovojenským německým složkám. Od ledna 1945 bylo na 60 tisíc mladých lidí, studentů a žáků zařazeno do Todtovy organizace k budování vojenských opevnění a zákopů v Rakousku a na Moravě. V závěru války přestaly školy vůbec fungovat, měnily se v lazarety a jiné zařízení pro německou armádu.

Počátky okupace znamenaly pro sochařsko-kamenickou školu v Hořicích více hodin německého jazyka na úkor odborných předmětů. Současně s napadením Polska Německem byli na školu přiděleni tzv. gážisté<sup>107</sup>. Takto se označovali propuštění pracovníci různých úřadů a příslušníci rozpuštěné československé armády. V této době byl

<sup>107</sup> 56. výroční zpráva. 1939 – 1940. Sepsal: Václ. Vokoun, ředitel Průmyslové školy sochařské a kamenické v Hořicích, str. 8.

rozvázán pracovní poměr se stávajícími zaměstnanci hořického ústavu pro rasové či politické důvody, s vdanými zaměstnankyněmi školy a předčasně penzionováni byli ti, kdo překročili hranici 55 let věku.

V novém režimu, podřízenému nacistům, se konaly oslavy různých výročí Říše a jejích představitelů a také jednotlivá vítězství. Škola, aby mohla pokračovat ve svém fungování, se jich musela účastnit. Nacisté také požadovali, aby se „očistila“ umělecké práce. Závadné knihy a výtvarná díla měla být fyzicky zlikvidována nebo odeslána do Prahy. V Hořicích se však těmto nařízením nedostalo plného pochopení. Uchovala se všechna díla z Galerie plastik včetně bronzů, kterým hrozilo přetavení pro válečné potřeby. Většina ostatních prací byla ukryta a po válce (v některých případech až po sametové revoluci) obnovena a umístěna na původní místo. Důkazem tohoto tvrzení je sousoší legionářů sochaře Františka Duchače-Vyskočila, které mělo být umístěno před Masarykovou věží samostatnosti a které v úkrytu přečkalo dva totalitní režimy, aby se konečně roku 2000 dostalo na původní místo svého určení.

Během válečných let fungovala škola velmi omezeně. Již v prvním roce války byla uzavřena od 13. září do 2. října 1939 kvůli vysoké nemocnosti žáků. Ve stejném školním roce potkaly školu ještě pětítýdenní uhelné prázdniny trvající od počátku února do poloviny března<sup>108</sup>. Hned na počátku konfliktu byly ministerstvem zakázány veškeré výlety, při nichž by se muselo přenocovat. Zavedly se tedy vycházky do lomů v okolí Hořic, při kterých se sbíraly léčivé byliny, a tím se plnily tabulky povinného sběru.

3. června 1940 byly zahájeny vůbec první písemné zkoušky dospělosti, po nichž následovala maturitní zkouška ústní. Žáci, kteří uspěli, však nemohli pokračovat ve studiu, neboť vysoké školy byly už více než půl roku uzavřeny.

V roce 1941 byly na několik týdnů některé učebny a dílny obsazeny německými vojáky. V tomto roce musela hořická škola změnit svůj název na Vyšší průmyslová škola sochařská a kamenická v Hořicích v Podkrkonoší<sup>109</sup>. Absolventi z roku 1943 byli rovnou dáni k dispozici úřadu práce a byli takřka ihned totálně nasazeni.

Na rok 1944 připadlo 60. výročí založení školy. Přestože byla doba nelehká, rozhodlo se vedení školy uspořádat výstavu žakovských prací přímo v budově školy. Výstava „Hořice českému sochařství“ měla ohromný ohlas, neboť v lidech vzbuzovala

<sup>108</sup> Tamtéž, str. 10.

<sup>109</sup> V německém jazyce: Höhere Gewerbeschule für Bildhauer und Steinmetzen in Horschitz.

naději na osvobození od německých okupantů a na konec války, který se už nejevil tak vzdálený.

Ve školním roce 1944 – 1945<sup>110</sup> byla odborná škola uzavřena úplně, všichni studenti a profesori byli totálně nasazeni až do konce války a budova ústavu byla určena pro skladování vojenského materiálu.

Ředitel Vokoun předal školu 31. srpna 1944 prozatímnímu správci, Ing. Jindřichu Vaškovi, který zůstal v jejím čele i první poválečné roky. Tehdy se vrátili přeživší totálně nasazení a k vyučování se znovu uvolili předčasně penzionovaní profesori.

### **6.1 Skladba učitelského sboru**

Za nového státního zřízení, za Protektorátu Čechy a Morava, který byl ustanoven 15. března roku 1939, hořická sochařsko kamenická škola fungovala. Protože však někteří učitelé museli odejít na penzi, nahradilo je 10 jiných, mezi nimiž byla i jedna žena.

Mezi prvními z nich byl Josef Kalfus, který zde vyučoval hned od 4. dubna. Kalfus také vyšel z hořických znalostí (abs. 1928). Vyučoval modelování, kreslení a tělocvik. Působil zde až do své smrti 13. února 1964.

1. května rozšířil učitelské řady dílovedoucí závodů v Hořicích a Dvoře Králové nad Labem František Ruda. Ruda se řemeslu naučil na odborné škole v Hořicích, neboť zde v letech 1930 – 1932 hospitoval v kamenickém oddělení. Po návratu do Hořic zde působil také jako dílovedoucí, později jako dílenský učitel, až do své smrti v roce 1956.

Těsně před samotným začátkem 2. světové války (29. srpna 1939) stihl nastoupit na pozici profesora výtvarných předmětů Akad. mal. František Zuska. Malíř, sochař a tvůrce medailí studoval na akademii umění v Drážďanech, kde byl za své práce vyznamenán Římskou cenou. Do penze odešel v roce 1949.

Na počátku školního roku 1939 – 1940 rozšířili pedagogický sbor hořické školy dva muži: Theobald Kaderka a František Věcovský. Věcovský se v Hořicích příliš nezdržel, neboť zde vyučoval pouze jeden rok externě. Naproti tomu Kaderka, absolvent sochařského oddělení z roku 1934, se do Hořic vrátil po pětileté praxi tentokrát na místo

---

<sup>110</sup> Činnost školy byla obnovena až s osvobozením Hořic Rudou Armádou.

za katedrou. Vyučoval sochařské reprodukci a vedl sochařskou dílnu po Adolfu Polákovi až do roku 1966.

V roce 1940 nastoupili Augustýn Švanda a Josef Tichý a o rok později přišel do Hořic rodák z Chrudimi, Antonín Novák. Do roku 1949 vyučoval dějepis a zeměpis.

Posledními dvěma učiteli, kteří na hořickou odbornou školu přišli ještě před osvobozením, byli prof. Alena Gebauerová a Dr. Karel Hanuš, oba nastoupili v roce 1942.

Josef Vokoun, ředitel školy v letech 1929 – 1944, byl povolán k odpovědnosti pro kolaboraci s okupační správou. Ředitel se snažil zachovat chod školy v jakýchkoli podmínkách, a proto musel ustoupit ze svých zásad a podílet se na nacistickém režimu. Nicméně radost lidí nad koncem války se mísila s pomstychtivostí každému zúčastněnému.

Jak to ovšem s ředitelem této pohnuté doby dopadlo není nikomu známo. Jeho osud po osvobození nebyl nikde zaznamenán žádným z historiků. Mohu se pouze domnívat, že byl odsouzen okresním národním výborem podle zákona č. 138/1945 Sb., známého také jako malý retribuční dekret<sup>111</sup>. Potom se zřejmě vrátil do svého rodiště. V Hořicích se o něm už potom nemluvalo, neboť jeho jméno navozovalo nepříjemnou atmosféru okupace.

## **6.2 Studenti – původ, úroveň**

Studenti, kteří navštěvovali hořický sochařsko-kamenický ústav během 2. světové války, byli již připravováni k maturitě. Jak již bylo řečeno, první písemné a ústní zkoušky dospělosti se konaly v roce 1940.

Zpočátku se světový konflikt na stavu studentů nijak neprojevoval. Na úbytku žactva se podílely stále přibývající nacistické vyhlášky, které nařizovaly, kdo smí a nesmí studovat nebo kdo musí na nucené práce. Lidé neměli příliš peněz, neboť byl nedostatek takřka všeho a cena veškerého zboží stoupla tak, že bylo nutné si šetřit na potřebnější věci než na studium syna či dcery, které se v takové době zdálo zcela zbytečné. Přes všechny tyto nesnáze však v posledním válečném ročníku 1943 – 1944 složilo maturitní zkoušky<sup>112</sup>

<sup>111</sup> Postihoval provinění proti národní cti v době nacistické okupace. Na jeho základě se trestalo především chování urážející národní citění českého nebo slovenského lidu.

<sup>112</sup> Oficiálně se termín maturita nepoužíval. Nahradil ho pojem zkouška dospělosti nebo závěrečná zkouška.

všech 13 žáků, kteří se k nim přihlásili. Pouze jeden si zažádal o prodloužení přípravy k tak důležitému životnímu kroku.



Po skončení 2. světové války zájem o studium na Střední průmyslové škole sochařské a kamenické v Hořicích opět stoupl. Škola byla ihned po osvobození pověřena několika významnými úkoly, např. provést opravy kamenických a sochařských prací na Staroměstské radnici v Praze<sup>113</sup>.

Přesto Hořické noviny z 16. června 1945 informují o tom, že byl podán návrh, aby byla škola přesunuta do Prahy s odůvodněním, že sochařsko-kamenická tradice v Hořicích válkou zahynula<sup>114</sup>. Pro souhlas mluvilo několik faktorů: počet hodin ruštiny, která po osvobození nahradila němčinu, se postupně vyrovnal počtu hodin německého jazyka za války na úkor odborných předmětů. Předvojem tohoto nařízení se stalo opatření vydané hned v říjnu rok 1945, které doporučovalo snížit počet týdenních vyučovacích hodin ze 44 na 36 (pro srovnání: v roce 1936 se na škole učilo 48 hodin týdně)<sup>115</sup>. Mluvilo se také o zastaralé budově školy i školských zařízeních, přestože bylo nově pořízováno ředitelem Vokounem na počátku 30. let; nedostatku sociálního zařízení pro studenty, které by zajišťovalo ubytování a stravu. Padaly dokonce návrhy na rozdělení čtyřleté školy na dvoustupňovou dvouletou školu. Proti těmto nabídkám se však postavily všechny sochařské a kamenické spolky a společenstva, které v republice byly, a díky tomu se ministerstvo rozhodlo ponechat školu Hořicím.

Celá situace byla velmi podrobně sledována Hořickými novinami, které se pohoršovaly nad takovým „nesmyslem“ a vnášely naději občanům, že jim alespoň tato tradice zůstane. Nakonec bylo z článku z ledna 1946, který oznamoval, že se sochařsko-kamenická škola přesouvat nebude, cítit velikou radost.

<sup>113</sup> Tichý, E.: 120 let hořické školy pro sochaře a kameníky. 1884 – 2004. Hořice, Ředitelství Střední průmyslové školy sochařské a kamenické v Hořicích 2004, str. 56.

<sup>114</sup> Hořické noviny, 16. 6. 1945, roč. I., č. 3 – 4, str. 1 – 2.

<sup>115</sup> Hořické noviny, 31. 10. 1945, roč. I., č. 15, str. 1 – 2.

Hořická škola na počátku dalšího školního roku oznámila Městskému národnímu výboru, že se zvýšil průměrný počet žáků z 50 na 90. Díky tomu nastala situace nedostatečných dílenských prostor. Nový ředitel školy, Ing. J. Vašek, koupil pro tyto účely opuštěnou dílnu v nedaleké Šárovcově Lhotě. Škola tedy nejen že se nikam nestěhovala, ale dokonce bylo již koncem roku 1946 s radními města jednáno o obnovení některých lomů v okolí města pro potřeby školy.



## 7. Závěr

Práce přispívá k obrazu vývoje Střední průmyslové školy sochařské a kamenické v Hořicích v období počátku Československa, 1. a 2. republiky a nacistické okupace.

Ústav byl založen roku 1884, za dob, kdy Čechy byly pod nadvládou habsburské monarchie. Přesto byl od počátku veden jako český – vyučovacím jazykem byla čeština a veškeré dokumenty byly psány také v českém jazyce. Škola se úspěšně zabydlela v hořickém regionu s dlouholetou kamenickou tradicí. Během několika let si vybudovala silné postavení, přebírala žáky z ústavů podobného zaměření. Profesor Myslbek, který vyučoval na pražské AVU, měl studenty přicházející z Hořic v oblibě pro jejich vědomosti, na které plynule navazovala jeho příprava.

Škola úspěšně překonala 1. světovou válku, která jí přinesla mnoho nesnází – nedostatek otopu, ztrátu mnohých pedagogických sil i nadějných studentů, a vyšla vstříc samostatnému Československu. V novém politickém zřízení se snažila o propagaci výjimečného uměleckého nadání Čechů na mnohých výstavách, získala dokonce cenu nejvyšší – Grand Prix. V některých profilech se charakteristika ústavu nezměnila, v jiných ale zmohutněla.

Do roku 1938 vyzdobila Hořice desítkami nejen žákovských prací. Díky svému působení získalo město privilegia na prvenství řady pomníků českých historických osobností.

Okupace byla pro školu dobou nesnází. Kvalita výuky utrpěla z důvodu zákazů některých předmětů, povinného vyučování němčiny, jejíž časová dotace byla navyšována na úkor odborné látky, a také z povinné účasti na nacistických oslavách vítězství či výročí říše nebo jejích představitelů. Okupanti pozavírali třídy, posílali učitele i žáky na nucené práce a snažili se i jinak omezovat existenci školy. Přesto však nechtěli ústav úplně zrušit. Kameníci tak výborné kvality by se mu mohli hodit. Škola tedy jen díky svému řemeslnému zaměření proplouvala všemi nařízeními až k osvobození.

## 8. Seznam pramenů a literatury

### 8.1 Prameny

C. k. odborná škola sochařská a kamenická v Hořicích. Jubilejní školní zpráva za rok 1908 – 1909 na paměť 25tiletého trvání ústavu. Sepsal: Václ. Weinzettl, ředitel c. k. odborné školy.

C. k. odborná škola sochařská a kamenická v Hořicích. Souhrnná výroční školní zpráva za roky 1914 – 1915 až 1919 – 1920. Sepsal: Václ. Weinzettl, ředitel c. k. odborné školy.

Fachschul-Chronik, od r. 1883, od 1890 psána česky Kronika odborné školy sochařsko-kamenické v Hořicích (do r. 1940; ve spisovně školy v Hořicích).

Hořické noviny, 1945.

Jubilejní výroční zpráva za rok 1933-34 na paměť 50ti letého trvání ústavu.

Katalog výstavy českého severovýchodu v Hořicích 1903. Hořice, Redakční komise 1903.

Okres Hořický. IN: Spis pamětní. Jičín, Jednota samosprávných úředníků obecních a okresních v království českém 1903, str. 115 – 118.

Padesátá čtvrtá zpráva o školním roce 1937-38. Státní průmyslová škola sochařská a kamenická v Hořicích v Podkrkonoší.

Padesátá druhá zpráva o školním roce 1935-36. Státní průmyslová škola sochařská a kamenická v Hořicích v Podkrkonoší.

Padesátá první zpráva o školním roce 1934-35. Státní průmyslová škola sochařská a kamenická v Hořicích v Podkrkonoší.

Padesátá sedmá zpráva o školním roce 1940-41. Průmyslová škola sochařská a kamenická v Hořicích v Podkrkonoší.

Padesátá šestá zpráva o školním roce 1939-40. Průmyslová škola sochařská a kamenická v Hořicích v Podkrkonoší.

Padesátá třetí zpráva o školním roce 1936-37. Státní průmyslová škola sochařská a kamenická v Hořicích v Podkrkonoší.

Podkrkonošská výstava. Katalog českého odboje, práce a svérázu kraje v Hořicích. Hořice v Podkrkonoší, Redakční komise tiskového odboru 1934.

První výroční zpráva o c. k. odborné škole sochařsko-kamenické v Hořicích za školní rok 1883-4. Sestavil V. Dokoupil, ředitel c. k. odborné školy. Hořice, nákladem c. k. odborné školy, tiskem J Willenbacha 1884.

Státní průmyslová škola sochařská a kamenická v Hořicích. Zpráva o školním roce 1920-21.

Státní průmyslová škola sochařská a kamenická v Hořicích. Zpráva o školním roce 1922-23.

Státní průmyslová škola sochařská a kamenická v Hořicích. Zpráva o školním roce 1923-24.

Státní průmyslová škola sochařská a kamenická v Hořicích. Zpráva o školním roce 1925-26.

Státní průmyslová škola sochařská a kamenická v Hořicích. Zpráva o školním roce 1926-27.

Státní průmyslová škola sochařská a kamenická v Hořicích. Zpráva o školním roce 1927-28.

Státní průmyslová škola sochařská a kamenická v Hořicích. Zpráva o školním roce 1928-29.

Státní průmyslová škola sochařská a kamenická v Hořicích. Zpráva o školním roce 1929-30.

Státní průmyslová škola sochařská a kamenická v Hořicích. Zpráva o školním roce 1930-31.

Státní průmyslová škola sochařská a kamenická v Hořicích. Zpráva o školním roce 1931-32.

Státní průmyslová škola sochařská a kamenická v Hořicích. Zpráva o školním roce 1932-33.

Svépomoc na Hořicku. IN: Spis pamětní. Jičín, Jednota samosprávných úředníků obecních a okresních v království českém 1903, str. 140 – 142.

Šedesátá druhá zpráva o školním roce 1945-46. Vyšší průmyslová škola sochařská a kamenická v Hořicích v Podkrkonoší.

Výroční zpráva za rok 1912 – 1913. Hořice, tisk Fr. Jar. Plášil 1913.

Vyšší průmyslová škola sochařská a kamenická v Hořicích 1883 – 1954. Inventář archívního fondu 1963.

[www.horice.org](http://www.horice.org)

[www.horicko.cz/img/Bysicky](http://www.horicko.cz/img/Bysicky)

[www.ivo-turista.webz.cz/bysicky](http://www.ivo-turista.webz.cz/bysicky)

[www.podchlumi.cz/ostromer](http://www.podchlumi.cz/ostromer)

[www.podchlumi.cz/podhorniujezd\\_vojice](http://www.podchlumi.cz/podhorniujezd_vojice)

[www.slovník-cizich-slov.cz](http://www.slovník-cizich-slov.cz)

[www.spsks.cz](http://www.spsks.cz)

[www.svumanes.cz/clenove](http://www.svumanes.cz/clenove)

## **8.2 Literatura**

Bezdiček, J.: Čs. střední škola v předpisech, tradici i praxi. Brno 1934.

Česká politika, díl V., zvláště školské úkoly české politiky (red. Z. Tobolka). Gruber, Josef – Část B, Školství průmyslové. Praha 1913.

Historie a současnost podnikání na Jičínsku, Hořicku, Novopacku a Sobotecku. Žehušice, Městské knihy, s. r. o. 2002.

Horák, J. – Kratochvíl, M.: Nástin dějin pedagogiky. Liberec, TUL 2003.

Hořice v Podkrkonoší. Město a okres. 1. díl. Praha, Dr. František Mann 1934.

Jilemnický, A.: Kámen jako událost. Kulturně historický a společenský obraz první české školy sochařů a kameníků za sto let její existence 1884 – 1984. Praha: Panorama 1984.

Jilemnický, A.: Kraj slavný kamenem. Hořice 1961.

Jilemnický, A.: O krajině, lidech a věcech. Kulturně historický místopis – průvodce pamětihodnostmi města Hořice v Podkrkonoší. Hořice v Podkrkonoší, Městský úřad 1999.

Kdo byl kdo v našich dějinách do roku 1918. Praha: Libri 1999.

Ottův slovník naučný nové doby. Dodatky k velikému Ottovu slovníku naučnému. Díl 3. Sv. 1. Praha, Argo 2000.

Ottův slovník naučný nové doby. Ilustrovaná encyklopedie obecných vědomostí. Díl 6. Praha, Argo 1997.

Řeháková hořická kronika. Ze zápisů starého Hořičana. Hořice v Podkrkonoší, Hořické Noviny 1930.

Sedláček, A.: Hrady, zámky a tvrze království českého. V. díl. Podkrkonoší. Praha, František Šimáček 1887.

Štverák, V. – Čadská, M.: Stručný průvodce dějinami pedagogiky. Praha, Karolinum 1997.

Tichý, E.: 120 let hořické školy pro sochaře a kameníky. 1884 – 2004. Hořice, Ředitelství Střední průmyslové školy sochařské a kamenické v Hořicích 2004.

Váňová, R. – Rýdl, K. – Valenta, J.: Výchova a vzdělání v českých dějinách IV. 1. sv.

Problematika vzdělávacích institucí a školských reforem (obecné školství – 1848 -1939), (střední školství a učitelské vzdělání – 1914 – 1939). Praha, Karolinum 1992.

Veselá, Z.: Vývoj českého školství. Praha, SPN 1988.

## **9. Seznam příloh**

- 1 – Nová budova školy
- 2 – Budova školy s přistavěným 2. patrem
- 3 – Rozvržení učiva pro sochařské oddělení v letech 1884-1909
- 4 – Rozvržení učiva pro kamenické oddělení v letech 1884 – 1909
- 5 – Sochařský park U sv. Gotharda
- 6 – Seznam absolventů oddělení pro sochaře v letech 1887 – 1909
- 7 – Seznam absolventů oddělení pro kameníky v letech 1887 – 1909
- 8 – Rozvržení učiva pro obě oddělení po úpravě učební osnovy v roce 1923
- 9 – Rozvržení učiva pro obě oddělení po úpravě učební osnovy v roce 1936
- 10 – Masarykova věž samostatnosti
- 11 – Jeden ze dvou orlů střežících vchod do Smetanových sadů
- 12 – Pomník Bedřicha Smetany
- 13 – Husité na stráži
- 14 – Krakonoš
- 15 – Antonín Dvořák
- 16 – Ptačí studánka/Žabky
- 17 – Jánošík
- 18 – Mikoláš Aleš
- 19 – Žižkův pomník
- 20 – Riegrův obelisk
- 21 – Hřbitovní portál
- 22 – Husův pomník

## 10. Přílohy

### Příloha č. 1 – Nová budova školy



### Příloha č. 2 – Budova školy s přistavěným 2. patrem



## Příloha č. 3 – Rozvržení učiva pro sochařské oddělení v letech 1884 – 1909:

	1884 - 1885								1908 - 1909							
	I.		II.		III.		IV.		I.		II.		III.		IV.	
	Z	L	Z	L	Z	L	Z	L	Z	L	Z	L	Z	L	Z	L
<b>a) Předměty povinné</b>																
Náboženství									1	1	1	1	1	1		
Čeština									3	3						
Kalkulační počtářství a ... <sup>116</sup>					2											
Aritmetika a algebra	5	5							2	2	2	2		2		
Měřictví a rýsování	7	7														
Fyzika	2	2														
Elementární kreslení	6	6														
Přírodopis									4	2						
Zákonoznalství													1	1		
Písemnosti					2	2					2	2				
Živnostenské počtářství <sup>117</sup>			2	2											3	3
Účetnictví <sup>1</sup>			1	1												
Průmětnictví			4	4	3	3										
Ornamentální a figurální kreslení			4	4	4	4	4	4								
Kreslení písma			2	2												
Architektonické tvary a sloví			4	4												
Mechanická technologie kamene <sup>118</sup>			2	2	2	2					2	2	2	2		
Odborné kreslení			2	2	4	4	4	4								
Technicko- konstruktivní kreslení									5	7	6	4	4	4	4	4
Dekoratивní kreslení									9	8	8	8	5	6	6	6
Modelování	4	4	4	4	6	6			7	6	6	6	7	11	10	12

<sup>116</sup> Předmět se celým jménem nazýval Kalkulační počtářství a zhotovení rozpočtů.

<sup>117</sup> Tyto dva předměty vystupovaly ve školním roce 1908-9 jako jeden.

1

<sup>118</sup> Tento předmět se původně nazýval Mechanická technologie kamene a nauka o látkách a nástrojích.



Nauka o uměleckých tvarech										4	4	5	5	2	1	
Plastická anatomie											2	2				
Kamenořez					4	4										
Sádrování															2	
Stavitelství														2	2	
První pomoc při úrazech													1			
Praktické vyučování	30	36	27	33	31	39			18	26	18	24	22	24	21	25
<b>b) Předměty nepovinné</b>																
Němčina									2	2	2	2	2	2	2	2
Tělocvik									1	1	1	1	1	1	1	1

Z = zimní běh (ve školním roce 1884-5 od 16. 9. do 15. 2., ve školním roce 1908-9 od 16. 9. do 15. 4.)

L = letní běh (ve školním roce 1884-5 od 16. 2. do 15. 7., ve školním roce 1908-9 od 16. 4. do 15. 7.)

Čísla vyjadřují počet hodin daného předmětu za týden

## Příloha č. 4 – Rozvržení učiva pro kamenické oddělení v letech 1884 – 1909:

	1884 - 1885								1908 - 1909							
	I.		II.		III.		IV.		I.		II.		III.		IV.	
	Z	L	Z	L	Z	L	Z	L	Z	L	Z	L	Z	L	Z	L
<b>a) Předměty povinné</b>																
Náboženství									1	1	1	1	1	1		
Čeština									3	3						
Kalkulační počtářství a ... <sup>119</sup>					2											
Aritmetika a algebra	5	5							2	2	2	2		2		
Měřictví a rýsování	7	7														
Fyzika	2	2														
Elementární kreslení	6	6														
Přírodozpyt									4	2						
Zákonoznalství													1	1		
Písemnosti					2	2					2	2				
Živnostenské počtářství <sup>120</sup>			2	2											3	3
Účetnictví <sup>1</sup>			1	1												
Průmětnictví			4	4	3	3										
Ornamentální a figurální kreslení			4	4	4	4	4	4								
Kreslení písma			2	2												
Architektonick é tvarosloví			4	4												
Mechanická technologie kamene <sup>121</sup>			2	2	2	2					2	2	2	2		
Odborné kreslení			4	4	4	4	4	4								
Technicko- konstruktivní kreslení									5	7	6	4	4	4	4	4
Dekoratивní kreslení									9	8	8	8	2	2	2	2
Modelování	4	4	4	4	4	4			7	6	4	4	4	4	4	4

<sup>119</sup> Předmět se celým jménem nazýval Kalkulační počtářství a zhotovení rozpočtů.

<sup>120</sup> Tyto dva předměty vystupovaly ve školním roce 1908-9 jako jeden.

<sup>1</sup>

<sup>121</sup> Tento předmět se původně nazýval Mechanická technologie kamene a nauka o látkách a nástrojích.

Nauka o uměleckých tvarech										4	4	5	5		1	
Kamenořez												5	6	6	6	
Sádrování												3	3	3	3	
Stavatelství														5	6	
První pomoc při úrazech													1			
Praktické vyučování	30	36	27	33	29	37			18	26	20	28	22	24	21	26
<b>b) Předměty nepovinné</b>																
Němčina									2	2	2	2	2	2	2	2
Tělocvik									1	1	1	1	1	1	1	1

Z = zimní běh (ve školním roce 1884-5 od 16. 9. do 15. 2., ve školním roce 1908-9 od 16. 9. do 15. 4.)

L = letní běh (ve školním roce 1884-5 od 16. 2. do 15. 7., ve školním roce 1908-9 od 16. 4. do 15. 7.)

Čísla vyjadřují počet hodin daného předmětu za týden

Příloha č. 5 – Sochařský park U sv. Gotharda



Příloha č. 6 – Seznam absolventů oddělení pro sochaře v letech 1887 – 1909:

1887 – Dlab Jarolím	1892 – Lorenc Jan
Dlab, Josef	Kliment Alois
Harnach Oldřich	Kalvoda Josef
Hykš Josef	Metelka Josef
Krejčí Dobroslav	Erben Edmund
Nový Antonín	Slaviček František
Pospíšil Karel	
Hrnčíř Václav	1893 – Pokorný František
	Buchar Otakar
1888 – Rublič Josef	Kocián Quido
Kořínek Václav	Sláma Josef
Klázar Jaroslav	Štícha Adolf
Vejs František	Šaršoun Václav
Sýkora Jan	Racek Karel
1889 – Myslivec Petr	1894 – Přítel František
Machek František	Khun Alois
Maixner Jaroslav	Vojtišek Karel
Škoda Jeroným	Bečvář Karel
Holan Václav	Vondráček Zdeněk
Stiebling Karel	Vodvárko Karel
Náhlík Leopold	Jacík Adolf
Kraus Josef	
Maixner Josef	1895 – Vašata Josef
	Vávra Miloslav
1890 – Suchomel Václav	Šafařík Václav
Zentner Emanuel	Kafka Bohumil
Novotný Antonín	Vymetal Julius
Vasileff Marin	Sláma Václav
	Jandera Jan
1891 – Klepl Václav	
Klepl Stanislav	1896 – Antoš Václav
	Zelníček Josef

- 1896 – Tomášek Jindřich  
Černohubý Václav  
Vávra Rudolf  
Smejkal Antonín
- 1897 – Velínský Otakar  
Štěrbá František  
Bubla František  
Herzl Ludvík  
Šafařovský Josef  
Čebinac Zvezdan
- 1898 – Štursa Jan  
Kofránek Ladislav  
Sláma Bohumil  
Polák Adolf  
Krepčík Jaroslav
- 1899 – Jozef Karel  
Buchar Josef  
Křovina František  
Zelina Alexander  
Skalka Emanuel
- 1900 – Křivánek Josef  
Křepelka Karel  
Urbanec Viktor  
Laušman Jan  
Volf Josef  
Brádl František
- 1901 – Kačer Adolf  
Mašín Bohumil  
Bažant Václav
- 1901 – Svoboda František  
Lauda Bohuš  
Khun Alois
- 1902 – Šaník Antontín  
Veleta Václav  
Janoušek Václav  
Schütz Bedřich
- 1903 – Šíp Vojtěch  
Bílý František  
Šrámek Josef  
Cupal Jaromír  
Zmítko Karel  
Pospíšil Václav
- 1904 – Vyskočil František  
Veselý Oldřich  
Koula Ladislav  
Jurečka, Cyrill
- 1905 – Vítek Jan  
Fišer Václav  
Fabiánek František  
Pelikán Julius  
Vykulil Rudolf  
Bařtipán Václav  
Hauser Josef
- 1906 – Žák Josef  
Kolář Bohumil  
Olmer Jindřich  
Šmatolán Josef  
Dunda Ladislav

1906 – Petr Rudolf

1907 – Křepelka František

Topenčík Josef

Deyl Josef

Zábrodský Rudolf

Popek Václav

Čermák Jaromír

1908 – Stuchlík Karel

Štěpánek Josef

Valášek František

Vorel Vojtěch

Pták Josef

Bark Antonín

Srdínko Bohuslav

Čejka Ladislav

1909 – Bílek František

Axmann Josef

Dušek Jan

Mareš František

Baše Miloslav

Járka Maxmilián

Pallavicini Petr

Novák Jaroslav

Malina Ferdinand

Příloha č. 7 – Seznam absolventů oddělení pro kameníky v letech 1887 – 1909:

1887 – Janeček Josef	1893 – Fojt Ferdinand
Velich Alois	Šimáček Josef
Holeček František	Mařan František
Novotný Václav	Souczek Rudolf
	Dvořáček Emil
1888 – Erben Josef	Zuzánek Josef
Kvasnička Václav	Vích Josef
Halíř Josef	Vaněk Karel
Hátle Josef	
Měšťan Josef	1894 – Dašek Josef
	Vaníček Josef
1889 – Čížek Adolf	Hnízdo Karel
Müller Antonín	Svatoň Jan
Dolenský Petr	
Šolc Josef	1895 – Vospěl Bohumil
Valášek Čeněk	Trousílek Jan
Dobeš František	Rus Jaroslav
	Hykš Alois
1890 – Knop Václav	Chládek Antonín
Ludvík Bohumil	Tichý Viktor
Vaníček František	
Fiedler Oldřich	1896 – Erben Vojtěch
Vašek Eduard	Rys Karel
Janeček Václav	Škarka Ladislav
	Gabriel Jan
1891 – Novák Václav	Včeliš Jaroslav
Mach Jindřich	Novák Jaroslav
Karavčev Jiří	Bubáček Josef
1892 – Machek Alois	1897 – Kujal Karel
Holub Adolf	Beran František
Šeda František	Maršálek Jaroslav
Vítoch Alois	Kurz Jan



- 1897 – Svoboda František  
 Berger Arnošt  
 Bláha Josef
- 1898 – Zolman Jan  
 Tauchman František  
 Chládek František  
 Růžička Jan  
 Jirásek Eduard
- 1899 – Klepl Bohuslav  
 Šmíd Alois  
 Zmítko Josef  
 Podpěra Josef
- 1900 – Dvořák Jan  
 Doležel František  
 Čudlý Josef  
 Soukup František  
 Čerovský Bohumil  
 Holvek Alois  
 Hrubý Josef  
 Pecen Josef  
 Brislinger Josef
- 1901 – Charamza František  
 Jedlička Adolf  
 Váně Josef  
 Pilný Matěj  
 Kosek Václav  
 Fouček Emanuel  
 Cingroš Břetislav
- 1902 – Heryk František
- 1902 – Kranda František  
 Janeček Antonín  
 Mucha Josef  
 Vaňura Josef  
 Nekovář Prokop  
 Příbyl Alois  
 Sedláček František
- 1903 – Čibera Karel  
 Mešejda Josef  
 Kadlec Josef  
 Khun Stanislav  
 Šrajer Alois  
 Semík Václav
- 1904 – Sosna Josef  
 Hůrek Jaroslav  
 Michaliček František  
 Neumann Břetislav  
 Šeda Stanislav  
 Mahler Eugen  
 Lorenc Josef  
 Trembecki Jan  
 Sandtner Rudolf  
 Mádle Josef
- 1905 – Jirko Josef  
 Hovorka Alois  
 Tuček František  
 Bílek Václav  
 Hrdlička Antonín
- 1905 – Kubeš Jaroslav  
 Petr Václav

1906 – Barda Václav

Ruml Emil

Drápal Eduard

Tůma František

Schoval Alois

Beran Antonín

Spölgen Vilém

Kletečka Václav

1907 – Čech Josef

Pecold Bohumír

Kurka Karel

Sismilich Antonín

1908 – Pavliš, Václav

Kabeš Vincenc

Punčochář Josef

Frýba Josef

Cihlár Antonín

Zejda František

Konopáč Josef

Holeček Bohumil

1909 – Řimnáč František

Kalaš František

Drbal Vilém

Fulín Josef

## Příloha č. 8 – Rozvržení učiva pro obě oddělení po úpravě učební osnovy v roce 1923:

1923 – 1924	Oddělení pro sochaře								Oddělení pro kameníky							
	1.		2.		3.		4.		1.		2.		3.		4.	
	Z <sup>122</sup>	L <sup>123</sup>	Z	L	Z	L	Z	L	Z	L	Z	L	Z	L	Z	L
<b>a) předměty povinné</b>																
Čeština	3	3							3	3						
Aritmetika a algebra	2	1	2	2					2	1	2	2		2		
Přírodopyt	3	3							3	3						
Občanská nauka					1	1							1	1		
Písemnosti			2	2							2	2				
Živnostenské počtářství a ... <sup>124</sup>							3	3							3	3
Němčina	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Mechanická technologie ... <sup>125</sup>			2	2	2	2					2	2	2	2		
Měřictví a průmětnictví	6	6	6	4					6	6	6	6				
Dekoratивní kreslení	8	8	7	8					8	8	7	8				
Figurální kreslení					5	5	6	6					x	x	x	X
Odborné kreslení					6	6	5	6					6	6	6	6
Modelování	8	6	6	6	7	10	10	12	8	6	4	4	4	4	3	3
Nauka o tvarech ... <sup>126</sup>			4	4	5	5	2	1			4	4	5	5	x	1
Plastická anatomie				2	2							x	x			
Kamenořez					x	x	x	x					6	6	8	6
Sádrování					x	x	x	2					3	3	3	3
Stavatelství							2	x							5	6
Praktické vyučování	17	19	18	17	19	19	19	17	17	19	20	19	20	18	19	19

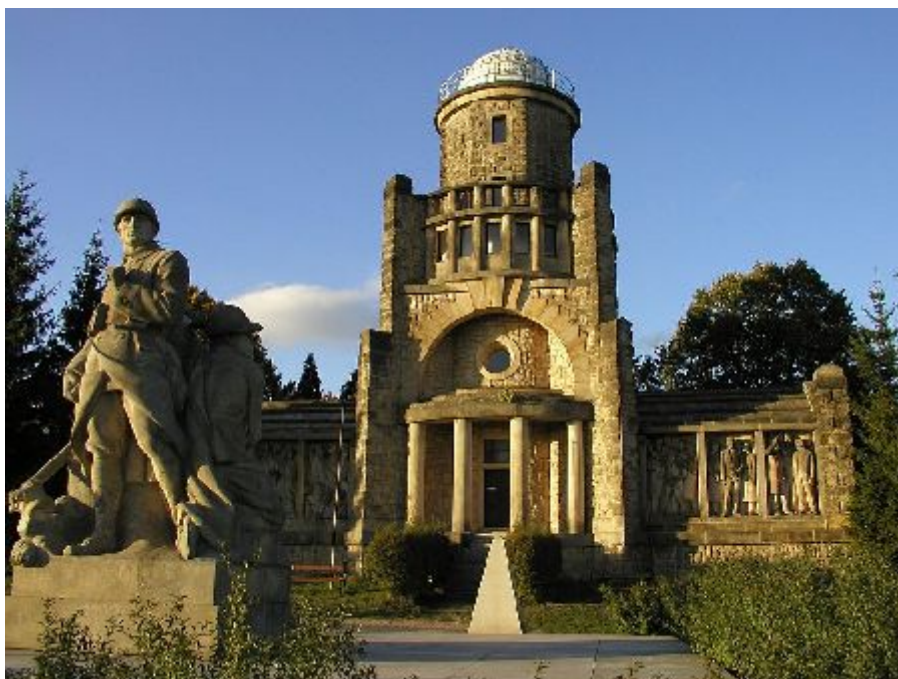
**b) nepovinné předměty**

Prvá pomoc při úrazech						1									1		
------------------------	--	--	--	--	--	---	--	--	--	--	--	--	--	--	---	--	--

<sup>122</sup> Zimní období bylo stanoveno od 1. září do 1. dubna.<sup>123</sup> Letní období bylo stanoveno od 1. dubna do 30. června.<sup>124</sup> Předmět se celým jménem nazýval Živnostenské počtářství a účetnictví.<sup>125</sup> Předmět se celým jménem nazýval Mechanická technologie kamene.<sup>126</sup> Předmět se celým jménem nazýval Nauka o tvarech uměleckých.



Příloha č. 10 – Masarykova věž samostatnosti



Příloha č. 11 – Jeden ze dvou orlů sčezících vchod do Smetanových sadů



Příloha č. 12 – Pomník Bedřicha Smetany



Příloha č. 13 – Husité na stráži



Příloha č. 14 – Krakonoš



Příloha č. 15 – Antonín Dvořák



Příloha č. 16 – Ptačí studánka/Žabky



Příloha č. 17 – Jánošík



Příloha č. 18 – Mikoláš Aleš



Příloha č. 19 – Žižkův pomník



Příloha č. 20 – Riegrův obelisk





Příloha č. 21 – Hřbitovní portál (pohlednice z roku 1914)



Příloha č. 22 – Husův pomník (středová část)

---

